Dan Puric

Despre Omul Frumos

CUPRINS:

Fenomenul Dan Puric (Dan Ciachir) 7
Ţărâna 11
Bolovanul de râu 13
Amintiri de neşters 19
Tir încrucişat 31
Lecţia de condus 37
Neghina-grâu 49
Răstimpul 53 „Ce Făt Frumos blestemat” 81
Ortodoxia în arta românească 87
O privire asupra Spiritului Răsăritean 99
Despre Omul Frumos 113
La ordin 127
Moştenirea privirii 133
Sfântul 135 îndrăzniţi! 145
Basmul din Carpaţi 155

Fenomenul Dan Puric.

Am scris despre Dan Puric, în urmă cu aproape doi ani, ca despre un apologet strălucit al Ortodoxiei. Fusesem cucerit de calitatea şi autenticitatea mărturisirii sale, adaptată la mijloacele de expresie ale zilei: televiziunea şi ziarul. Mărturisirea sa era totodată şi mărturisirea romanităţii formulată cavalereşte şi fără floricelele retorice ale naţionalismului electoral, conjunctural sau interesat.

La începutul lunii mai 2008, Dan Puric şi-a adunat în volum o parte din conferinţele, interviurile şi „cuvintele de folos”, dând cărţii titlul Cine suntem. O meditaţie din cele zece capitole, „Sensul vieţii, al morţii şi al suferinţei”dă. Acolo măsura unui condei care-l evocă pe Mircea Vulcănescu, cel din Dimensiunea românească a existenţei.

Autorul mi-a cerut atunci să spun câteva cuvinte în sala teatrului din Lipscani, care s-a numit succesiv „Alhambra” şi „Rapsodia”. Sala de şase-şapte sute de locuri era înţesată: mulţi oameni şedeau pe jos sau stăteau în picioare, lipiţi de pereţi. După zece minute de... Cuvânt introductiv, a vorbit

aproape două ore Dan Puric. I-am urmărit discursul şi mişcările cu o concentrare de pocherist, atent la fiecare vorbă şi la fiecare gest sau clipire. M-am convins încă o dată de autenticitatea lui. A urmat o întâlnire cu cititorii la Târgul de Carte din vara trecută. In împrejurări similare, se strângeau pe la standuri, în medie, cu fotografi şi operatori, 25-30 de persoane. La Dan Puric s-au adunat de zece ori mai mult, deşi prezenţa sa la acel târg de carte nu fusese, cum se zice, „mediatizată". Au urmat alte întâlniri în numeroase oraşe din ţară. În decurs de o jumătate de an, Cine suntem a atins tirajul, ameţitor pentru aceste vremuri, de 85000 de exemplare.

Dan Puric este mai mult decât un intelectual, un actor binecunoscut, un apologet ortodox. Este un fenomen. Şi mă grăbesc să adaug: unul spiritual. Esenţa lui constă în faptul că bucură oamenii. Propovăduieşte bucuria. Iar primele cuvinte rostite de Mântuitor după înviere au fost: Bucuraţi-vă.

Tema discursului său este una singură – faptul de a fi român.

După atâta amar de băşcălie şi deznădejde, de autoflagelare, a sosit ceasul să spună cineva, pătrunzător şi adecvat, că nu este chiar o nenorocire să fii român. Dimpotrivă. Dan Puric are o alcătuire orfică – aceasta fiind opusul retoricii. Flautul său fermecat vine din adâncurile naţiei şi are afinităţi organice cu interogaţiile pe care şi le-au pus în acelaşi sens intelectualii interbelici. Numai că el nu foloseşte semnul întrebării. Spre deosebire de cărturarii prezentului, Dan Puric aduce cu sine afirmaţia, lăsând dubiile şi aporiile pe seama belferilor. Recurge la memorie şi reaminteşte că în trecutul nostru recent există gropile comune ale unor martiri pe care le opune gropii de la Glina, carnavalului şi măscărilor mediatice. Leagă naţia de Dumnezeu cât se poate de strâns şi nu vede în români indivizi, ci persoane.

Este greu de clasificat în categorii culturale fenomenul Dan Puric. Şi aceasta deoarece Cultura nu mai există decât sub formă de „nişe"; tranşee obturate care nu comunică nici între ele, nici cu oamenii, deveniţi „ţinte" („targets"). Iar formele de cultură sunt „produse", întocmai ca telefoanele mobile şi pasta de dinţi. Dan Puric sfidează atomizarea zilelor noastre, şi, întocmai ca Biserica, potrivit învăţăturii Sale, nu parcelează întregul în părţi, ci şi-l asumă. Li se adresează românilor ca întreg, în felul în care un romancier sau dramaturg mare nu scrie pentru „ţinte", „nişe", ci trimite în lume cărţi, nu „produse". Dan Puric are curajul discursului ontologic.

Rapsod al bucuriei, intelectual care se poate adresa unui mare număr de oameni, actor care adaugă ingredientele vocaţiei în mesaj, ortodox îmbisericit mărturisitor... Fiecare dintre acestea şi toate la un loc. Mai multe vor stabili „analiştii" fenomenului Dan Puric. Chiar dacă evaluările acestea nu i-ar interesa pe cei care, în număr tot mai mare, vor să-l asculte sau să-l vadă cât mai des. Vinul bun nu are nevoie de oenologi ori somelieri.

Dan Puric n-a apărut întâmplător acum. Cu o vorbă a lui Iorga: Vremea l-a scos în cale.

Dan CIACHIR.

România este o ţară neodihnită.

Lipsa de răgaz istoric şi-a spus cuvântul. Oboseala de a fi român a devenit indiferenţă, pentru ca, apoi, să o trăim astăzi în mod difuz, ca pe o

ruşine. Uşor jenaţi de romanitatea noastră, ne strecurăm prin lumea modernă, ca şi cum am purta o haină veche. Deplinătatea de a fi român, ca model interbelic al acestui neam, pare o statuie distrusă barbar de „vitejii” contemporani, încălecaţi pe caii iuţi ai lipsei de conştiinţă.

Procesul de naţionalizare a identităţii româneşti s-a făcut la început sub şenilele de tanc comuniste, astăzi, prin răpiri de suflete, la cântecele de sirenă al unei lumi fără contur.

Mi-am făcut, cum am putut, un catarg, de care m-am legat, strigându-le sirenelor:

— Minţiţi! A fi român este o frumuseţe a lumii!

Ai să fugi de-aici… Ai să pleci în America…

— Nu, n-ai să pleci, îmi şopteau frunzele pomilor, iarba.

Ba da! Răspundeam din răsputeri. Ce să fac aici, în lumea asta urâtă?

— Ei se vor duce, tu vei rămâne, şi va veni clipa când cel mai frumos lucru de pe pământ îl vei vedea aici!

Şi noaptea în gând mă retrăgeam în copilărie. Şi acolo cerul îmi vorbea, râul, şi, mai ales, crucile nevorbitoare din cimitirul mic al bisericuţei din sat. Înserarea venea ca o zână nevăzută, cărăbuşii alergau prin aer şi eu vroiam să fac rost de aripi ca ale lor.

Liniştea devenea apoi stăpână, iar stelele îşi reluau locul lor de fiecare seară.

— Scoală, bă, nesimţitule! Se auzea glasul plutonierului, care ne chinuia dimineaţa.

Inima îmi sărea din piept şi fugea înainte-mi. Îmi îmbrăcam corpul rămas fără mine, trup inert. Mâinile bâlbâiau nasturii şi şireturile. Apoi respiraţia aburindă a mea şi a colegilor mei în plină dimineaţă, ca o tânără herghelie alungată nicăieri. Prin ordine scurte, caporalul îmi reteză şi ultimele picături de vis. Realitatea era a lor.

Am să plec din ţara asta! Spuneam scrâşnind din dinţi. E plină de ceva rău, nefiresc!

— Ba n-ai să pleci! Îmi răspundea pământul îngheţat, călcat de bocancii mei soldăţeşti.

Ce ştii tu, ţărână, ce e viaţa?… Şi, mai ales, ce e viaţa mea?… Vreau să fiu fericit!

— Viaţa ta suntem noi, fericirea ta suntem noi. Ţărâna asta pe care o calci suntem noi, îmi striga pământul.

Cine sunteţi voi? Întrebam eu.

— Drepţi!… Drepţi! Se auzea cum răcnea caporalul. Târâş cu masca de gaze!… Drepţi, bă! La poziţia de drepţi nu mai mişcă nici copilul în burta mă-sii!… Aţi înţeles?

Deveneam arbori nemişcaţi. Doar gerul ne aducea aminte că suntem vii. Camionul apoi ne-a dus să depunem jurământul militar. Colonelul vorbea de pe nişte foi. Ce multe foi avea colonelul!

Soldaţii ascultau gerul sticlos. Cuvintele colonelului nu se ridicau din foi, mureau pe buzele lui, ca fluturii atinşi de bec.

— Soldaţi! Vom vizita Muzeul Mărăşeşti!

Ochii îmi fugeau pe fotografiile vechi. Soldaţi români 1916-1918.

Şi, deodată, ochii îmi cad pe o cămaşă găurită în piept de un cartuş. Sângele se mai păstra. Era ca o rană neînchisă.

— Eu sunt ţărâna pe care tu o calci şi pe care vrei să o părăseşti! Mi-a şoptit cămaşa însângerată.

Bolovanul de râu.

Am copilărit la ţară, la Nehoiu.

Munţii înconjurau casele ţărăneşti şi-ţi aminteau zilnic, prin frumuseţea lor, că Dumnezeu există. Ne jucam fotbal pe uliţă, între noi, puştii. Tata venea de la spital cu servieta lui de piele, în care-şi ţinea tensiometrul. Venea domnul doctor. Copiii, în semn de respect, se opreau. Domnul doctor lua mingea şi, nedespărţit de servietă, ne trăgea şuturi la poartă. Copiii uitau că a venit domnul doctor şi se jucau fantastic cu noul prieten.

Aşa am descoperit copilul frumos – tatăl meu.

Apoi, când jocul se încingea, tatăl meu se retrăgea discret şi urca pe uliţă, în sus. La capăt, soarele asfinţea. Aşa, privit din spate, umbră de neşters, tatăl meu părea că se duce să mai facă un consult. Să consulte soarele.

Undeva, pe marginea râului de munte, stătea o băbuţă care avea casa şi gardul parcă crescute din râu. De fapt, râul îi făcuse gardul, căci timpul adunase acolo tot: copaci desfrunziţi, buşteni, bolovani.

Avea o gospodărie modestă băbuţa: o curte cu două găini chioare şi un câine şchiop. Găinile, fiecare cu câte un ochi, se ajutau reciproc să vadă cât mai mult din viaţă. Era tare slabă băbuţa. Arăta ca dintr-o frescă din biserică, coborâtă puţin pe lumea aceasta să facă treabă. Pescuiam prin jurul casei ei, iar ea, dincolo de gard, mă iubea cu ochi blânzi şi mă chema din când în când să-mi dea prune uscate. Mâinile ei, la fel de uscate ca şi prunele, mă avertizau că nu peşti am să prind, ci amintiri.

Râul îşi lua tributul la câte cinci ani printr-o mare inundaţie. Vedeam în valurile furtunoase coteţe cu câini cocoţaţi pe micul acoperiş, garduri duse de ape, ziduri şi case întregi. Oamenii se înfricoşau, dar după câteva săptămâni îşi puneau gardurile tot în buza râului. Socoteala lor cu natura nu era negociabilă. Oamenii se speriau de furia naturii, dar nu rămâneau înfricoşaţi.

Aşa am cunoscut frumuseţea statorniciei.

Din când în când, această eternitate era zgâriată pe obraz de o maşină venită de la oraş. Din ea coborau nişte oameni care dădeau din mâini ca nişte molii grase, cărora li se refuzase zborul. Abia atunci am simţit că aerul devenea solid, irespirabil, ca un plămân blocat. Era frica, dar eu n-aveam de unde să ştiu. Câţiva ţărani stăteau cu capul plecat şi ascultau. Atunci am văzut trupul fricii.

Cine sunt? Am întrebat.

— Sunt comuniştii… Sunt comuniştii… Au venit de la partid şi dau indicaţii.

Şi-atunci am simţit brusc că ziua m-a privit în gol, ca un orfan ce-şi aşteaptă părinţii. Spaima ţăranilor nu mai era aceeaşi cu cea faţă de furia

râului. Această nouă frică le rămânea în piept, ca o umbră neliniştită, mult timp după plecarea celor care o produseseră.

M-am întâlnit cu omul urât. Frica perpetuă, ce a terorizat istoria lumii şi continuă să o terorizeze. Dar tot atunci m-am întâlnit şi cu ceva ciudat, aparent fără semnificaţie, şi care mă elibera în mod sublim de acest coşmar.

Era o privire.

Undeva, pe iarbă, lângă maşina parcată, lângă oamenii graşi, aducători de frică, şi lângă oamenii cu capul plecat, purtători de spaimă, stătea o căpriţă, care îi privea. Ii privea cu o seninătate de început de lume. Încremenită în mirarea ei, cu ochii larg deschişi, rumegând mărunt un fir de iarbă, nu îi recunoştea. Natura ei firească erau câmpul cu iarba, cerul cu stelele şi ţăranul care o mulgea. De la privirea aceea am învăţat să contemplu orice absurditate a omului, venită de aiurea în grădina mea. Şi astfel m-am întâlnit cu frumuseţea inocentei.

Eram liber.

Maşina cu tovarăşi se îndepărta într-un nor de praf, lăsând în drum un pâlc de ţărani cu capetele descoperite şi pe căpriţă rămasă nedumerită, precum eternitatea în fata istoriei, chinuindu-se să-i ia locul.

În sat, indicaţiile tovarăşilor s-au lovit de stâncile munţilor, nu de voinţa oamenilor, căci oamenii erau t '/' înfricoşaţi. Muntele, nu. Şi, astfel, muntele mă învăţa şi el, încet-încet, ce înseamnă să fii munte.

S-a vrut agricultură, dar solul scuipa directiva nefirească. Pământul acolo hrănea pruni. Din pruni se făcea ţuică, iar din ţuică se făceau vise. Visele îi mai i '/îmblânzeau şi pe tovarăşi, iar directivele de partid erau adormite. Ţuica adormea, ca o doică, copilul handicapat al omului, ideologia comunistă. Şi astfel, câteodată, tovarăşii petreceau, adică redeveneau oameni; glumeau, jucau şi uitau de lumea în care singuri s-au închis. Când se trezeau, tot ei erau aceia care se prăbuşeau profund în coşmarul în care îşi încremeniseră vieţile.

Apărat de munţi, de râu şi de ţuică, privit de căpriţă, Nehoiu părea o cetate de necucerit, în care inocenţa copilăriei mele îşi găsise un refugiu de nepreţuit. Mica mea comună refuza să trăiască în istorie şi-şi ducea viaţa mai departe, în veac.

Dar liniştea aceasta a mai fost tulburată o dată de o întâmplare nefirească locului. Băbuţa de la marginea râului a primit într-o zi o carte poştală dintr-o ţară îndepărtată. Vederea arăta clădiri uriaşe de beton şi sticlă, nemaivăzute până atunci de ochii ei. Obişnuită cu casa de chirpici şi cu celelalte dimensiuni vegetale ale satului, băbuţa se mira. Pe spatele vederii era scris: „Mămico, vino să stai la noi!”.

Mai târziu s-a aflat că vederea venea din America, de la fata ei, plecată acum treizeci de ani, şi care îşi adusese brusc aminte de mama. După o mare de tăcere întinsă atâta vreme, vestea s-a întins în inima satului ca un meteorit căzut din cer. In jurul vederii au început să se facă subtile pelerinaje, iar oamenii şopteau excitaţi de noua ispită.

Băbuţa şi-a pus vederea în micul geam de la bucătărioara ei, alături de alte poze decupate de ziar, şi a spus simplu, mai mult pentru sine: „Mamă, nu pot să-mi las gospodăria…”.

Gospodăria ei cu câinele şchiop şi cele două găini chioare.

Da, dar era a ei.

Acolo se iubise cu moşul ei, acolo făcuseră copilul, acolo era iubirea ei, era viaţa ei, acolo îi murise bărbatul. Viaţa ei pătrunsese în toată fibra casei. Căsuţa de chirpici era frământată de mâinile ei, iar pământul, sărutat de muncă, se ridicase în picioare ca să o apere. În faţa acestui refuz neaşteptat, fata ei a insistat puternic, apelând la toate sentimentele materne. Într-un final, băbuţa s-a decis: „Bine, maică, vin, dar numai pentru o lună”.

Băbuţa era liberă. Tara, nu.

Ca nişte ciori, coborâte din senin pe câmpul proaspăt semănat, au venit miliţienii în jurul băbuţei, să o interogheze:

— Cum, tovarăşa? Acum, când ţara a obţinut atâtea succese importante, când socialismul triumfă în lume? Acuma vrei să pleci?

Dar băbuţa nu ştia de succesele ţării. Pesemne că, atunci, s-a gândit la bucuria ei şi a moşului ei când a adus pe lume fata. Viaţa ei se compunea din imagini de neşters; copilărie, râu, dragoste, munte, gospodărie, suferinţă, zâmbet şi poate multă lacrimă, erau elementele ce-i formau inima. Ca o frescă senină din biserică a răspuns:

— Da, acum!

Apoi, ciorile au plecat, nemulţumite că n-au putut ciuguli sămânţa proaspătă de suflet, ce stătea sub brazdă. Pământul a fost mai tare.

Cu mâini noduroase îşi făcea bagajul.

Geamantanul de carton fu înfăşurat de o sfoară. Pe-atunci, oamenii îşi legau cu sfoară micile lor bagaje, ca să ţină mai bine, dar nu pentru mult timp. Sfoara legată de mica plasă era improvizaţia dureroasă a neamului românesc în faţa timpului… Cât să ţină, până colea… Căci tot aşa s-au făcut şi bisericile mici, ce s-au strecurat din calea răutăţilor… Cât să ţină, până colea…, până la Dumnezeu.

— Ce ai acolo, în valiză? Au întrebat-o vameşii.

Şi, cu braţele tremurânde, băbuţa deschise geamantanul. O cămaşă albă de in, o fustă neagră, o pereche de pantofi scâlciaţi şi un obiect învelit în ziarul „România liberă”. Acestea erau toate lucrurile ei.

— Desfă ziarul! Au ţipat într-un cor vameşii. Şi cuvintele lor au devenit ciori, cârduri ce ţipau la un cer senin.

Şi băbuţa îl desfăcu.

— Ce-i asta?! Au întrebat uimite uniformele grase.

— Un bolovan de râu, maică…, răspunse băbuţa.

— De ce l-ai luat?!

— De dor, maică…, răspunse fresca.

Şi-atunci, uniformele s-au tulburat nemărginit, căci nimeni nu le spusese că este interzis aşa ceva în geamantanul unui om. Nu puteau să-l confişte. Nu se născuse legea care să aresteze dorul. Acea condiţio valachiae essendi, condiţia valahă de a fi. Dorul era inima omului frumos, iar bolovanul

era România eternă. Iar această Românie eternă era îmbrăţişată de „România liberă”. Acest bolovan se strecura acum la vamă, dar el era, de fapt, paşaportul băbuţei în faţa lui Dumnezeu, ce-şi murmura în tăcere istoria.

Baroasele mari ale istoriei fără Dumnezeu au căzut asupra lui, vrând să-l facă praf şi pulbere. S-a spart bietul bolovan, dar nu în praf şi pulbere. Şi-a rupt făptura în bucăţi de stâncă mică. Oamenii au numit aceste bucăţi partizani, eroi. Altora le-au zis puşcăriaşi martiri. Iar altora, sfinţi. Bucata cea mare şi nebiruită ş-a numit Biserică. Şi pe toate le lipise la un loc acum dorul băbuţei.

Cu ură se uitau uniformele la bolovan, cu ură de Dumnezeu.

Băbuţa îşi înveli cu mâinile tremurânde bolovanul în „România liberă”, închise geamantanul şi-l legă cu sfoară. Un nod, două... Cât să ţină..., până colea...

Ridică valiza şi cu paşi mici se îndreptă spre avion.

Mergea încet, să-i ducă lui Dumnezeu, în valijoara ei, România frumoasă.

Amintiri de neşters.

Adriana Trandafir: Spune-mi, te rog, de unde a început rândul lumii tale? Ce familie ai avut?

Dan Puric: Era în timpul celui de-al doilea război mondial. Tata era încorporat la hidroaviaţie, ca medic.

Într-o zi a venit la el un om amărât, un român, care a zis: „Domnul doctor, vă rog din suflet, am 6 copii acasă, ăştia vor să mă trimită pe front... Vă rog din suflet, faceţi ceva, că, dacă mor, rămâne biata nevastă-mea cu 6 copii!”. Şi tata mi-a lăsat moştenire mila creştină: i-a dat un certificat de boală fals, care din punct de vedere militar era o abatere gravă, dar mai tare a fost mila tatălui meu faţă de celălalt decât faţă de sine. Să vezi cum a lucrat Dumnezeu! Peste câţiva ani, când s-a terminat războiul şi ruşii au intrat în ţară, „amărâtul” ăla ajunsese un fel de comisar al poporului, pe zona Dobrogea. Şi se făceau arestări masive, trimiteau oamenii la Canal, începuse tragedia românească.

Şi tata mi-a spus aşa: „acolo, la Hagieni, la moşie, unde aveam pământ, vine omul acela pe care l-am ajutat atunci, de data aceasta în calitate de şef comunist, împreună cu o mulţime de soldaţi ruşi înarmaţi”. Şi Dumnezeu l-a pus faţă în faţă cu tata, care i-a făcut bine. Il priveşte pe tata în ochi şi, ştiindu-l vânător, îi spune: „Domnule doctor, de ce nu vă duceţi mâine dimineaţă la pasaj, la raţe?” Şi tata s-a făcut alb la faţă, că ştia că în perioada aia nu trec raţe. De fapt, îi transmisese, în felul lui, că trebuie să fugă în noaptea aia, dacă nu vrea să fie arestat. Tata şi-a făcut un mic geamantan şi-n noaptea aia a părăsit totul, mai puţin trecutul. Căci trecutul său, pesemne, se înghesuise în mica valijoară. In valijoara aia închisă cu mâini febrile, înspăimântate, sunt inimile strămoşilor mei. Şi astfel, tata pleca din istoria României, intrând în timpul ei anistoric. Se ducea undeva să i se piardă urma. Aşa a ajuns în munţi, la Nehoiu. Ce e omul? Într-un fel, au făcut schimb de vieţi.

Un singur cuvânt a fost cât o viaţă! Pentru că, altfel, cine ştie?... Îl trimitea la Canal, sau murea pe la Aiud. Ţăranul ăla nu a uitat. Ştia ce e recunoştinţa.

A. T.: N-a uitat că i s-a făcut un bine.

D. P.: Tatăl meu a fost un om aparte. A venit vârsta ca părinţii mei să mă dea la grădiniţă. Şi la grădiniţă nu mi-a plăcut.

A. T.: Scuză-mă, copil fiind, ai avut plete?

D. P.: Da, mama a vrut să fiu fată şi mă purta cu părul mare. De fapt, primul meu act teatral e legat de lungimea părului. Din prima zi de grădiniţă – şi singura, căci n-am stat decât o singură zi – pentru că ne-au pus să răcnim un cântec: „Ceata lui Piţigoi, /dai într-unui ţipă doi, /văleleu ce tărăboi. /'. Şi mie, neplăcându-mi cetele şi iubind de mic copil omul ca fiinţă particulară, ca unicitate, am plecat. Era, de fapt, prima mea confruntare cu teroarea majorităţii. Deci din prima mea zi de grădiniţă, pentru nu ştiu ce prostioară, am fost scos în faţa colectivului. Să stau şi să mă privească toţi. Eram pus la stâlpul infamiei. Şi atunci, ca să nu mă recunoască colegii, mi-am dat părul peste ochi. M-am ascuns de mine cu mine. Era prima mea deghizare. Inocenţa se apăra inocent. De fapt, această primă camuflare era prima mască, deci primul gest teatral. Acela a fost primul meu pas în lumea teatrului, când terorizat de privirea celor mulţi am simţit nevoia să fiu altul. După această ruşine trăită public m-am hotărât definitiv să părăsesc grădiniţa. Şi-am să vă spun cu ce mi-am înlocuit grădiniţa. Cum, singură, copilăria mea a găsit ea însăşi soluţia.

Tata a primit un ied de la un ţăran, că acolo era un schimb natural. Făcea bine domnul doctor, primea în schimb: o găină, ţuică, nişte ouă... Dar, la un moment dat, a primit un ied. Eu m-am împrietenit fundamental cu iedul, pe care l-am botezat Berciul. Atât de tare m-am împrietenit, că mă culcam cu el în pat, punea lăbuţa pe mine, mă pupa pe bot, era aşa de o candoare... Mama m-a lăsat cu el. Îţi dai seama, spăla iedul ca să poată să-l bage în pat! Era o nebunie. Şi iedul ăla mi-a dat prima lecţie a existentei naturii şi a lui Dumnezeu. De ce? Diferenţa dintre ied şi grădiniţă era diferenţa între libertatea fundamentală şi cazarma copilăriei. Şi am fost o zi la grădiniţă şi a doua zi tata nu m-a mai găsit la grădiniţă. M-a găsit într-o margine de gard, stând cu ieduţul lângă mine, culcat pe un petec de iarbă şi cu fundiţa mea roşie, de la grădiniţă, pusă la gâtul lui Berciu.

Tata m-a privit senin, cu un uşor zâmbet pe buze, şi m-a întrebat:

— Ce faci aici?

Zic:

— Ce să fac, nu mă mai duc la grădiniţă.

— De ce?

— Nu-mi place.

— Dar cu cine îţi place?

— Cu iedul.

— Păi, rămâi cu iedul.

S-a certat tata cu mama şi m-au lăsat un an cu iedul. Este excepţional! Am avut un tată extraordinar, cam cum era românul de altădată. I-a zis

mamei şi bunică-mii, care au sărit ca nişte cloşti la el – femeile din familia mea instalaseră un matriarhat puternic, pe care numai el, cu tandreţea lui, îl mai dezamorsa din când în când.

— Aşa ceva nu se poate, nu e posibili, strigau ele în cor.

— Măi femeilor, le-a răspuns el cu glas blând, lăsaţi copilul în pace! Nu se va mai întâlni cu copilăria niciodată! Lăsaţi-l în pace!

A. T.: Extraordinar!

D. P.: Şi m-am dus pe câmp cu iedul. Ne jucam „ de-a v-aţi ascunselea”. Mă ascundeam bine şi-apoi strigam: Berciu! Berciu!… Şi mă miram că mă găseşte. Apoi el m-a învăţat ce înseamnă iarba, ce înseamnă cerul, ce înseamnă natura; şi aia a fost prima mea întâlnire cu Dumnezeu, fără ca El să mi-o spună. El doar mă îmbrăţişa şi de atunci nu m-am mai putut despărţi de El. Într-o zi m-am urcat pe trotinetă, mi-am făcut un sandviş şi am luat o hotărâre fundamentală: să plec în lume!

A. T.: Cu Berciu?

D. P.: Cu Berciu după mine. Şi am luat un sandviş, mi l-a făcut frate-meu, zic: la revedere, pa, am plecat!

A. T: îţifăcuseşi un scenariu în capul tău?

D. P.: Munţii, care erau acolo, nişte munţi superbi, la Nehoiu… Credeam că după munţi aceia trebuie să fie marea. Şi asta o cred şi acum, cu toate că nu este adevărat, dar pentru mine mai tare decât adevărul este credinţa. Şi atunci, eu voiam să ajung dincolo de munţi. Şi, mergând vreo şase paşi cu trotineta, m-am întâlnit cu tata. Dacă poţi să ai imaginea medicului de ţară din Balzac…, medic de ţară, cu o servietă, care, şi când mergea pe stradă, consulta aşa: „Stomacul…, vino la mine. Ce faci cu stomacul?” „Domnul doctor, să trăiţi! E bine. Să vă dea Dumnezeu sănătate!”, striga după tata cel vindecat. Am văzut oameni căzând în genunchi şi sărutându-i mâna, ca să-i mulţumească. „Splina, vino încoace! Ce ţi-am spus mă să faci…?” „Ficatul… Ţi-am zis să nu mai bei?” Era beţivul satului. Venea la el: „Nu mai pot, mă doare ficatul!” „Cât bei pe zi?” „Şase kile!” „De mâine bei trei.” Eu eram micuţ şi zic: „Tată, dar cum îi dai să bea în continuare?” Şi mi-a zis o chestie: „Dacă îi tai totul, organismul reacţionează, metabolismul se dă peste cap şi face ciroză uscată.” O lua uşor.

Peste 20 de ani, m-am întâlnit cu beţivul satului, care era sănătos tun şi care striga: „Să-i transmiţi sănătate lui domnul doctori”… O lume extraordinară!

Şi el, tot timpul, cu servieta aia… Când se ducea în deal, consulta pe toată lumea. Numai copacii îi mai avea de consultat, aveam sentimentul că se duce să consulte şi cerul. Şi cum îţi spuneam, eu, pe trotinetă, hotărât să mă duc în lume, mă întâlnesc cu tata, care venea pe drumul prăfuit de la spital cu servieta lui.

— Unde te duci? Mă întreabă tata.

Şi eu, foarte serios, i-am zis:

— Mă duc în lume.

Şi îmi zice:

— Du-te tu înainte, că vin şi eu.

Iar mai târziu când mă duceam la şcoală tata îmi dădea scutire în fiecare an să-mi prelungea vacanţa, vrând astfel să-mi prelungească copilăria.

A. T.: Ce ai moştenit tu de la el, de la tata?

D. P.: Mâinile, o anumită tandreţe şi, cred, o privire marcată de un anumit fel de melancolie. Lui i-am dedicat Toujours l'amour. Avea, în raport cu femeia, o eleganţă, o tandreţe de Chevalier Servant, din Evul Mediu. La 18 ani aveam o prietenă foarte frumoasă şi am prezentat-o tatăl meu, spunându-i că este medic. Şi ea a zis: „Domnul doctor, simt nişte junghiuri la inimă, dacă mă puteţi consulta?”. Tata şi-a scos stetoscopul şi l-a pus la ureche şi, cu eleganţa specifică, îl plimba pe pieptul domnişoarei, ca să găsească „junghiul”. Apoi tata şi-a pus aparatul de-o parte şi a spus: „Domnişoară, dacă îmi daţi voie, ştiţi, maestrul meu, doctorul Haţieganu, a spus că e mai bine să asculţi cu urechea; urechea nu minte. Dacă îmi permiteţi să vă ascult pieptul cu urechea.” Şi şi-a pus urechea, cu tandreţe, la pieptul domnişoarei. Şi atunci n-am ştiut dacă tatăl meu consultă inima sau dragostea, dar cred că de atunci tata m-a învăţat să ascult inima unei femei.

A. T.: îmi dai voie să spun ceva? Uite, Dane, că nimic nu este întâmplător şi că tot ce moştenim de la părinţii noştri rămâne în noi şi noi ducem mai departe învăţămintele lor şi parte din sufletul lor. Uite, tu ai intrat în emisiune şi mi-ai sărutat mâna. A fost un gest atât de frumos, atât de uitat în perioada asta şi atât de... Cum să spun..., mi-e dor de lucrurile astea frumoase, pe care şi eu le-am învăţat de la părinţii mei, chiar dacă au fost simpli...

D. P.: Părinţii... Simplitatea este un privilegiu. Lui Helen Mixener, directoarea de la British Council, o doamnă extraordinară, îi plăceau foarte mult spectacolele mele şi ne întâlneam tot timpul la mine, la teatru. Mai târziu m-am regăsit cu dumneaei la Londra. Într-o zi, m-a chemat la British Council şiam venit cu un buchet de flori şi am început să-mi cer scuze: „Helen, te rog să mă ierţi, noi, românii, avem un obicei, sărutăm mâna doamnelor, femeilor”, şi i-am sărutat mâna. Iar ea mi-a răspuns: „Dan, când o să plec din România, ăsta o să fie primul lucrul pe care o să-l regret!”

A T.: Să ne întoarcem la copilărie. Aşadar, tu cu fratele tău, doi băieţi năbădăioşi, doi băieţi cu ochii deschişi către univers şi, ca nişte bureţi, dornici să vă îmbibaţi cu tot ce e mai bun. Pe vremea noastră, totul era bun. Ţin minte pe bunica mea, care-mi spunea: deschide ochii şi vezi în jurul tău ce se întâmplă, dacă nu ştii un lucru. Acum, copiilor mei le spun: nu vă uitaţi în jur! Uitaţi-vă numai în interior.

D. P.: Extraordinară remarca! E tragic, Adriana, înainte ţi-era sete, absorbeai, şi acum trebuie să te izolezi.

A. T.: Te uitai în jur şi vedeai numai frumos. Şi puteai să vezi şi ţăranul simplu, căruia eu îi spuneam săru'mâna, dimineaţa, când trecea către câmp şi el se întorcea seara şi avea ochii plini de viaţă şi de frumos. Dar vreau să ne întoarcem la copilărie... De la mama ce ai moştenit? Ca să terminăm cu superba ta mamă şi cu frumoşii tăi părinţi.

D. P.: De la mama am moştenit simţul umorului. Cred că, dacă mama era actriţă, era uriaşă. Închipuieşte-ţi că aveam recitalul ăsta, al meu, de pantomimă, cu care am făcut înconjurul lumii. Şi, la început, am jucat la Teatrul Naţional, sala Atelier, lume multă. Ce să-ţi spun, ştii şi tu, o sală din aia bună. În primul rând s-a pomenit să fie şi mama, pensionară, cu o prietenă de-a ei. Aplauze, emoţii Şi, la un moment dat, am avut, după 10 minute, un moment de pantomimă pe linişte. Şi lumea asculta..., ce interesant am spus, lumea asculta pantomima. Chiar: lumea asculta pantomima. Şi, deodată, din sală, din această linişte, s-a auzit un glas, ca o îngrijorare: „Dragă, dar nu vine nimeni să îl ajute pe băiatul ăsta?". Era mama. Era genială. De fiecare dată când aveam spectacol şi urcam pe scenă mama îmi spunea: „Mamă, fă ce vrei tu, numai să nu cazi de pe scenă, să nu te frângi!" Este ochiul mamei, maternitatea era mai puternică decât teatrul.

A. T.: Ea te ţinea în braţe şi atunci.

D. P.: Da, eu eram copilul. Ce vedeta lui peşte?! Eu eram copilul ei. „Mamă ai grijă să nu cazi de pe scenă, fă ce vrei, dar să nu te frângi...". Acest să nu te frângi mă obsedează şi astăzi, când urc pe scenă. Am sentimentul că mama ca orice suflet de mamă observase esenţialul: că eu mă frâng pe scenă. In timp ce alţii aplaudau, ea privea cu îngrijorare... Mama mi-a dat o mare moştenire, forţa feminităţii care dezmărgineşte logica absurdă a bărbatului.

A. T.: Şi poate să întoarcă lumea?

D. P.: Să vă dau un exemplu, frumosul, pe care l-am învăţat până să ajung la frumuseţea Sfântului, a fost frumuseţea mamei, frumuseţea maternă, frumuseţea femi-

/'/'/nină care desmărgineşte bărbatul din stupiditate. Deci, după nouă luni de armată, arătam aşa, eram un stavrid. Şi după nouă luni, în unitatea aia militară unde şi musca zbura aşa, zuuum, zuuum, drept. Că era supraeducaţie. Adică era şcoală din aceea specială de castrare şi de imbecilizare totală a poporului român. Şi a venit inspecţie de la ministerul apărării naţionale cu vreo 10-15 generali, 300 de colonei, i-a băgat în casa de cultură, acolo, ştiţi ce însemna asta pentru un biet soldat? Copacul mai mişca, dar tu nu. Erai congelat de frică, aveai sentimentul că te-ai născut în poziţia de drepţi. Ei, atunci în clipa aia, a găsit mama să-şi viziteze copilul. Mama mea era femeia absolută, avea o feminitate puternică, moştenită de la bunica, care mă muta din şcoală în şcoală în fiecare an, de pe o hartă a ei unde încerca să găsească perfecţiunea în învăţământ. Şi astfel, Dan Puric a schimbat în opt ani douăsprezece şcoli. Cu aceeaşi grabă cu care traversam Bucureştiul în lung şi în lat ca să ajung la şcoală, mă îndreptam acum prin unitatea militară spre punctul control unde mă aştepta mama. Eram singura fiinţă din unitate care mai mişca, pentru că în rest toţi executau poziţia de drepţi, de la soldaţi la femeia de servici, până la copaci.

— Soldat, prezintă-te, că a venit maică-ta să te vadă, dar nu poate să intre în unitate, schimbaţi acolo două vorbe şi marş înapoi pe sector. Marş, că noi eram ca nişte animale. Eu nici unui câine nu-i spun marş, dar aşa era şcoala de educaţie socialistă: ni se spunea marş şi răspundeam cu ordonaţi.

Mama mea, care era o bombă din toate punctele de vedere, a vorbit cu plutonierul şi când m-a văzut şi aşa descompus de muncă şi de nu mai ştiu ce, a zis:

— Ăsta e copilul meu? Nenorocitule! Pac cu poşetă-n cap.

Lui i-a căzut chipiul, nu-i venea să creadă!

— N-aveţi voie…

— Cum să nu intru, măi nenorocitule, mi l-aţi făcut în ultimul hal! Vi l-am dat gras şi mi l-aţi făcut schelet! Vino puiul mamii, şi m-a luat de mână. M-a şi umilit, că aveam 19 ani, soldatul ţării era puiul mamii. M-a nenorocit, domnule, era o catastrofă. Şi acela nu şi-a revenit, cu chipiul, plutonierul după ea prin curte. Aţi văzut o cloşcă care bate-n cap o gâscă? Pac, o poşetă în capul plutonierului.

— Du-te de aici, pleacă nenorocitule, şi aşa cu poşeta în capul plutonierului, am ajuns la comandament, la statul major, acolo unde erau generalii comasaţi în biroul mare al comandantului. Şi când a ieşit în poartă, acolo, colonelul de serviciu a zis:

— Ce se întâmplă? Staţi aici, nu vă mişcaţii

— Mă opreşti în uşă, sunt ţintă de artilerie? M-ai făcut ţintă de artilerie? A zis mama trăgându-i o poşetă în cap şi ăstuia. Mărăşeştiul feminin începuse, iar domnul colonel nu fusese antrenat să înfrunte un asemenea inamic.

— Tovarăşe colonel, permiteţi-mi să raportez…, zic eu.

— Ce să raportezi, dragă? A strigat mama deschizând uşa. Şi ce-mi văd ochii? La o hartă mare, cu becuri aprinse, în picioare, stăteau zece generali studiind strategia de atac a Pactului de la Varşovia. Asta a fost ultima imagine pe care am văzut-o. După o oră am fost chemat la comandant. Eu eram speriat de moarte şi-mi ziceam: Dumnezeule, dacă mă bagă ăştia la arest… Deci mă îndreptam spre uşa comandantului ca la eşafod. M-a chemat, colonelul mi-a spus: stai aici, şi-a apăsat pe butoane dinacestea ultrasecrete… Ce erau pe atunci. S-a deschis uşa. Ce-am văzut era o imagine fabuloasă. Becurile erau stinse la hartă, generalii erau deschişi toţi la cravată, aşezaţi în jurul mamei, iar mama le ghicea la toţi în cafea. Era un moment genial.

— Aveţi într-o mare adunare o vulpe care vă pândeşte…, zicea mama.

Ăia erau terminaţi.

— Vă cade la drum lung de seară o ghindă în aşternut… Vă rog să vă puneţi o dorinţă şi să apăsaţi pe fundul ceştii cu degetul mare.

Ii vedeai cum se înmuiaseră toţi. Locotenent generalul o întrebă:

— Unde? Aici?

— Aici, îi zice mama.

Şi îl vedeam pe general cum îşi trimite în fundul ceştii degetul cel mare, ca un obuz de artilerie.

— Da, aşa, confirmă mama.

Avea opt ceşti de cafele, deci statul major era în mâna ei, ăia transpiraţi, cu batiste, o înconjuraseră din toate părţile. Tratatul de la Varşovia devenise mama.

Acolo să vedeţi ofensiva feminităţii. Tratatul era Atacul
/
Cafelei, atac erotic.

— Doamnă, nu vă uitaţi şi în cafeaua mea? Întrebă un alt general.

— Aşteptaţi vă rog!... Staţi cu degetul în sus!... Ordonă mama cu autoritate.

Toţi generalii stăteau cu degetu-n sus, de parcă luau direcţia vântului'.'Şi mă uitam, Doamne, câtă ordine masculină militară făcută pulbere, zob, de ceea ce dă Bunul Dumnezeu. Le vorbea despre dragoste şi cred că toţi erau nefericiţi de se băgaseră toţi în cafea – toate gradele şi carierele erau în ceaşca aia penibilă. Era o stupiditate. La un moment dat, mamei i-a căzut batista pe jos, ghicise deja la opt generali, şi toţi după batistă, vuum! Şi mama zice:

— Vai, dragă, parcă voi toţi sunteţi Othello şi eu Desdemona.

Deci asta este puterea feminităţii, când taina ei îngenunchează stupiditatea masculină. Aşa aş îngenunchea eu toate armatele lumii, vă daţi seama? Un cretinism mondial: Varşovia se bătea cu NATO. Acum este alt cretinism mondial, NATO se bate cu nu ştiu cine.

Cât de stupidă este ordinea făcută de om şi cât de frumoasă este viaţa făcută de Dumnezeu!

Mama apoi, ca o matroană romană, s-a întors către comandant şi a spus:

— Eu vi l-am dat gras şi l-aţi făcut o aşchie!... E posibil, domnule general?!

A doua zi s-au apucat să mă îngraşe ca pe un clapon. Era colosal! Dar nu asta a fost victoria. Victorie importantă a fost aceea a feminităţii asupra stupidităţii umane. Şi atunci am înţeles ce poate să facă o femeie. Nu numai un război în Troia, ci şi o pace cu Lumea. Tratatul de la Varşovia căzuse, iar NATO devenise inutil. Generalii dezertaseră pentru o cauză mult mai bună.

Mama reuşise să-i dezarmeze prin dragoste.

(Interviu realizat de Adriana Trandafir, TVR Internaţional, 2008)

Tir încrucişat.

Auditor: L-aţi invocat de multe ori pe Eminescu, din care uneori ne-aţi citat exact, alteori nu, dar nu l-aţi invocat deloc pe Caragiale. Nu aveţi impresia că acestui popor îi lipseşte luciditatea? Aceasta este întrebarea mea.

Dan Puric: Eu am făcut o distincţie firească, civilizată. Vă spun ce simt eu.

Caragiale a avut geniul descrierii degradării româneşti, a corciturii româneşti, a lui Mitică, a reacţiunii. Dar, pe vremea aceea, nici măcar el nu se aştepta să iasă stârpiturile care au ieşit acuma. Tipătescu şi toţi ceilalţi sunt, totuşi, nişte oameni rezonabili, ca să zicem aşa, faţă de oamenii politici de azi. Din punctul ăsta de vedere, Caragiale nu putea să devanseze timpul său şi să ajungă să prevadă stadiul de criminali de mai târziu. El a descris

foarte bine populaţia de Gambrinus, acel model de oportunism, acea genă nenorocită, care, cum să zic, era cangrena neamului românesc.

În vreme ce Eminescu pariază pe poporul român.

În puşcăriile comuniste a murit poporul lui Eminescu. La Mărăşeşti nu a fost Mitică al lui Caragiale, ci a fost poporul lui Eminescu. In vremea aceasta, Mitică al lui Caragiale supravieţuia. In sensul acesta, amintirea lui Caragiale este binevenită, pentru că măreşte temperatura şi distincţia între popor şi populaţie. Geniul lui Caragiale a surprins, în bună măsură, acest început de deformare genetică a fibrei româneşti. Astăzi ea pare a fi câştigătoare. Noi suntem astăzi înconjuraţi de tipul ăsta, surprins de Caragiale.

Nu putem spune că poporul român n-are luciditate, pentru că ne-am infirmiza automat. Nu există luciditate mai mare ca la Eminescu, până la 33 de ani, pentru că între 33 şi 38 de ani el a fost condamnat la o moarte civilă, s-a îmbolnăvit sau mai bine zis a fost îmbolnăvit. Dacă-i citiţi articolele politice, o să vedeţi acolo gradul maxim de luciditate. Conştiinţa românească e profund lucidă, domnul meu. Poporul român nu este un popor epidermatic, vegetativ.

Sfinţii Părinţi, în ceea ce priveşte sufletul, spun că are trei dimensiuni sau puteri: dimensiunea vegetativă, care este legată de reproducere şi de hrănire, dimensiunea apetitivă, care e legată de dorinţă, de pasiuni, şi dimensiunea raţională, dar care nu e raţiunea lui Descartes. Mai/'/adâncă, raţiunea, împreună cu nous-ul şi cu pneuma, reprezintă chipul triadic al sufletului, substanţa lui, care te leagă tainic de Dumnezeu.

Poporul român a avut întotdeauna această raţiune încreştinată; în istorie, el a fost uneori decapitat şi a rămas la nivel apetitiv; populaţia care se manifestă la acest nivel e altceva decât poporul. Dumneavoastră, când vă duceţi seara acasă şi daţi drumul la televizor, o să vedeţi o populaţie apetitivă, care nu se suprapune cu poporul. Oamenii aceştia, care au venit aici, la întâlnirea noastră, n-au venit din dorinţă apetitivă, ci din luciditate. René Chair spunea că „luciditatea este rana cea mai aproape de soare”, cea care te doare cel mai tare. Iar Camil Petrescu a adăugat: „câtă luciditate, atâta dramă”.

Dacă vreţi, vă mai dau câteva exemple de luciditate hristică. Cei care s-au sacrificat şi au murit în puşcărie au fost lucizi. Lor li s-a spus să renunţe la „prostii”, precum credinţa şi neamul. Când Maniu n-a semnat, în închisoare la Sighet, şi nici Gheorghe Brătianu, că Basarabia e pământ sovietic, erau lucizi. Când Mareşalul Antonescu a murit pentru ţara asta, a murit lucid. Când tot tineretul nostru a murit în închisoare – a murit lucid.

A.; Aveţi dreptate, însă întrebarea mea viza altceva. Aţi cam vorbit despre martiri, îndreptăţit, şi am să mă întreb şi pe mine şi toată asistenţa: câţi dintre cei de faţă se gândesc că acei oameni au murit pentru ei? Câţi îşi mai aduc aminte de ei? Vorbiţi despre luciditate. În sens creştin, oare atâta vreme cât nu ne aducem aminte, mai putem vorbi de luciditate? Atâta vreme cât memoria noastră se ancorează în câteva repere care sunt mari şi pe care le serveşte televizorul, care, bineînţeles, face tot ce doreşte cu creierul nostru, dar oare, vă întreb eu pe dumneavoastră, pe anonimul acela care a

murit în puşcărie şi pe care poate că istoria nu-l menţionează, cine îl ştie? Cine se gândeşte la el? Cine dintre cei de aici, dintre dumneavoastră, se gândeşte în fiecare zi la semenul său?

D. P.: Am înţeles acum.

/

A.: Vorbeam despre Caragiale. Mă iertaţi, vroiam să închei. Vorbeam despre Caragiale în alt sens. Eu consider că ceea ce a făcut Caragiale a fost un act maxim de patriotism, pentru că le-a scos românilor în faţă gunoiul, cancerul, şi l-a arătat: uitaţi-vă fraţilor, ăsta vă omoară pe voi. Care a fost reacţia românilor? De ce a murit Caragiale unde a murit, de ce nu a mai vrut să-şi vadă ţara? De ce această dezamăgire a lui? Vă rog să comentaţi toate acestea.

D. P.: Aţi nuanţat. Există discuţii în care nuanţa devine importantă. Gorki zicea: „nu e important ce spune omul, ci de ce o spune”.

Dumneavoastră aţi spus, şi pe bună dreptate, mă leg mai mult nu de ceea ce aţi spus, ci, mai ales, mă leg de tonul amărăciunii sufleteşti pe care o aveţi şi care este legitimă şi justificată. Ceea ce spuneţi dumneavoastră este o stare de conştientizare absolut legitimă. Din acest punct de vedere, ceea ce spun eu acum pare un lucru absurd.

N-am numărat câţi oameni sunt de faţă sau câţi îşi aduc aminte de martiri. Nu mi-am pus problema să-şi aducă cineva aminte de martiri.

Eu vin, să presupun, într-un pustiu. Apostolul Pavel spunea: „Nădăjduiţi!... Dar ce nădejde este aceea care se vede?”. Adică, să nădăjduieşti când este pustiu, când în ţara aceasta, din toate punctele de vedere, este o pustie. Şi din punct de vedere duhovnicesc este o pustie. Să ai puterea să nădăjduieşti în pustiu!

De la început, când am vorbit de Alzheimerul nostru politic, am spus foarte clar: dumneavoastră aveţi dreptate. Cine îşi mai aduce aminte şi cum îşi va aduce aminte de martiri? Dar... „La ce bun poetul pe vreme de secetă? ... Ca să aducă aminte că există ploaie”.

Chiar nu credeţi că întâlnirea aceasta poate să fie altceva decât o simplă gratuitate, să aibă în ea nişte linii de forţă, care să fie un început? Se poate întâmpla ca un tânăr sau doi să ia undiţa asta pe care am dat-o eu acuma şi să pescuiască. De ce să ne întindem dezamăgirea, inhibând?

Nu vorbesc de speranţă, speranţa este cretină. Eu vorbesc de nădejde.

Nădejdea nu înseamnă speranţă în van. Dumneavoastră aveţi perfectă dreptate în ceea ce priveşte puterea omului. Eu însă vorbesc de acea întâlnire sub umbrela lui Dumnezeu. Nu ştim ce se poate naşte de aici. De ce să opresc eu frontul?

Este aşa cum spuneţi dumneavoastră, dar eu adaug că mai este ceva pe deasupra, că poate să înflorească ceva.

Caragiale a făcut două lucruri: pe de-o parte, a arătat puroiul, dar, pe de altă parte, a dat şi în burghezia care de-abia se formase. Prin urmare, cu o lovitură a dat doi pumni. Pe o parte a dezvăluit şi pe de altă parte a stricat. În Caragiale, spun comuniştii, nu este nici un personaj pozitiv. Numai publicul.

La Eminescu există o critică teribilă vizavi de acest popor, ieşită dintr-o durere fantastică; la Caragiale găsim doar critica, nu şi durerea. Din acest punct de vedere, durerea lui Eminescu poate să fie comparată, cum să zic, cu aceea a lui Ioan Botezătorul, atunci când s-a adresat semenilor săi, la un moment dat, cu cuvintele: „Pui de năpârci”.

A: Vreţi să spuneţi că în Caragiale nu există tragic?

D. P.: Nu, în Caragiale există tragic, şi putem discuta despre acest aspect până mâine. Eu am făcut altă distincţie; şi vă rog să fiţi foarte atent la lucrurile acestea.

Pe mine mă ridică în picioare Eminescu.

Eu nu pot să spun că populaţia, de care pomeneam mai devreme, nu este din zona lui Caragiale. Pot să spun chiar mai mult: că a ieşit demult din zona lui Caragiale şi a intrat, pe rând, în zona unei criminalităţi staliniste şi astăzi a unei degenerări de tip globalizant.

Dar nu pot tot timpul să mă bălăcesc în Caragiale. Da, mi-l arată pe Mitică, jigodia, dar n-a putut să surprindă ce lepre vor ieşi astăzi. Credeţi dumneavoastră că cei care au fost în puşcăriile comuniste, dacă erau din sămânţa lui Caragiale, mai puteau să ducă neamul ăsta mai departe? Credeţi dumneavoastră că, dacă cei care au murit la Canal sau la Cotul Donului îşi legitimau propria identitate la dimensiune caragialiană, mai exista poporul român?

A.: Dar nici nu a fost vorba de asta. Nu ştiu de ce puneţi problema aşa. Discuţia se referea la absolut altceva. De ce aţi deviat înspre latura asta?

D. P.: Spuneţi-mi dumneavoastră: la ce se referea? Dumneavoastră mi-aţi spus: oare câţi de aici se gândesc la martiri? Iar eu vă răspund: s-ar putea să se gândească. Vă spun eu că unii din lumea asta de aici s-ar putea să se gândească! De ce spuneţi dumneavoastră că nu?

A.: Dar folosiţi verbul la condiţional optativ, asta nu-i o acţiune realizată…

D. P.: Poftim?

A.: „S-ar putea”, nu „e posibil” sau „se poate”; e: „s-ar putea, dacă…”

D. P.: Da, dar să vă spun următoarea chestie: cu optativul ne aflăm în împărăţia realităţilor româneşti. Noica zicea: ar fi fost să fie. Eu zic: s-ar putea să fie.

Altfel, ştiţi cum e? Eu pun cărămida şi dumneavoastră o daţi cu cotul jos. Bun, eu vreau să zidesc, să fac legături, nu paranoice, ci legate de esenţă. Dacă stau în anchetă de genul acesta, nu ajungem nicăieri.

Nu Caragiale mă izbăveşte, ci mă izbăveşte altcineva, din literatura română şi din neamul acesta. Poate mai sunt şi sfinţi, poate entitatea asta de aici mai are şi o taină, şi zic: s-ar putea.

S-ar putea ca poporul acesta să se ridice, s-ar putea ca poporul acesta să aibă un destin. De ce îi staţi dumneavoastră în faţă în numele unei intelectualităţi sterile?

(Fragmente din dialogul purtat după Conferinţa de la Bistriţa, 2008)

Lecţia de condus.

Cătălin Ştefănescu: Invitatul nostru de azi s-a născut în februarie 1959, e un foarte cunoscut actor şi regizor român. Unii îl iubesc pătimaş şi-l consideră un soi de patriot şi de trăitor modern dintr-o specie aparte. Alţii sunt îndrăgostiţi de modalitatea de expresie artistică, pe care a ales-o pentru a ne arăta cum se vede lumea din perspectiva sa, iar alţii îl văd ca pe un etern încăpăţânat în ideea de a trezi cumva conştiinţa publică. Doamnelor şi domnilor, să-i spunem din nou bun venit la Garantat 100% domnului Dan Puric. Mulţumim frumos pentru că ai acceptat din nou invitaţia noastră. Ce mai faci?

Dan Puric: Supravieţuiesc.

C. Ş.: Hai să-ţi zic ce-am citit chiar în dimineaţa asta. Am citit mai multe articole, am citit şi câteva poveşti de pe blog-uri, legate de apariţia unei cărţi, ce se cheamă Cine suntem. Unele comentarii nu erau doar de la lansarea cărţii, ci erau şi de la câteva conferinţe, pe care le-ai ţinut. Ţi se spune aşa: salvatorul neamului românesc, erou, ne-ar trebui 300 de spartani ca el şi ţara asta s-ar schimba, să ne conducă Dan Puric, să fie Dan Puric preşedinte. Nu e de speriat, Dane? Chestia asta nu te sperie?

D. P.: Nu e de speriat, pentru că există şi cantitatea aceea care mă înjură; şi tu, din delicateţe, n-ai citat-o. Aia aste magma amorfă, care stă deoparte, dar mesajele pe care tu le-ai citit aparţin oamenilor care, în inima lor, pesemne nu au erodat suflul acesta normal de a fi român, de a fi întreg, şi atunci ei îşi exprimă, cum să spun, într-un fel, simpatia şi un fel de dragoste nepoluată. Dar să-i vezi pe ceilalţi, care au o ură nepoluată. Ura în sine.

C. Ş.: Ce zic cei care te înjură? Uite, nu zic eu… Spune tu ce zic cei care te înjură.

D. P.: De ce să înveninăm frumuseţea unei asemenea întâlniri cu lucruri de genul acesta, pe care eu le consider centrifugale, şi care apar, cum să zic, întotdeauna! Nu ne concentrăm pe cei care demolează, ci ne concentrăm pe cei care construiesc. Poţi să observi reflexul acesta, generalizat, de concentrare intelectuală pe a spune că acest popor nu este bun de nimic, că este plin de slăbiciuni şi de defecte; şi nu o centrare pe martirii pe care i-a dat acest popor, pe calităţile lui. Este o falsă, cum să spun, concentrare. Bine, este şi monitorizată la un moment dat, dar este şi contaminantă.

Vezi, lumea se concentrează cu o ferocitate extraordinară pe omul care cade, ceea ce este un. Lucru necreştin. Este o curiozitate aproape patologică, dacă ai observat, care se consumă mai pe toate posturile de televiziune, să vezi cum se distrug familii, cum intimităţi sunt mutilate în văzul public. Lumea îşi consumă ore întregi ca să asiste, cu un cinism îngrozitor, la lucrurile astea. Ei nu văd că România se prăbuşeşte. Ei văd familii care se distrug în văzul lumii, asigurând, prin maximul de indecenţă şi impudoare, maximul de audienţă al televiziunilor. În timpul revoluţiei franceze, veneau tricoteuzele, curioase să vadă cum se decapitează regele şi regina, întreaga aristocraţie. Cred că erau strămoşii telespectatorilor de astăzi, atât de excitaţi de spectacolul degradării umane, moştenitori, de altfel, ai unor curiozităţi sangvinice. Tipologia omului necreştin.

Deci cred că trebuie să ne concentrăm pe ce se mai poate construi în ţara asta, pe ce se mai poate crede, şi nicidecum pe, mă rog, masa asta amorfă, ascunsă şi laşă, şi de serviciu tot timpul, să demoleze.

C. Ş.: Dane, tu vorbeşti foarte mult despre poporul român. Nu e cumva foarte abstract pentru români, atunci când spui: „poporul român”, pentru că, dacă pur şi simplu te duci în stradă, dacă îţi vezi vecinii, dacă îţi vezi prietenii, lumea e foarte concentrată pe propriile interese. Pe de altă parte, comunitate în România e mai greu de găsit. Tu spui cu foarte mare plăcere: „poporul român”, vorbeşti despre ce ai vrea să fie sau vorbeşti despre ceva ce există de-adevăratelea?

D. P.: Da, am înţeles. Nu curiozitatea, ci nelinişstea ta autentică este foarte valoroasă, pentru că zici că poporul român este un concept şi întrebi: cum îl particularizez? Vreau să spun că îl particularizez şi în pensionara cu care mă întâlnesc eu pe scara blocului şi care-mi spune: „Domnul Puric, să mai scrieţi, că aţi scris foarte bine! Domnul Puric, să mai apăreţi pe la TV, cumva să mai spuneţi. Căci avem nevoie de lucruri cinstite”.

Aşadar, există un soi de ecou, un fel defeed-back. Pe de altă parte, deznădejdea asta, sau decepţia asta, sau confuzia care pleacă de la tine este una legitimă, pentru că, după ce s-a întâmplat, putem vorbi aproape de o răsturnare a legii evoluţioniste a lui Darwin, ca să zicem aşa. Oricum, din punctul meu de vedere şi al oamenilor de ştiinţă cinstiţi, evoluţionismul este o stupiditate, ca atitudine ce monopolizează fără drept de apel explicaţia ştiinţifică. Dar teoria evoluţionistă, luată în sine, propune termeni valabili: variabilitate, ereditate, selecţie naturală, prin care specia merge mai departe progresând, mare atenţie la cuvânt, cu cei mai buni. Comunismul a început invers, n-a făcut selecţie naturală, ci selecţie artificială.

C. Ş.: Corect!

D. P.: A căsăpit tot ce era mai bun. A băgat în puşcării toată intelectualitatea şi nu numai intelectualitatea, ci tot ce era preot bun, ofiţerimea română, ţăran de calitate, într-un cuvânt: elita a fost ucisă. S-a făcut o selecţie artificială. Această selecţie artificială criminală avea un cod: tot ce este mai prost, tot ce este mai urât, să iasă la suprafaţă. Abia atunci au început să iasă variabilele. Ăştia au lăsat moştenire lepra satului. Au lăsat, ereditar: laşitate, oportunism, conjuncturalism, frică. Mai ales frica s-a transmis ereditar. Şi atunci, cum să spun, un individ care are un caracter dobândit, marcat de frică, creează o variabilă în sânul rasei, tinzând în timp, prin multiplicare, la schimbarea rasei. Şi astfel, noua rasă de români a fost marcată de frică, de genul acesta, iar multitudinea acestor indivizi creează o rasă. Rasa a fost schimbată.

Mircea Vulcănescu spune, în eseul Omul românesc, că versul din imnul nostru spune: „croieşte-ţi altă soartă”, nu: croieşte-ţi alt a fire. Ăştia ne-au croit altă fire. S-a făcut o mutaţie îngrozitoare. Vezi în jur oameni cu mutaţii provenite din variabile ereditare marcate de frică, de oportunism, de laşitate, de tot ce vrei mai prost. Asta au creat, cum să zic, gândirea reziduală şi sechelele de tip comunist. Dar, în acelaşi timp, lucrarea lui Dumnezeu este mult mai mare. Există o fixitate a speciilor, pe care savantul Paulescu tot

timpul a afirmat-o. Poţi sări dintr-o rasă în alta, dar speciile sunt fixe. Care este această fixitate a speciilor?

Să zicem că rasa poporului român a fost schimbată de acest masacru continuu de 20 de ani. În masacrul ăsta din ziua de azi, mai soft, dar tot masacru, eu am găsit fixitatea speciei; sunt foştii puşcăriaşi, deţinuţi politic, veterani de război. Într-un cuvânt: foşti martiri, împrăştiaţi de noua putere democratică într-un anonimat, cultivat şi întreţinut în blocuri neştiute, figurând social la capitolul pensionari. Şansa noastră a fost şi este tocmai în aceşti pensionari mărturisitori. Ei sunt încă amintirea vie a demnităţii acestui popor. Prin ei, rasa de român s-a înnobilat, a rămas fixă şi a asigurat specia de om în dimensiunea ei fundamentală, care se numeşte omenie. Către ei m-am aplecat, urmând comportamentul paradoxal al lui Făt Frumos, care, dus în grajdurile împărăteşti să-şi aleagă calul, nu l-a luat pe cel tânăr şi voinic, ci pe cel bătrân. Dar acela era, de fapt, calul fermecat.

Către cea mai umilită dimensiune a societăţii, către cea mai vulnerabilă, către aceşti pensionari, ce-şi păstrează în inimă memoria vie a neamului, m-am îndreptat, ştiind că ei sunt sabia, care, curăţată de rugină, va tăia capul balaurului.

Când am fost la Oslo, mi s-a spus că era politică de stat ca pensionarii să fie categoria de viaţă cea mai respectată.

M-ai întrebat unde-i poporul. Te duc eu să vezi poporul român: la Părintele Iustin Pârvu, la Părintele Arsenie Papacioc, la domnul Jijie, la domnul Traian Popescu, la domnul Teofil Mija, la domnul Nae Purcărea sau la doamna Aspazia Oţel-Petrescu şi la mulţi alţii, care mai sunt, comori de suflet ale acestui neam, şi pe care i-am condamnat la un anonimat nedrept. Dar aceştia, în tăcerea lor, sunt singurii care mai păstrează fiinţa neamului. Restul, suntem o figuraţie penibilă, o mişcare browniană, peştişori care aşteptăm, înfometaţi continuu, într-un acvariu, puricii de baltă ai mai marilor lumii.

C. Ş.: E, întrebarea e în felul următor: în momentul în care tu vorbeşti despre lucrurile astea, citeşti foarte mult, te documentezi, îţi respecţi şi îţi ţii condiţia de intelectual, ţii comunicări, vorbeşti foarte mult cu oamenii, îţi faci spectacolele, încetul cu încetul, pentru o anumită parte din public eşti ceea ce se numeşte un reper foarte important. Atunci când îţi asumi şi rolul de conştiinţă publică, n-ai oareşce trăiri mesianice, rămâi normal, ca să întreb foarte pe cinstite?

P.: Nu. Am nişte stări de levitaţie, pe care le încerc în momente de mare aglomeraţie, ca să scap de mitocănie. Ha, ha, ha…

Creştinismul, cred eu, face parte din normalitatea fiinţei româneşti, că tot m-ai întrebat de normalitate. Dar tot el face parte şi din excepţionalitatea acestui neam.

Să-ţi dau un exemplu de excepţionalitate creştină.

Mi-a zis cineva, un sfânt deghizat în pensionar, domnul Nae Purcărea: „Domnul Dan, ne-a chemat colonelul Crăciun, bestia aia de la Aiud, să ne dea drumul, şi a adunat pe toţi puşcăriaşii şi-a zis:

— Ce-aţi învăţat, bă, după 25 de ani de puşcărie?

Şi unul a răspuns:

— Domnule colonel, eu am învăţat să iau bucata de pită a micăl… Deci, după atâţia ani de foame cumplită, creştinismul l-a învăţat frăţia cu celălalt, căci pita mică, pentru el înseamnă ca şi celălalt să aibă”.

Berdiaev spunea: „Când mă gândesc la pâinea mea, este un lucru material, când mă gândesc la pâinea pentru celălalt, deja e o treabă spirituală”. Dar cei din specia lui Crăciun, care mai sunt încă şi astăzi, n-or să înveţe niciodată lucrul acesta. Şi, dacă neamul românesc de astăzi flămânzeşte, se datorează faptului că ei n-au luat nici măcar bucata mare de pită, ci au luat toată pita.

Cum îmi zicea mie Părintele Atanasie, Dumnezeu să-l odihnească: „Dan Puric, avantajul meu este puşcăria!”. Numai de aici putem discuta de dimensiuni majore ale credinţei, nu de la mine. Eu sunt un biet puric, care încerc să-mi fac toaleta – şi fiecare român, în sinea lui (vorbesc de românii adevăraţi), are această toaletă. Nu e nimic excepţional în asta, e un lucru normal. Dar normalitatea, în România, a devenit o stare excepţională. Să fii corect în România este un lucru de mare excepţionalitate. Vă daţi seama ce lucru anormal este aici. Este ca la Don Quijote, care mergea în lume şi zicea: aici este invers. În România este invers, este totul distrus, toată structura.

C. Ş.: Mă laşi să fiu un pic avocatul diavolului? Puţin, uite aşa, poate un personaj de genul celui pe care l-ai invocat mai devreme, care te-a înjurat, ar putea să-ţi spună următorul lucru – şi e, cred, o reacţie normală din partea tinerimii, din partea puştimii, să se exprime în felul ăsta. Ar zice aşa: domne, semenii mei, compatrioţii mei, fraţii mei români obişnuiesc să fugă foarte repede în ceea ce cred ei că ar fi vreo formă de mistică şi, simplificăm, fug ei în ceea ce se numeşte religia creştin ortodoxă, se simt foarte bine acolo, pentru că li se spun poveşti exemplare, dar nu fac lucruri concrete, nu se spală, nu renunţă la tăiat păduri, fac aceeaşi mizerie colosală care se găseşte în România, stau la fel de indiferenţi în momentul în care râurile le iau casele şi, deşi le vin materiale de construcţie, ei stau frumuşel la soare, stau în ceea ce se numeşte, înjură-mă dacă vrei pentru treaba asta, în ceea ce unii numesc „lenea ortodoxă”. Corectează, te rog frumos!

D. P.: în primul rând, nu eşti avocatul diavolului, eşti avocatul bunului simţ. Tinerii care au remarcat lucrurile astea au sesizat, cu bun simţ, un fel de comportament schizoid.

Trebuie văzute această ortodoxie şi acest creştinism, care a scăpat după 50 de ani de frână, de botniţă şi de presiune odioasă, cu sechele precum, cum să zic, câinele cu jigodie, ce îşi târăşte un picior.

Ştii care e diferenţa între creştinul adevărat şi pietistul, care pupă o mie de icoane şi nu face nimic?

Am intrat într-o zi într-o biserică. Era o biserică micuţă, improvizată, pentru că se lucra la biserica mare. Eram cu soţia şi, din cauza mirosului abundent de lumânări, tămâie, soţia a leşinat. M-am speriat, am luat-o în braţe şi-am ieşit cu ea afară, pe iarbă. Nu ştiam cum să o trezesc, mă speriasem, era, poate, o cădere de calciu, ştiu eu ce. S-a trezit şi mi-a spus: dă-mi ceva să mănânc. Unde să fug eu duminica, când totul era închis? Am

intrat în biserică, era în timpul Liturghiei, şi, în biserică, am găsit pâinile cu lumânări, dar şi-un pluton de babe care le păzea, şi am rugat din suflet să-mi dea şi mie o bucăţică de pâine, că cineva se simte rău.

— Nu-ţi dau, că nu e sfinţită, mi-a răspuns baba, cu autoritate, de parcă era parlamentar.

— Dar, vă rog din suflet, eram disperat, doar o bucăţică…

— Nu, că nu e sfinţită.

Tot aşa mi-au răspuns toate cele 10 de babe:

— Nu-ţi dau, că nu e sfinţită.

Până s-a trezit unul şi-a zis:

— Dă, fă, pâine, că-ţi trag una de te sfinţesc pe loc!

Acela este creştinul adevărat. Tânărul ăsta a văzut formele de impostură Dar tânărului acestuia îi lipseşte informaţia, prin care să vadă ce înseamnă adevăratul creştin. Tânărului trebuie să i se spună să citească o carte de memorialistică despre detenţia din puşcăriile comuniste, o carte cu adevărul despre cele două războaie mondiale, şi acolo o să se întâlnească el cu creştinismul românesc. El nu mai vede creştinul în acţiune în România. S-a uitat ce înseamnă să trăieşti creştineşte: în primul rând să mărturiseşti, să-i spui ăluia (în faţă): Bă, eşti o lepră de om! De ce faci lucrul ăsta?

Asta este. Există şi formele astea fariseice, formele astea de impostură. Sigur că el, la 20 de ani, la 18 ani, rejectează natural, şi este normal, dar lui trebuie să-i arăţi, să-i spui, cum spunea Sfântul Apostol Pavel corintenilor: Ai dreptate. Nu le-a zis: Sunteţi nişte nenorociţi, ci zicea: Aveţi dreptate, dar… Şi după „dar” începea convertirea. Tânărul a sesizat un lucru adevărat. Poţi să-i spui: ai dreptate, sunt nişte impostori, dar partea cealaltă o cunoşti? Ca în justiţie, asculţi şi partea ailaltă. Audiatur et altra pârş.

Îmi spunea părintele Atanasie: „De jumătate de secol şi mai mult sunteţi intoxicaţi numai cu una din părţi. Partea cealaltă nu este ascultată”. Deci, când celelalte părţi nu sunt ascultate, actul justiţiar nu este satisfăcut. Intelectualul hibrid, românul „european” de astăzi, hormonat din afară şi formatat cu dispreţ faţă de dimensiuni fiinţiale româneşti, ne judecă în noii termeni ai lumii moderne. Noua limbă de lemn strigă la noi: Ce faceţi voi aicea? Faceţi parastase, prohoade, vă ţineţi de colive? Şi atunci totul se minimalizează.

Dar el nu întreabă de sutele de mii de creştini care au murit în puşcăriile comuniste, sau de milioanele de români care au supravieţuit mutilării ideologice doar prin credinţă. El toate astea le-a uitat fiind educat şi antrenat pentru uitare.

Vreau să povestesc ce mi s-a întâmplat când m-am apucat să conduc, uite, acuma, la 50 de ani, să învăţ şi eu şoferie, că până acum n-am avut bani să-mi iau maşină, întâlnirea a fost una de Pateric.

Eram la PECO. Stăteam aşa, de parcă dădeam examen la bacalaureat, şi-a venit o Dacie, din aia prăpădită, pe care scria „Şcoală”. Când a pus frână, i-au căzut trei şuruburi, iar din ea a ieşit mecanicul absolut, unul la vreo 70 de ani, cu vaselină pe el. M-a văzut, şi-a dat seama că sunt imbecilul absolut în materie, şi-a zis: „Bă, fii atent aici.

Şi-am avut noroc. (Dumnezeu m-a adus tot timpul în situaţia de debutant.) Norocul meu a fost că omul nu m-a recunoscut, că, dacă m-ar fi recunoscut, ar fi zis: „Maestre, mai faceţi pantomimă? Mai faceţi dans?” Etc. Deci, un raport compromis. N-am avut ghinionul acesta, instructorul, nerecunoscându-mă, mi-a zis direct: „Bă, fii atent aici! Asta-i cheia!” „Şi ce?”, întrebam. „Păi, nu ce! Fii atent aici!... Asta este ambreiajul, mă! Ambreiajul este tata. Acceleraţia este copilul, că ăsta e tâmpit. Până nu intră cu capul în stâlp, nu se lasă. Dar frâna e mama”. Fii atent aici ce zice: „Frâna e mama”, adică ea te apără. A fost genial tipul. Şi eu, disperat zic: „Acum ce facem?” „Cum ce facem?... Treci în locul meu”, mi-a zis el. „Cum să trec, nene, în locul matale, eu în viaţa mea n-am condus, lasă-mă măcar să mângâi volanul”. „Bă! A strigat ăla la mine. Nu te-ai săturat să stai pe locul mortului, să te conducă toţi tâmpiţii?”

Spune asta poporului român astăzi: popor român, nu te-ai săturat să stai pe locul mortului, să te conducă toţi tâmpiţii, toţi nenorociţii? Este o strigare. M-a trecut în partea ailaltă, nu ştii ce-a fost, filmele care au luat premiul Oscar pentru comedie sunt o copilărie. Dacă mă filma cineva în acel moment, punea de-o comedie genială. M-a băgat în trafic direct. Ce-a urmat a fost un coşmar.

— Ce faci mă, mă bagi în Dâmboviţa? Nu vezi bă că vine un tir către mine? Bă, eşti nebun? Uită-te, bă, în ochii mei: ai 3 viteze!

— Unde să mă uit, domne?

M-am crispat tot, eram înnebunit. Striga la mine ca să mă înveţe ce n-am învăţat eu în 30 de ani. Era genial. După două zile de tetanie din asta în tot corpul, a treia zi l-am văzut că doarme lângă mine. Şi-a pus fesul pe ochi şi stătea totuşi cu o mână pe volan, ca să nu-l bag în trotuar. Mă conducea. Şi atunci îmi zic: Dumnezeule Doamne, am învăţat să conduc!

Dumnezeu m-a auzit şi m-a smerit. Ştii că Dumnezeu mă smereşte din când în când. Am luat odată un premiu foarte mare şi eram gonflat că mă ştie toată lumea şi, împins în maxi-taxi, un ţigan îmi dă un cot şi zice: „Uite-l, mă, pe Horaţiu Mălaiele!” Genial! Fii atent: ăsta, la fel, stătea aşa, adormit, era în ataraxia grecească, şi eu îmi zic: are încredere în mine. Şi, la un moment dat (uite cum face Dumnezeu!), trecem pe lângă un cimitir şi atunci se trezeşte, se resuscitează şi zice:

— Mă, vezi, uite acolo este o fostă elevă de-a mea.

Mie mi-a îngheţat ceafa. Şi zic:

— Cum, nene, e o elevă de-a matale? Dar ce-a făcut de-a ajuns acolo?

— A ajuns acolo, mi-a răspuns el impasibil, pentru că, la fel ca şi tine, n-a respectat crucea Sfântului Andrei.

Zic:

— Cum aşa?

— Da, mă, dar stai liniştit, că nu e singură, e cu bărbat'su.

Parcă asta mă interesa pe mine!

— Cum n-a respectat? Zic.

Şi mi-a ţinut o lecţie de creştinism.

— Mă, când vezi crucea Sfântului Andrei, te opreşti, mă, că e cruce! Mă, tu mergi aşa, ca animalul, pe drum, mergi tot timpul, dar când vezi o biserică, fă-ţi, mă, o cruce; ce, trăieşti doar aşa bezmetic?

Ce lecţie mi-a ţinut! Excepţional! A fost genial.

— Când vezi o biserică, te opreşti, mă, pentru că tot acolo ne întâlnim, mai devreme sau mai târziu. Deci: vezi crucea Sfântului Andrei, te opreşti. Te uiţi în stânga, în dreapta, nu crezi în papagalul ăla, care-ţiface semn, că România e plină de proşti.

A fost o întâlnire de Pateric.

În instructorul meu de şoferie, în reflexele lui, era ascuns românul autentic. El avea valori fixe. El avea fixitatea speciei. El mi-a făcut ora de teologie şi, de fapt, m-a catehizat. Ştia că trebuie să ies de pe locul mortului. Poporul român stă în locul mortului, el vrea tot timpul un şofer, el nu se apucă să conducă.

Ş.: Da, Dane, dar ăsta este poporul de care vorbeai adineauri!

D. P.: Nu, asta este populaţia!

(Interviu realizat de Cătălin Ştefănescu, în emisiunea Garantat 100%, transmisă la TVR1, 2008)

Neghina-grâu.

Imediat după Crăciunul însângerat, un tânăr a alergat în munţi, la o mănăstire, să-i spună unui monah cu părul nins de credinţa lui curată că: „ţara-i liberă, comunismul a căzut!”. Bătrânul monah nu s-a bucurat. A ridicat încet capul din pământ, l-a privit în ochi şi i-a spus: „Abia acum începe iadul. S-a tăiat capul viperei, iar veninul se împrăştie acum în tot corpul!”

Sfinţii sunt înainte-văzători. /

Bătrânul nu era altul decât Paisie Olaru, duhovnicul părintelui Cleopa.

Anii au trecut şi bătrânul a avut dreptate. Ţara s-a transformat într-un ogor, în care a crescut o plantă ciudată: „neghina-grâu”. De necules, această plantă, şi, mai ales, de neales. Cum să mai separi binele de rău, când în inima grâului a crescut neghina? Comunismul îşi născuse în sfârşit copilul mutilat. Oamenii României de azi nu mai au curajul de a fi grâu curat, căci i-au pierdut memoria. Trăim zăpăciţi între noi, cu speranţe ucise înainte de a se naşte, ca spicele de grâu ce mai răsar aiurea, înghiţite apoi de trupul vârtos al neghinei. Fragmente de omenie, cioburi de lumină, ce se retrag de îndată ce ne apropiem de ele… De când a apărut neghina-grâu a apărut şi speranţa fără de speranţă, avortul continuu al nădejdii în om.

Nu noi am ales să fim aşa, ci am fost aleşi, ca să devenim acest sinistru hibrid. Mutanţii unui laborator

/criminal, am ajuns… Târându-ne în oraşele cenuşii, construite de noi. În marşuri patriotice ne-am clădit singuri locuinţele-puşcării în care trăim. Am fost aleşi să ne dezicem de grâul din noi. Când? Atunci când domnii cei mari ai lumii încheiaseră de recoltat morţii războiului. Pe biet ogorul acesta numit România se stabilise, cu creionul în mână, pe o hartă, să se planteze o ciumă. O ciumă roşie. Ce vină am avut noi? Şi când…?

— Asumaţi-vă istoria! Ni se strigă azi, de la difuzorul sătesc al noii cooperativizări. Sunteţi vinovaţi! Da, sunteţi vinovaţi!

Şi neghina-grâu nu răspunde, căci nu mai are vocaţia grâului, aceea de a străluci în soare, salutând cerul cu vârful spicelor sale. Buruiana crescută în inima lui – neghina – îl ţine prizonier. Vinovat fără vină se zbate grâul din noi, înfăşurat în plasa perversă, cu ochiuri mici, a buruienii venită de aiurea peste sufletul lui.

Suflet curat de român, lămurit în nedreptăţile istoriei şi căzut pe buzele noastre în stropi de baladă, de ce taci?

Căci fără de vină era şi Toma Alimoş, spic' curat de grâu românesc, învinuit pe nedrept de Manea „slutul şi urâtul”. Vină închipuită îi căuta şi Manea „grosu şi-arţăgosu”:

Pe la mine ce-ai căutat?

Florile mi le-ai călcat, Apele mi-ai tulburat…

Toma surâde şi, împăciuitor, ca să-i stâmpere mânia, îi întinde plosca de vin. Numai că acesta îl înjunghie mişeleşte, dar cu ultimele puteri haiducul face dreptate şi îi retează „de-a călare capul”. Mişelia e pedepsită. Despre toate acestea ne spune Radu Gyr, acest spic de grâu al poeziei româneşti încolţit între gratiile temniţei comuniste:

/”E pentru prima dată că în balada românească intervine atât de precis, de viguros, pedepsirea mişeliei… Neamul întreg pune o pecete roşie pe gestul trădătorului Manea.

Însăşi moartea ciobanului Mioriţei pare acum răzbunată”.

Aşa ne-a vorbit despre „grâul românesc” Radu Gyr, acel fulg de nea al poeziei româneşti, topit pe trupul rece al „morţilor fără de vină”, aleşi dintre fiii frumoşi ai neamului acestuia. Nu ne-a vorbit despre răzbunare ci despre dreptate.

Numai grâul poate să vorbească despre grâu! Neghina, nu!

Atunci, cine are dreptul să vorbească despre acest neam, astăzi?

Alegerea continuă!

Ciuma cea roşie a zdrobit grâul şi a ales neghina să vorbească despre grâu, apoi le-a amestecat, pentru ca secerătorul aşteptat să nu mai ştie. Neghina-grâu e pâinea otrăvită pe care o mâncăm noi astăzi. Ni s-a ales această pâine pentru dejunul vieţii noastre amărâte.

Dar unele spice de grâu nu s-au lăsat alese de ciuma roşie şi au fugit în munţi, să crească printre brazi sau, nefiresc, pe un vârf de stâncă, ca o floare de colţ a sufletului nostru, crescută în această asprime continuă a istoriei de aici. Ei s-au numit partizani.

Alte spice, multe, mii, zeci de mii, sute de mii, au fost culese şi închise în hambare-temniţă, fără de apă şi lumină, în frig cumplit, zdrobite apoi de piatra de moară a fratelui său, devenit între timp neghină. Şi, ce ciudat! Vlăguite, distruse, s-au apucat să-ncoltească prin colturile de piatră rece ale temniţei, să-şi scrie viaţa scurtă cu vârf de ac pe bucăţele de săpun şi să vorbească unele cu altele prin bătăi scurte în zid, ca de toacă, ca să nu fie înţelese decât de Dumnezeu. Şi dincolo de toate acestea s-au apucat să

răsară din groapa comuna unde au fost aruncate şi să facă dimpreună un lan invizibil.

Noi suntem memoria grâului curat! Ne şopteşte parcă, în adierea de vânt, lanul invizibil.

Voi sunteţi pâinea noastră, cea spre fiinţă! Murmurăm îngenuncheaţi în faţa lanului, noi. Grâul fără ploaie şi lumină suntem noi, ne strigă lanul invizibil, întinzându-şi braţele nevăzute spre noi.

Nu te teme, îi răspunde Dumnezeu, ai să fii udat! Şi o ploaie ciudată ţâşni din lacrimile acestui neam.

Lacrima spărsese zidul uitării şi grâul creştea. O parte din grâul rămas în afară alesese şi el să nu fie neghină. Alesese să fie ploaie pentru grâul închis, alesese să fie memoria lui. Furios, noul semănător îşi arunca sămânţa lui otrăvită peste tot. Am să schimb şi pământul! Am să-ntorc brazdă peste brazdă, urla semănătorul ciumei, până o să deveniţi toţi buruianăl Şi buruiana crescu furioasă peste tot, nu numai în locul grâului, dar şi cu el laolaltă.

„S-a tăiat capul viperei, dar acum otrava se-ntinde în tot corpul!”, se auziră din nou cuvintele bătrânului părinte.

— Unde să ne ducem?... Strigau înnebunite spicele de grâu rămase. Fraţii noştri au fost închişi, alţii seceraţi, iar noi, otrăviţi, ce să facem?

— Să faceţi ce făceaţi şi-nainte: să creşteţi cu faţa spre cer! Şopti bătrânul, iar vocea lui se duse, purtată de vânt, înapoi, de unde venise, din lanul nevăzut de grâu curat al neamului românesc.

Răstimpul.

Robert Turcescu: Domnule Puric, vreau sa începem emisiunea vorbind despre acest volum, Cine suntem; în primul rând, vreau să-mi spuneţi dacă se vinde cartea.

Dan Puric: Şi pe mine m-a surprins; a ajuns la peste 70 000 de exemplare, din mai 2008 până în decembrie.

R. T.: Din mai până acum 70 000 de exemplare...?!

D. P.: Da, atâtea s-au vândut, acum s-a depăşit cifra asta.

R. T.: Vă daţi seama ce înseamnă lucrul ăsta? Sunteţi cel mai vândut autor român în momentul de faţă, nimeni nu vinde 70 000 de exemplare dintr-o carte.

D. P.: Eu nu prea mi-am dat seama, pentru că n-am scris nimic în viaţă mea şi am intrat într-o piaţă pe care n-am cunoscut-o. Am rămas şi eu foarte surprins, şi, de ce să nu mărturisesc, plăcut impresionat. Înseamnă că în faţa unui lucru autentic oamenii vibrează şi, pesemne, că nu este un succes de curiozitate, este o necesitate. Oamenii citesc această carte din necesitatea de a se lămuri şi atunci încep şi eu să fiu mândru de faptul că sunt român şi că am avut dreptate pariind pe substanţa încă nepoluată a poporului român.

R. T.: Dar ce v-a venit să scrieţi? Sigur, eu vreau să spun că am fost foarte bucuros când am citit volumul, e adevărat, undeva în vară, că sunt 2 sau 3 emisiuni 100%, că dialogurile noastre de aici şi-au găsit locul în volum.

D. P.: Da, am înţeles, mă întrebaţi care e motivaţia.

Avea Borges în volumul său Cartea de nisip un capitol numit Despre superstiţia cititorului, în care analiza prejudecăţile criticilor literari care

catalogaseră din punct de vedere stilistic romanul lui Cervantes, Don Quijote, ca pe un roman baroc. Nu-i nici un roman baroc, a spus Borges, este doar un strigăt de durere. Cu toate că a strigat către morile de vânt ale epocii sale, paradoxal, o omenire întreagă l-a auzit. Proiectat într-o lume decisă să rămână nedreaptă, strigătul acesta se aude şi astăzi. Eu nu am făcut altceva decât să-l prelungesc cu posibilităţile mele modeste.

R. T.: Vreau să mă leg de titlul acestui volum, pentru că mă aşteptam – sigur, el se intitulează Cine suntem – deci mă aşteptam să urmeze sau să fie formulată sub forma unei interogaţii. Pare că nu aveţi dubii în momentul în care spuneţi: Cine suntem, pare că aţi descoperit deja cine suntem.

D. P.: Da, e o afirmaţie. Se zice că, atunci când l-au întrebat pe Fericitul Augustin ce este timpul, el a spus aşa: „dacă mă întrebi ce este timpul, nu ştiu ce să-ţi răspund, dar, dacă nu mă întrebi, ştiu”. Aşa şi eu: dacă mă întrebi să-ţi spun ce este cu acest popor, nu ştiu şi nici nu mă interesează să-l definesc, să-l omor în definiţie, dar, dacă nu mă întreb, îl trăiesc din plin. Deci, acest „cine suntem” este, de fapt, o afirmaţie. Nu răspund unei anchete, ci denunţ ancheta care se face ciclic asupra acestui „biet popor”. In rest, cum să zic, lăsăm cititorul să descopere. A fost o mare bucurie pentru mine că această carte a declanşat o suită de conferinţe, peste 40 de conferinţe în toată ţara, în 37 de oraşe mai mari şi mai mici. Astfel, am intrat în contact cu România profundă, cu acea Românie care pot să spun că nu a fost poluată nici de comunism, nici de tranziţie. Pentru mine a fost o revelaţie.

R. T.: Cum a fost posibil lucrul acesta?

D. P.: E o uimire. Da, acest popor este în aşteptare; nu aderă. De o tandreţe, de o inteligenţă şi de o sensibilitate extraordinare. Oameni îmbrăcaţi în gri, amărâţi la suprafaţă, dar pe dedesubt, un suflet care nu s-a întinat cu nimic. Pentru mine a fost aşa, ca o revanşă extraordinară: România profundă. România profundă!

Întreba cineva: Ce înseamnă, domne, România profundă? Şi mi-aduc aminte ce au răspuns, într-o carte excepţională, care a apărut acum, a domnilor Mircea Platón şi Ovidiu Hurduzeu: A treia forţă, România profundă.

R. T.: Da, foarte interesantă!

D. P.: Mircea Platón a răspuns: „pentru mine, România profundă e un nuc”. Şi mi-aduc aminte de marele scriitor spaniol Nicolás Estébanez, care spunea: patria mea este un măslin; sau, mai bine spus, în sensul lui Unamuno: matria mea. Da, pesemne şi pentru mine România poate să fie un salcâm, un nuc, un om, privirea unui om.

Iată că, după această carte, am scos recent un DVD, intitulat Alegeţi, acces la memorie. Sigur, nu este referitor direct acum la chestia electorală, ci este o alegere de tip fiinţial.

Dar mi-aduc aminte un lucru: un răspuns dat de România profundă, când i-am pus părintelui Atanasie de la Petru Vodă o întrebare stupidă, de tip din ăsta, aşa... Democratic:

— Părinte, cum se alege un conducător?

Şi el mi-a zis:

— Dan Puric, un conducător nu se alege, un conducător se impune.

Altă fiziologie! Şi atunci, te branşezi la o altă dimensiune a neamului românesc.

Păi, nu vedeţi că cei care sunt aleşi sunt aleşi de bazinele electorale? Bazinele electorale sunt ca păstrăvii în păstrăvării, numai ăia aleg, restul, altă treabă. Deci, ăştia trăiesc printr-un cordon ombilical, dat de bazinele electorale. Îmi place tare mult expresia asta bazin electoral. Dacă le iei bazinul, murit; îi lăsăm cu bazinele lor electorale. Ei, de fapt, nu conduc România, ei conduc bazinele electorale. România se autoconduce săraca, dintr-o improvizaţie fantastică. Încearcă să supravieţuiască, fuge, emigrează, îşi păstrează porcul în coteţ, tot felul de măsuri de haiducie, dar bazinele electorale, pregătite an de an, care sunt din ce în ce mai mici, sunt conduse. Îi lăsăm în continuare cu bazinele lor.

R. T.: Dar de ce nu apar, dacă e valabilă teoria asta, că un conducător se impune? De ce nu se impune şi la noi în momentul de faţă un conducător măcar, unul care într-adevăr să se impună? Vorbesc de cei dintr-o anumită generaţie, mai nouă. La noi se tot impune acelaşi conducător, care a devenit deja un soi de tipar şi care face parte din garda veche, el se impune ciclic.

D. P.: Problema este: în faţa cui să se impună? În faţa bazinului electoral s-au impus ăştia, pe care-i vedem; în faţa României profunde aşteptarea va fi curând răsplătită, pentru că iată ce s-a întâmplat acum…

R. T.: Sună profetic, aşa, ce ne spuneţi acum, că aşteptarea va fi răsplătită. Vine, se apropie, e pe drum?

D. P.: Da, e pe drum, se apropie. E pe drum, se apropie, pentru că, ce se întâmplă? Iată, sunt nişte date obiective acum: între clasa politică şi poporul român este o fisură care nu mai poate fi reparată. Clar este o fisură. Sunt două entităţi diferite. Vă daţi seama că acum, în situaţia dată, este şah-mat în clasa politică. Au început să facă alianţe de disperare, cum să spun, contra naturii lor de luptă intraspecifică. Acuma s-au băgat pisica şi câinele în aceeaşi cuşcă. Clasa politică a rămas singură, nu mai are nici o şansă. Din punctul ăsta de vedere, se va întâmpla ceva cu totul nou. In primul rând, opoziţia va fi reprezentată de popor, adică va fi autentică. Faptul că nu. Va avea caracter de stradă e mai puţin important, pentru că altfel am limita-o la o mişcare sindicală, şi cred că nu este cazul.

E un lucru foarte bun care se întâmplă cu această criză. Există uneori crize care te ridică, există distrugeri, din punct de vedere creştin, care te înalţă. Abia acum poporul român va fi pus la treabă, pentru că ceea ce vine peste noi reclamă o competenţă mult mai mare. Este mai mare problema decât răspunsul pe care poate să-l dea o clasa politică improvizată, adunată, ştiu eu, de spaimă, din interes. Nici nu mai trebuie să ne focalizăm, trebuie să ne descurcăm.

R. T.: Sună a revoluţie! Ce tip de revoluţie ne aşteaptă?

D. P.: Nu, nu este nici o revoluţie, va fi un lucru aparte. Citeam zilele trecute în Noam Chomski un paradox. Chomski spunea, vizavi de directivele date de FMI, că ţările care le-au boicotat au economia cea mai puternică: Coreea de Sud, Taiwanul, China. Cei care le-au executat întocmai, Nicaragua,

de exemplu, sunt falimentari. Există un boicot al, să zicem, poliţiei financiare internaţionale, care şi la noi s-a făcut simţit, într-un fel. Unul din lucrurile pe care, să zicem aşa, un analist financiar modest îl poate descoperi, de exemplu, la noi, e că unda de şoc a crizei economice nu va fi atât de puternică, tocmai din cauza imaturităţii pieţei noastre financiare. Nu am apucat să ne branşăm integral la toată ordinea europeană; şi atunci, nefiind branşaţi, nici nu suportăm la fel criza. Şi noi am boicotat-o, dar nu am boicotat-o în interesul ţării, ci într-un interes din ăsta, de feudă securistă autohtonă; adică, i-au păcălit ca să fure. Şi atunci, cum să spun, categoric că principiul dominoului la noi se compromite, într-un fel.

Băncile astea private de la noi sigur vor avea şi ele de suportat diferite urmări, datorită băncii-mamă, care este în afară; dar faptul că mai avem o bancă naţională, faptul că mai avem încă structuri din astea neînseriate total, necontrolabile, parazitează căderea precipitată.

Oricum, despre criza financiară de astăzi, ştie toată lumea că este una provocată; e pe sistemul acela, numit de specialişti „Rothchild”, după numele celui care l-a iniţiat. Este o escrocherie la nivel mare: Nathan Rothchild l-a finanţat şi pe Napoleon, şi pe Wellington. A trimis spionii înainte şi aceştia au lăsat impresia că Napoleon va câştiga; şi atunci, toată bursa engleză s-a lepădat de acţiunile britanice. Spionii l-au anunţat, înainte de alţii, şi el a cumpărat toate acţiunile şi bineînţeles că s-a îmbogăţit, se pare, de 20 de ori mai mult. După care, pe acelaşi model, s-a sponsorizat războiul, a sponsorizat naţiunile să se refacă în Europa.

E ca şi când v-aş spune: dacă vreţi o hipertensiune arterială, mă ocup eu de dumneavoastră! Vă dau o pastilă s-o faceţi, după care, la mine este şi medicamentul de remediu, vi-l plasez tot eu.

Dorinţa aceasta de dictatură financiară e de mult clocită. Dar, ca să-ţi duci viaţa în leasing, trebuie să fii stupid; însă omul, săracul, nu poate să fie sfânt, să stea în asceză. Omul trebuie să aibă o casă, îşi doreşte şi o casă la ţară, îşi doreşte şi o maşină. Nu-i nimic rău în asta, însă bugetul lui nu-i permite şi atunci este atras cu leasingul. Numai că s-au făcut împrumuturi aberante, foarte mari, şi după aceea s-a tras preşul de sub picioare; aşa s-a intrat în criză. Dacă vrei să ieşi din criză, nu te împrumuţi. Cu cât nu ne vom împrumuta acum, cu atât vom rămâne pe termen lung pe o linie de plutire.

Iată, preşedintele Cehiei, Văclav Klaus, o voce autonomă foarte clară, care a spus că Cehia o să suporte această criză, pentru că are forţe autohtone, pentru că cehii nu s-au împrumutat atât de mult; căci, acum, cu cât nu te împrumuţi, cu cât mergi pe resurse naţionale, cu atât este mai bine. De unde rezultă...

R. T.: Dar, care naibii resurse naţionale în România, că astea s-au cam dus...?

D. P.: Mai sunt! Nu, nu, mai sunt! Sunt resurse. Sunt tocmai din cauza acestui boicot, a acestei improvizaţii în care am trăit în ultimul timp. Nu sunt, desigur, dintr-o strategie extraordinară, politică, ci din neglijenţă, din primitivism, din hoţie. Toate formele astea au parazitat dezvoltarea şi resursele noastre au rămas ascunse.

Acuma, nu ştiu dacă ele vor fi vectorizate pentru refacerea ţării, dar iată un semnal de alarmă: nu vă branşaţi cu totul la sistemele mondialei Nu, ca să nu ne îmbolnăvim de boli comune. S-au făcut mişcări foarte bune la nivelul Băncii Naţionale…

R. T.: Da, am constatat.

D. P.:… sigur că da, aici este vorba despre o toaletă, să zicem aşa, de politică şi de strategie financiară normală. Dar faptul că cei de dincolo îţi trag preşul şi că este o dictatură de tip financiar care vrea să domine totul, să controleze şi să impună, e un mare semnal de alarmă.

Şi mai este ceva. Nu trebuie să fii specialist finanţist să înţelegi tot ce se întâmplă. E simplu, pentru că este o escrocherie din asta… Primară, repetată ciclic, pentru ca să creeze tensiuni, să creeze spaimă. Adică, şi eu şi dumneavoastră avem bani şi stăm într-un bloc, iar administratorul de bloc zice că de mâine ne tine el banii. Banii dumnea-

/voastră sunt la administratorul de bloc, salariul meu, la fel. Dacă vrei bomboane, sau tot ce doreşti, vorbeşti cu mine – spune administratorul. Dacă vrei să-ţi faci spitale, îţi spun eu cum îţi dau bani şi cum să le faci. După modelul acesta se gestionează totul la nivel central.

Financiar, există o problemă a cercului vicios: eu vă împrumut o dată bani cu dobândă, vă împrumut încă o dată, şi este iar dobândă, până când, la un moment dat, se intră în criză; după care, evident, ca să vă scot tot eu din criză, fac dobânda şi mai mare; şi atunci apar banii aceştia tipăriţi, cu care vă ţin într-un cerc vicios; prin care, de fapt, vă înrobesc. Acum, toată criza aceasta este pentru o înrobire mai mare, oamenii ştiu.

R. T.: Dar nici nu ştiu alt sistem prin care să poată fi, la un moment dat, impus, dezvoltat capitalismul. Poate că ar trebui să ne întoarcem la altceva, cam aşa funcţionează lucrurile.

D. P.: Nu. Mecanismul pe care vi l-am prezentat eu nu este capitalismul cu dobândă, este o escrocherie care a parazitat, de fapt, şi piaţa liberă. Acum şi piaţa liberă este boicotată. Aceasta este o şmecherie. Este o „alba-neagra”, ca să te pună în situaţia de înrobire. Este o ideologie a banului, în ultimă instanţă. Înainte te terminau ideologic, cu forţa; acum te termină economic. Era de aşteptat, de altfel. Cum să-ţi iei tu o casă cu 500 000 de dolari în America, în vreme ce salariul tău este de 2 000 de dolari, cum poţi să faci aşa ceva? Şi, dintr-o dată, s-a tras preşul, dar era de aşteptat. O viaţă în leasing este o viaţă de rob. Asta nu înseamnă că un om nu trebuie să se împrumute, dar este o măsură în toate. Ăsta este şi un avertisment.

Ceea ce blochează undeva viclenia asta financiară este mica proprietate de la ţară, pentru că omul mai are un porc prin curte, 3 găini, 10 pruni. Sunt ale lui şi atunci el are o anumită autoritate şi o anumită independenţă. România trebuie să păşească, paradoxal, înapoi, la 1877. Adică să-şi câştige independenţa din nou, pentru că astăzi este înrobită.

R. T.: înseamnă că tocmai acea agricultură de subzistenţă, de care se tot vorbea şi era blamată la un moment dat, s-ar putea să fie salvarea României?

D. P.: Categoric!

R. T.: Câtă vreme, într-adevăr, România este o societate în care jumătate dintre români trăiesc în mediul rural şi atunci au porcul, găina lor... Mama, la ţară, are găini, îşi ia ouăle dimineaţa din cuibar...

D. P.: Categoric îi dă o independenţă şi o autonomie. Părea lucru minimal, prost...

R. T...: a făcut şi un pic de ţuică...

D. P.: A scăpat de noul colhoz global, care se întinde, îşi face el iaurtul singur, nu trebuie să şi-l ia de la mall. Şi atunci, iată cine este deştept acuma, în situaţia asta! Este ca hârtia de turnesol.

Mi-aduc aminte protestul acela recent din America latină – că, iată, America latină păşeşte către o independenţă reală, se scutură şi de americani şi de tot. Au zis: nu vrem drumuri asfaltate, lăsaţi-ne aşa, primitivi, nu vrem să avem ambuteiaje, lăsaţi-ne pe noi cu resursele noastre, ne descurcăm! Sunt nişte răspunsuri extraordinare. Nu se aştepta nimeni la asemenea reacţie, dar iată, cum să vă spun, iată cum se răspunde la agresiunea ideologiei.

Am găsit o imagine plastică, prin care să vă înfăţişez agresiunea ideologiei. Expresia ideologiei prin imagine, pentru ca lumea să o vadă, că altfel conceptualizăm şi ne pierdem vremea, este de regăsit în următoarea întâmplare.

Am avut un bun prieten, artist, mai în vârstă, care mi-a povestit: măi, Dane, când eram tânăr, vroiam să câştig bani; şi am făcut eu pe dracul în patru, că m-am împrietenit cu un clown de la circ, şi-am făcut o chestie nemaipomenită.

— Hai, măi, zic, să facem ceva să câştigăm bani.

— Dar cum?

— Să facem o dresură!

— Dresură de urşi, de lei, de girafe există. Noi facem o dresură care nu s-a mai făcut pe suprafaţa pământului.

De aici rezultă că creierul românului este genial şi în absurd.

— Ce vrei să dresezi? M-a întrebat clownul.

— Găini, i-am zis.

— Nu se poate, cum să dresezi ce este de nedresat, găini!

— Stai liniştit, mi-a spus el. Nu numai că o să şi danseze, dar o să fie îmbrăcate ca la Moulin Rouge.

Le-am pus şi fustiţă, le-am pus şi pălăriuţă pe cap.

— Tu eşti nebun! Cum să facă aşa ceva?

Şi fiţi atenţi ce-a făcut tipul. Absolut genial! Cred că Edison, care a fost mama inventatorilor, ar fi murit de gelozie. A găsit o claviatură mare de pian, pe care a acoperit-o cu o folie de metal subţire, şi-am pus găinile pe ea. Şi m-am întrebat: cum de nu se mişcă găinile? Explicaţia mi-a fost dată de îndată. Găinile aveau la fiecare picior câte un pinten cu magnet, ceea ce le făcea să stea înţepenite pe claviatura pianului. Iar de sub claviatură plecau două fire de curent electric, care erau branşate undeva în spatele scenei, la un pian pe care el cânta; şi, printr-un sistem ingenios, de câte ori pianistul atingea o clapă, se transmitea o dată cu melodia şi impulsul electric la piciorul găinii.

Aşa că găinile îmbrăcate în franţuzoaice de cabaret, cu ochii holbaţi, ridicau piciorul până sus, cădeau în şpagat cârâind de zor: cotcodac, cotcodac, crrrr…

R. T: Adică?

D. P.: Adică, mai murea câte una. Da, dar nu conta asta, ci succesul. Ce, în comunism conta că moare omul, sau conta realizarea cincinalului?

Deci, asta e o ideologie: o dresură de găini. Găinile – ştim cine sunt. Noi ne întrebăm: cine sunt pianiştii? Partitura, sigur, a scris-o Marx.

După digitaţie, cred că noul pianist este Fondul Monetar Internaţional, iar noi suntem cei care jucăm cancan într-o fericire extraordinară. Bun, că el stă cu firele acolo, în dos, de o eternitate, ştim. Nu apare la tribună niciodată. Aplauzele le ia în spate, în culise. Ăsta e marele lor succes: nu se arată niciodată la public.

Cum se iese din această ideologie, am găsit răspunsul tot la un român – pentru că românul funcţionează aprig pe chestia asta de imagine paradoxală. A fost acum, recent, întâmplarea cu primarul mort, care a ajuns să fie ales. Niciodată în istoria electoratului mondial nu s-a întâmplat aşa ceva. Au votat primarul mort. Şi-l întreba cineva pe un localnic:

— De ce l-ai votat, domne, dacă e mort?

— Păi, dacă era bun!

Asta înseamnă că pentru poporul român calitatea n-are moarte. Concluzie: „mai bine un mort bun, decât o jigodie vie”. Asta este esenţa ortodoxiei: „încrederea neţărmurită în lumea de dincolo, nu în lumea de aici”.

Ce popor tandru avem! Păi, cum să te duci la capul mortului, să zici văduvei: „Ştiţi, n-a ieşit la votat.” „Cine?” „Mortul.” Lasă, domne, să ducă mortul la locul lui, pune de un parastas, de ce e rânduit, şi-om mai vedea! Dă-i încolo, dracului, cu alegerile lor! Deci: grijă, milostenie, asta este un lucru extraordinar! Şi atunci, România profundă sparge esenţial doctrinele acestea imbecile, care ne sunt străine. Cum? De exemplu: eu, în armată, am primit o lecţie extraordinară.

La Focşani, mobilizare de urgenţă, noaptea. Tratatul de la Varşovia, atac NATO. Trebuia să simulăm cum se mobilizează lumea, deci o comandă ideologică, o comandă militară, care se execută. (Cum să zic…, cu stupidităţi de genul ăsta s-a făcut istoria. S-au făcut masacre cu asemenea stupidităţi.)

Eu eram soldat şi-am văzut cum într-o noapte au fost mobilizaţi moldovenii ăia, vrâncenii. „Haidi că mergim să luptăm pi front!” îşi lăsa nevasta în combinezon, distrusă, ăia săracii, cu ochii cârpiţi de somn, veneau la unitate. Eu dădeam ciorapi; eram soldat, dădeam ciorapi şi bocanci. Şi am văzut atunci 1 000 de inşi mobilizaţi, intraţi în armată; până dimineaţa, unitatea mai crescuse cu 1 000 de inşi. Numai că, la acest trezit din noapte, la această mobilizare făcută în numele ordinii militare, s-a răspuns antologic, ontologic şi atipic, de către România profundă.

Intre clădirea unităţii militare şi gard era o fâşie de iarbă, cu copăcei, ca să se ascundă, pe logica struţului cu capul în nisip, secrete militare. Dacă se mergea pe stradă, să nu se vadă ce secrete militare erau acolo; deci, era aşa, un fel de pădurice. Nevestele, toate moldovencele alea, vrâncene, au sărit

gardul la 8 dimineaţa cu ciorbe, cu fripturi, cu păturele, pentru ca să-şi vadă soţii. Santinela n-a putut să zică la 1 000 de muieri: stai! Că toate 1 000 au sărit dintr-o dată cu ciorbe şi au transformat pajiştea într-un picnic uriaş. Erau numai cupluri pe iarbă, cu ciorbă de burtă, cu pui la grătar. Au făcut picnic din armată. Era puterea feminităţii care învinsese totul. Eu eram un simplu soldat stupid, cu arma în mână, dezarmat de ceea ce vedeam. Erau tufişuri care încă mai tremurau erotic, alţii stăteau acolo şi jucau table. Femeile întinseseră cearşafuri albe peste iarbă şi unitatea se transformase brusc într-o Duminică Mare. Manet, cu al lui Dejun pe iarbă, ar fi murit de gelozie. Femeile îşi hrăneau bărbaţii cu o maternitate absolută. Se sunase parcă o dezarmare generală în care bărbaţii dezertaseră sublim, dar tot din dragoste de ţară. Se transformase totul! Aşa trebuie făcut şi astăzi cu FMI-ul şi cu ordonanţele lui stupide. Trebuie dezertat! Prin această forţă a unei maternităţi şi a unei feminităţi totale, să compromitem prin dragoste de viaţă stupiditatea unor raţiuni fără de Dumnezeu.

Urmarea a fost extraordinară; soldatul Puric mergea cu arma în mână, îngrozit, şi a dat de un colonel stupid, care zice: „Soldat, vino încoace! Îi iei pe toţi şi-i bagi în căminul armatei, acolo.” Eu m-am îngrozit. Colonelul ăla era pentru mine ceea ce e Fondul Monetar Internaţional pentru România. M-am dus şi, în timp ce mergeam, nu ştiam cum să comand la marea aia de dragoste să intre în căminul cultural al unităţii! Şi atunci, după prima tufă, am dat de un moldovean gras, care mânca ciorbă de perişoare, cu o bere desfăcută, lângă nevastă-sa, şi-am zis, cu glas tremurând: Nu vă supăraţi, domnule... Nu vreţi să intraţi în cămin? Ala s-a uitat la mine cu ochii eternităţii acestui neam şi-a zis: „Fă, dă-i ceva de mâncare lu ăsta, că e mort!” Şi s-a terminat mobilizarea! Deci, despre asta este vorba!

Ala este ochiul ţăranului român! Ernest Bernea zice că ţăranul român trăieşte şi-n istorie, dar şi-n veac, că altfel dispărea o dată cu istoria. El, dacă era stupid, rămânea cu mobilizarea, dar a avut ochiul veşniciei. Ăsta e răspunsul pe care-l dau eu acuma crizei. Cu ochiul ăsta privesc eu acum criza. Specialiştii noştri, arhispecializşti în finanţe şi în economie, or să zică că vine Dan Puric şi face folclor, nu ăsta este esenţialul. Este cum a zis Blaga: „satul a boicotat istoria”. Ăsta va fi boicotul nostru! Noi vom trăi de acuma încolo în haiducie. Fiecare dintre noi. S-a dat alarma! In haiducie, românul stă şi aşteaptă. El se va descurca pe cont propriu, iar guvernul cu bazinele lui electorale.

R. T.: 100%, o confruntare cu domnul Dan Puric, o confruntare greu de ţinut pentru că se râde mult în confruntarea asta.

Să înţeleg că v-aţi pus la adăpost în moment de criză economică?

D. P.: Da, am strâns bani, am avut şi de unde, ca să fiu protejat; am umplut frigiderul – mă rog, cum arată frigiderul unui puric e greu de imaginat, dar oricum! Da, e interesant de privit. Noi suntem totuşi o armată exersată de criza pe care am avut-o în regimul trecut, cel puţin generaţia mea, care acuma merge spre 50 de ani, sau ceilalţi mai în vârstă şi-o amintesc.

R. T.: Da, ne-am dedulcit cu toţii, cei care am mai prins şi vremurile trecute, ne-am dedulcit la traiul ăsta bun. Presupunând că facem un exerciţiu

de imaginaţie la limita absurdului, adică: să-ţi dispară acuma, nu ştiu, carnea din galantare, untul, pâinea să o vezi din nou pe cartelă…

D. P.: Nu e rău, ne salvează creştinismul: post general; asceză. Mai faceţi şi voi o asceză, trebuie făcută şi o asceză. Cum zicea Socrate: „piaţa e plină de lucruri de care nu am nevoie”. Chiar nu avem nevoie, aşa, cum să zic, să ne îndopăm. Este bine să se ţină un echilibru şi să se meargă spre bunul simţ şi, de ce nu, acest lucru seamănă puţin cu o trezire, cu o conştientizare şi cu o stare de luciditate, ce nu ne face rău.

Hai să o vedem şi pe asta, pentru că poporul ăsta nu are cum să dispară, are resurse atât de geniale de a răspunde atipic şi de a încurca într-un mod genial lucrurile, încât de data asta este benefică impostura ilegitimă a clasei politice – ei fiind specialişti în a fura în a întortochea – de data asta, iată că e bine. Dacă eram perfect aderaţi, eram rupţi…

R. T.…: eram zobiţi…

D. P.…: rupţi, zobiţi…, aşa, o pungă, un mălai.

R. T.: De unde vă vine, mă uit, optimismul ăsta, de fiecare dată când discutăm – şi pică bine, trebuie să mărturisesc, pentru că, în astea două întâlniri anuale, pentru mine, sper că şi pentru telespectatori, se întâmplă acelaşi lucru: mă încarc, plec de la întâlnirea cu Dan Puric cu sentimentul că nu e totul pierdut. Şi trebuie să mărturisesc că în ultimii ani îmi scade din ce în ce mai mult doza de idealism cu care m-au înzestrat mama şi mama natură.

D. P.: Am înţeles. Nu cu idealismul trebuie plecat, trebuie plecat cu nădejdea. În DVD-ul ăsta, Alegeţi…

R. T.: Hai să-l arătăm şi pe ăsta: Alegeţi, acces la memorie…

D. P.: Da, am spus că noi, ca popor, nu mai trebuie să ne lăsăm să fim aleşi, pentru că noi am fost aleşi o singură dată, şi fundamental, de către bunul Dumnezeu. Ne-a luat parteneri în a face lumea asta până la veacul veacurilor. Din punct de vedere teologic, acesta se numeşte raport teandric. Este un lucru extraordinar: eu sunt partenerul lui Dumnezeu! Deci, nu un lucru de infatuare. Ţi s-a dat un lucru extraordinar; şi atunci mintea se dezrobeşte, pentru că tu eşti partenerul lui Dumnezeu. Dar, dacă tu – primul animal pe care l-a dresat omul a fost omul – te laşi dresat şi biciuit de către fratele tău omul şi ai ales să fii victimă, atunci este vina ta şi Dumnezeu nu te mai ajută. Pe când, dacă tu alegi să fii partenerul lui Dumnezeu, toate lucrurile astea dispar, eşti liber. De aceea am zis eu, citându-l pe Ernest Bernea, că ţăranul român trăieşte şi în veac. El vede că istoria este o jigodie, el vede că istoria este împotrivă, dar nu cu asta supravieţuieşte el, el alege să fie fiul lui Dumnezeu. De asta, se uită cu o anumită distanţă asupra, cum să zic, pulsiunilor istorice, nu cu o detaşare – ataraxia de tip grecesc – ci cu o înţelegere, în care spune aşa: „viaţa nu este numai atât”. Dacă eu, cum să zic, m-aş fi branşat total la istorie, la demersul politic din România, sigur că aş fi avut toate datele să mă sinucid, dar eu am ales să mă branşez la ceea ce mi-a dat bunul Dumnezeu.

Poporul român, de exemplu, a fost ales la Yalta, unde a fost un fel de chermeză. La Yalta se pare că s-au consumat tone de icre negre, stropite cu

vodcă. Erau nişte cheflii pe acolo, ce au ales pe un şerveţel. Au scris: „90% URSS, 10% aliaţi” şi şerveţelul a plecat de la unul la altul, care a zis: „e bine”; a zis „şto”, cu vodcă, cu icre negre, cu icre de Manciuria. Atunci în clipa aia, zeci de mii, sute de mii, milioane de români au fost condamnaţi, au fost aleşi ca să fie victime şi robi, au fost aleşi ca să fie cobai. Au fost unii care, după această decizie, n-au ales astfel, ci au ales să fie fiii lui Dumnezeu, au luat arma şi-au plecat în munţi, s-au făcut partizani. Alţii, în puşcăriile româneşti, au ales să-şi rateze tinereţea, dar nu credinţa – sunt acuma de 85, 87, 83 de ani, martiri care încă trăiesc, într-o indiferenţă totală, sunt pensionari; eu le-am zis: sfinţi deghizaţi în pensionari, care au ales să rămână fiii lui Dumnezeu. Pe aşa ceva se reface ţara. Să alegi să nu mai fii ales.

Aleg eu, Dan Puric, aleg eu, Robert Turcescu, ce să se facă cu ţara asta. Nu mă alegeţi voi pe mine. Sigur că bazinul electoral îi alege tot pe ăştia; lasă-i să se aleagă între ei! Noi trebuie să alegem acest parteneriat al lui Dumnezeu. Un adevărat creştin nu se poate înfiora de lucrurile astea, e păcat să-ţi fie frică de muritori. De ce să-mi fie mie frică de lucrul acesta?

Am zis eu că cel mai bun ziarist este Sfântul Ioan Gură de Aur. El zice aşa – şi cu criza asta ar zice tot aşa -: „o, voi, duşmani folositorii”

(Fac o paranteză: Naşterea Domnului e un lucru care seamănă tulburător de mult cu destinul poporului român. Când s-a născut Iisus, s-a creat o stare de panică în lumea de atunci. Serviciile de spionaj ale lui Irod, de atuncea, avertizau că Mesia vine, dar tot ele, după naşterea acestuia şi, mai ales, după momentul propovăduirii, spuneau despre El că e un impostor.)

Şi zice Ioan Gură de Aur: „o, voi, duşmani folositori, care prin gura voastră aţi profeţit că se va naşte Povăţuitorul neamului lui Israel, tot voi prin gura voastră îl huleaţi mai târziu şi ne spuneaţi să nu ne închinăm Lui”. Ce asemănare, tragică şi sublimă în acelaşi timp, cu destinul istoric al neamului românesc, căci, în perioada interbelică, Nichifor Crainic se întreba cu tristeţe: ni se spune că venim dintr-un neant istoric, că n-avem identitate, ni se induce lucrul acesta pe toate căile, iar în acelaşi timp suntem acuzaţi că, atunci când ne manifestăm tradiţia, suntem o ameninţare. Cum putem fi în acelaşi timp un nimic şi o ameninţare? „O, voi, duşmani folositori”, cum aţi recunoscut prin gura voastră că Iisus este Mântuitorul, tot aşa aţi recunoscut că neamul acesta românesc este un popor puternic şi ales.

R. T.: Dar nu o să ni se reproşeze că suntem o societate care rămâne practic închisă în ortodoxia ei, ca să zicem aşa?

D. P.: Şi de ce ne este frică oare, că ni se reproşează? Să ni se reproşeze!

R. T.: Că nu suntem moderni, că nu înţelegem să ne adaptăm la ceea ce înseamnă lumea nouă, lumea în care lucrurile curg într-o cu totul altă direcţie.

D. P.: Foarte bine, lăsaţi-i pe ei să curgă pe apa Dâmboviţei! Nici un fel de problemă, să ni se reproşeze! E ca în Caragiale: nu mi-e frică de întreruperi, stimabile! De ce să fim noi cuminţi? Avea un scriitor britanic un text teribil, cu fetiţa care a participat de nu ştiu câte ori la concursul

internaţional de cuminţenie. Avea şapte anişori şi, pentru a treia oară, a ieşit campioană internaţională la cuminţenie. (Mi-am adus aminte. Saky se numeşte scriitorul britanic care a scris cartea pe la o mie opt sute şi ceva.) Şi fetiţei i s-a dat încă o medalie, pe lângă cele primite anterior, iar premiul consta într-o plimbare prin pădurea regală. Şi, prin pădure, cum se plimba ea aşa, medaliile făceau cling-cling şi a auzit lupul şi lupul a venit şi-a mâncat-o; de unde rezultă că nu e bine să fiţi foarte cuminţi, că vă mănâncă lupul. Deci, poporul român nu trebuie să-şi pună medalii de genul ăsta…

R. T.…: de cuminţenie…

D. P.:… de cuminţenie. El trebuie să privească spre bunul Dumnezeu şi nu-l învăţ eu, Dan Puric, cum, ci, din contră, mă învaţă el pe mine, el îmi spune. Aşa că mesajul ăsta este într-un fel un mesaj de lămurire a unor lucruri: a început un meci. O să facem faţă şi la lucrul ăsta. Noi urăm succes clasei politice, pentru că este ultima lor sută de metri, de acum încolo, gata!

R. T.: Gata, se închide?

D. P.: Păi, este ultima ei respiraţie, clasa politică la noi nu mai există. După alianţa asta, nu mai are alternativă, opoziţia trece la popor. Clasa politică abia de acum încolo se va reface în România, ţineţi minte ce vă spun, că fac pe profetul acuma.

R. T.: Vreau eu să discutăm acum despre povestea asta neapărat, pentru că este foarte importantă şi pentru că aţi citat volumul scris de cei doi români plecaţi de multă vreme. Ei vorbesc în această carte despre a treia cale, vorbesc despre impostura intelectualului român, un personaj care s-a lăsat măgulit ba de avantajele puterii, ba în ceaţă ţinut…

D. P.…: ba de-o bursă…

R. T.…: ba de-o bursă, ba de un bănuţ şi aşa mai departe, şi n-a încercat să vadă în nici un fel a treia cale. Există şansa apariţiei unei a treia căi, a unui altfel de drum, altul decât cel pe care s-a mers?

D. P.: Păi, atât domnul Mircea Platon cât şi domnul Ovidiu Hurduzeu, care sunt nişte minţi sclipitoare, după părerea mea, arată, iată, coeficientul ăsta de Românie neîntinată. Cred că nu s-au mai scris de la Eminescu încoace pagini despre conservatorismul românesc atât de frumoase ca cele ale lui Mircea Platon. Iar de domnul Ovidiu Hurduzeu cred că este un Orwell mult mai bine informat şi mult mai păţit. Deci, a treia forţă este, de fapt, unica forţă, prima forţă fiind ideologică şi fiind falsă, a doua fiind banul. A treia forţă este singura forţă care izbăveşte şi care, de fapt, se exersează. Numai că această carte, pe care nu o va citi nici un politician (pentru că el merge cu instincte de ciubuc, de ciubucar), a mers cu o ideologie fantastică şi cu o doctrină nemaipomenită: este o întrupare creştină în spaţiul politic. Cum Paulescu a fost o întrupare creştină în spaţiul medical, aşa şi aici vezi, cum să zic, mintea creştină la lucru în spaţiul politic.

Conservatorismul asta înseamnă: să se conserve naţiunea, să se conserve familia, să se conserve creştinismul, să se conserve lucrurile fundamentale pentru neam şi de aicea încolo, tot ce se întâmplă.

România este tot timpul condamnată să fie un bolnav continuu; adică, aşa cum în cazul, am mai spus eu undeva, unui accident cerebral, să zicem, o

lovitură în lobul stâng, mâna dreaptă nu mai funcţionează. Ce se întâmplă cu lobul opus sau cu zonele periferice lobului accidentat? Fac sinapse de regenerare neuronală, încep să recupereze zona lovită, zona afectată, zona traumatizată; în acest caz, în neurologie, se spune că este o regenerare sinaptică. Poporul român a suferit un accident. Accidentul acesta a dus la o pareză şi atunci el caută, săracul, să se refacă.

Noi toţi încercăm, de 20 de ani, să ne refacem, să ieşim din spaţiul medical şi să numim în termeni foarte clari care sunt zonele care se ocupă cu regenerarea sinaptică, să zicem aşa, lobul opus: credinţa, biserica, cultura, modelele culturale, familia, memoria. Ei nu te lasă să te refaci şi atunci bombardamentul este în zona de recuperare: s-a dat în credinţă, s-a dat în biserică, s-a dat în memorie, s-a dat în istorie, s-a dat în familie, s-a dat în modelele noastre culturale în aşa fel ca tu să nu te poţi recupera. Cinismul, criminalitatea care se execută asupra acestui popor sunt unele incalificabile. Unde te duci? Te duci la credinţă, că ea te-a scos din puşcărie. Unde te duci? Te duci la memorie, că ea dă dăinuirea neamului. Toate astea sunt infestate, sunt batjocorite, sunt lovite, ca tu să rămâi într-o paralizie continuă, ca să ajungi să-ţi paralizeze şi mâna stângă.

Şi situaţia asta denunţă intenţia ca România să fie un bolnav continuu; după ce am aceste boli, mi se cere să mă înscriu şi la clinica mondială, unde, în loc să te însănătoşeşti, eşti infestat cu bolile lor netratabile, produse cu multă hărnicie în laboratoarele lor. Adică: mai punem de-o criză mondială şi peste criza naţională care să mă afecteze, iar eu, săracul de mine, nu mai am posibilitatea să mă ridic.

Şi atunci, ceea ce cred eu că trebuie făcut este acest recurs la memorie. Despre el este vorba în această carte pe care am scris-o şi în care sunt, cum să zic, lucruri de toaletă minimă. Eu sunt un biet puric pe lângă ce-au scris marii trăitori. Marii trăitori, marii mărturisitori din biserică şi din puşcării, dintre partizani, şi de pe front.

Asta este doar o pregătire, o propedeutică, pentru ca tineretul de astăzi să aibă acces la memorie.

R. T.: Sunteţi dintre personajele care apar la televizor, aveţi posibilitatea asta de a apărea în spaţiul public; să nu uităm că sunt şi intelectuali care, sigur în toată erudiţia lor, scriu cărţi care nu se vând în 70 000 de exemplare, dar nici nu apar la televizor, nu sunt prezenţi în spaţiul public, poate preferă un fel de asceză, să spunem: stau acolo, în zona mea, într-un turn de fildeş sau într-o mănăstire, nu ies în spaţiul public. Şi atunci, publicul începe să creadă că, într-adevăr, fibra poporului, de care vorbim, a fost foarte afectată, că nu mai are resurse să se regenereze şi nici să producă nişte oameni frumoşi, că tot vorbeaţi despre omul frumos. Nu-i mai scoate la suprafaţă şi atunci cade în depresie şi zice: nu mai sunt, domne! E Puric, mai apare din când în când la o emisiune a lui Turcescu, mai scoate o carte, mai face spectacole, bun, e o oază, mai sunt 2-3 şi cam atât. Restul?

D. P.: Da, acuma, Dumnezeu lucrează cu fiecare într-un anumit fel. Există mănăstiri, există intelectuali, există pensionari care, de fapt, nu tac, ei au o lucrare, să zicem aşa, pe care Dumnezeu, la vremea respectivă, o s-o

scoată la iveală. Important este că şi eu dintr-o întâmplare am fost scos la iveală, iată, din această incidenţă, că ne-am întâlnit la un moment dat şi s-a creat într-un fel o tradiţie de toaletă, cum să zic, în televiziune, ca să se discute la un anumit nivel. Şi asta, într-un fel, rezolvă, dar nu numai asta. Pe dedesubt este marele mut, care, el, din când în când, se va manifesta şi va surprinde.

De fapt, aici este toată tragedia celor care ne urmăresc: poporul român surprinde şi, cum să spun, nu trebuie să accelerăm noi procesul; noi doar trebuie să credem şi să-i lăsăm lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu, că El va şti, la un moment dat, ce e de făcut. Fă tu un pas, că Dumnezeu face zece. Fiecare mărturiseşte. Eu am întâlnit în ţară lucruri excepţionale, oameni nemaipomeniţi, care fac humusul de rezistenţă. Sunt oameni care mă ascultă, dar şi eu ascult pe alţii. Eu, datorită faptului că am citit, am cunoscut oameni care au suferit, oameni care au păstrat în ei, au conservat în ei România asta reală, România asta profundă. Deci, este o dimpreună lucrare, ca să zicem, un raport teandric excepţional, care nu are vizibilitate foarte mare. Vârful aisbergului poate să fie foarte mic, dedesubtul este însă foarte mare. Într-un fel este mai bine aşa, pentru că, dacă ar apărea toţi dintr-o dată, poate nu ar avea aceeaşi eficienţă şi poate că fiecare are o eficienţă într-un alt câmp. Dumnezeu le va înşirui, important este ca toţi să ne facem treaba.

Era un ucenic al lui El Greco care era deznădăjduit; şi El Greco i-a zis aşa: „tu pictează, că Dumnezeu notează”. Fiecare îşi face treaba: şi doamna Aspazia OţelPetrescu, de exemplu, care a scris amintirile sau mărturisirile din puşcărie, undeva, la Roman, îşi face treaba, şi domnul Jijie, şi domnul Traian Popescu, şi Părintele Iustin Pârvu, am citat câţiva, şi Ion Gavrilă Ogoranu, care a scris, şi Corneliu Coposu, toţi şi-au făcut treaba extraordinar, mai mult sau mai puţin vizibil; şi Dan Puric, acolo, mai face un spectacol, mai apare la domnul Turcescu…

R. T.: Dar îi citeşte cineva, ca e important!

D. P.: Mii, zeci de mii, sute de mii sunt acolo, este o armată care încă n-a atacat, România profundă este acolo. Aceşti oameni, cum să spun, tineretul de la noi, care, săracul, a fost aşa dezorientat, cum dau de sursele acestea, cum devin alţii. Deci, nu deznădăjduim, pentru că e bine să lăsăm omul politic să aibă o imagine, să discute şi este foarte bine că a apărut foarte des în 20 de ani, pentru că este redundant; de 20 de ani de zile ne spune acelaşi lucru şi este compromis. A apărea des şi a nu spune nimic este compromisul asigurat. Lăsaţi-i pe ei să apară!

Din când în când Dumnezeu vămuieşte foarte bine, nu te ţine tot timpul în post, din când în când ştie El de ce. A lăsat un Arsenie Papacioc, ştie El de ce, a lăsat un Iustin Pârvu, ştie El de ce, a lăsat un Corneliu Coposu, ştie El, repet: ştie El de ce a lăsat aceşti oameni, ştie El de ce a lăsat un Petre Ţuţea. Petre Ţuţea spunea: „în Biserică realizezi că exişti”. Excepţional! Păi, sigur, nu o să realizezi la Mall, la Mall realizezi că eşti porc, mănânci, bagi în tine, marea crăpelniţă. In Biserică realizezi că exişti. Este extraordinar! Au rămas aşa ca nişte străluciri nemaipomenite lucrurile astea.

R. T.: Care e cel mai frumos lucru care i s-a întâmplat lui Dan Puric în 2008?

D. P.: Se zice că cel mai frumos lucru care ţi se poate întâmpla e să te surprindă Iisus Hristos, Dumnezeu.

Pe mine m-au surprins călătorind în ţară, în oraşe mai mari sau mai mici, repet, oameni de o profunzime şi de o inteligenţă fără egal – m-a surprins România profundă, de care eu ştiam că există, dar una este să ştii că există şi alta e să te întâlneşti cu ea concret. Când m-am dus la Alexandria, un puşti mi-a dat o carte şi deschizând-o întâmplător am fost impresionat de o frază: am fost botezat prin lacrimi la Aiud. Şi-apoi am realizat că aveam în mână o bijuterie a mărturisirii de detenţie, semnată de un martir necunoscut până acum, Dumitru Cristea, deţinut de două ori la Aiud. O dată pentru atitudinea lui făţiş anticomunistă şi a doua oară pentru că reţinuse pe dinafară 300 de poezii ale lui Radu Gyr. Comuniştii încercau astfel să aresteze şi memoria.

Şi în carte scria: „în seara aceea am asistat la o execuţie. Deasupra noastră era tavanul şi acolo, ne-au zis bătrânii puşcăriaşi, acuma îl vor executa pe un ţăran ce n-a făcut nimic decât că a fost doar împotriva cooperativizării. Şi cum este execuţia? Cică îl pune desculţ, numai în izmene şi-n cămăşuţă, la minus 30 de grade. Şi zice: stai puţin, că acum va începe să alerge, ca să nu moară de frig. Şi, cică, îi ascultam paşii şi paşii lui deveniseră toacă şi clopote de parastas. Dacă i-am ascultat paşii nu-i nimic, că pe urmă a început să strige să-i dea drumul, că n-a făcut nici un rău, că are 7 copii acasă, şi către dimineaţă nu s-a mai auzit nimic şi mi-am dat seama că a murit”.

Am reprodus astea la Alexandria. Te duci la Alexandria, zici: domne, un oraş mic, un orăşel unde nu se întâmplă evenimente! Şi povesteam eu, Dan Puric, oamenilor cât de impresionat am fost de mărturisirea lui Dumitru Cristea. Atunci, o doamnă, cu o faţă aşa, de icoană, din lumea aia cenuşie şi gri, din poporul acela care a fost tot timpul insultat că este de hoţi, de nenorociţi, s-a sculat, ca o icoană, şi-a zis:

— Domnul Dan, pot să completez ceva?

Zic:

— Da, sigur că da, doamnă.

— Eu sunt soţia celui care relatează. Şi mi-a spus aşa: nu numai că el şi-a strigat copiii, dar stătea de vorbă cu ei; zicea: Ioane tată, tata nu o să mai ajungă acasă, să ai grijă de ţară; Gheorghe tată, nu o să mai vin acasă, să ai grijă de maică-ta.

Era parastasul viu al neamului!

Şi, zice, dimineaţă s-a schimbat plutonierul care păzea şi acesta a cântat o doină de a încremenit puşcăria, şi prin doina aceea noi toţi am ştiut că el a murit.

Iată România profundă! Ala avea uniformă şi putea să fie o bestie, ca plutonierul dinaintea lui, dar el a cântat doina.

Mi-a zis maestrul meu, Dem Rădulescu:

— Gică, tu ştii din ce e făcută doina?

Zic:

— Din suferinţă, domnule profesor!

— Da, băi Gică (că aşa ne zicea la toţi: Gică), dar e din suferinţă continuă.

— Adică cum, domnul profesor?

— E, ia pune tu mâna pe masă, eu îţi dau cu ciocanul; faci: au, au! Şi când îţi mai trece, îţi mai dau: au, au! Şi când să te refaci, îţi mai dau: au, au, au! Băi, e suferinţă fără pauză: au, au, au, of, of, of!

Remarcabil! Nici un antropolog n-a găsit explicaţia asta: că doina este suferinţa fără pauză. Nici atunci românul n-a avut timp, ca şi acuma: din comunism în tranziţie, din tranziţie în crize, n-are timp. Şi atunci, avem o mare moştenire: Răstimpul. Acel ceva ce se face nu dincolo de timp, ci simultan cu timpul, în inima lui, răpindu-i efemeritatea şi transformând-o în veşnicie. Răstimpul este revanşa eternităţii în faţa istoriei trecătoare. Dar răstimpul nu are sens decât prin iubirea hristică.

Răstimpul este moştenirea hristică. In răstimp, cei ce îl scuipau şi îl băteau şi puneau coroana de spini şi îl duceau cu crucea, în răstimp, deci în acelaşi timp, nu cu pauză, în inima timpului însuşi, în răstimp, Hristos zicea: „Doamne, iartă-i că nu ştiu ce fac”; n-a zis: în răstimp Tatăl meu o să se răzbune. In răstimpul în care cuiele intrau în palmă şi sângele ţâşnea, zice Steinhardt frumos, îl dureau muşchii, îl dureau nervii, a trăit ca un sfânt şi-a murit ca un om, în răstimpul durerii omeneşti ţâşnea iubirea pentru noi. Din cauza asta ţine de 2 000 de ani şi o să ţină până în vecii vecilor. In răstimp, ţăranul român, când era distrus, intelectualul, când i se smulgeau unghiile la Aiud, la Gherla, la Sighet, se ruga pentru călău. Se ruga şi-şi murmura dorinţa pentru neamul românesc. Asta înseamnă naşterea lui Dumnezeu din neamul românesc. Cât o să ne distrugă ăştia acuma, noi lucrăm în răstimp.

În răstimp ce vorbesc eu acuma, poporul român îşi ascunde porcul, vinul de la ţară. Până şi unui cretinei din ăsta, din clasa politică, în acest răstimp, cât mă vede acuma la televizor, s-ar putea să-i cadă o fisă. Eu am zis că n-am nimic cu securitatea statului, securitatea statului poate să dea eroi, ci cu securiştii, cu delatorii. In răstimp, serviciul de securitate poate se trezeşte şi-şi zice că trebuie apărat neamul, în răstimp, un general de armată gândeşte la ceea ce spun eu acum. România trebuie să judece în răstimp, în fracţiuni de secundă.

Asta e mesajul creştin de Crăciun.

Vă dau un exemplu tulburător de răstimp. Constantin Bucescu, un simplu soldat care a fost mobilizat pentru Cotul Donului. I-au zis: ai două zile până pe frontul rusesc, dar, dacă nu ajungi la timp, eşti împuşcat. Şi mergând cu trenul morţii, deci cu trenul istoriei, a trecut pe lângă sat şi a sărit din tren. In răstimp, zice ţăranul – este uluitor -: „să mai horesc o dată”. Şi în seara aia a mai horit o dată, şi-a îmbrăţişat iubita, mama, şi pe urmă a fost pe front. A întârziat o zi şi l-au întrebat: Ce-ai făcut? Şi a zis, sincer, cum s-a dus, ce-a făcut şi nimeni nu l-a împuşcat; că, dacă îl împuşcau, împuşcau dăinuirea neamului românesc. În răstimp, ţăranul român a mai horit o dată. Asta este neamul!

R. T.: Mulţumesc încă o dată, Dan Puric, pentru participarea la această emisiune, mulţumesc pentru cadoul pe care ni-l faci în fiecare an, la sfârşit de an şi undeva în apropierea sărbătorilor de Paşti. Ne-om revedea sănătoşi.

D. P.: Doamne ajută, mulţumesc şi eu pentru invitaţie, şi pentru sufletul pus în ascultare, e mare lucru.

(Interviu realizat de Robert Turcescu, în emisiunea 100%, transmisă la Realitatea TV în data de 27 decembrie 2008)

Ce Făt Frumos blestemat”

Se spune că Frumosul s-a născut într-o peşteră, atunci când, la lumina focului, doi îndrăgostiţi se priveau îndelung, în tăcere, căci trebuia să se despartă. Şi-atunci el, de disperare, ca să n-o piardă, a pus mâna pe o bucată de cărbune şi a desenat conturul umbrei ei, pe care flacăra o proiecta pe zid.

Şi de atunci, Frumosul a rămas, pesemne, ca un strigăt mut de îndrăgostit în peştera vieţii.

Dar, se mai spune că Frumosul a apărut şi atunci, în vremuri îndepărtate, când omul a ieşit pentru o clipă din „imperiul necesităţii”, a zgâriat cu unghia lutul proaspăt din care îşi făcuse o ulcică. A zgâriat vrând să imite o floare, poate o rază de soare.

„Eşti frumos, Enkidu; te-ai făcut ca un zeu. De ce rătăceşti ca fiarele prin pustie?”, îi spunea sălbatecului Enkidu femeia menită să-l îmblânzească prin frumos şi mai ales să-i trezească gustul pentru frumos, vorbindu-i şi convingându-l mai întâi de propria-i frumuseţe. Aşa ne spune Epopeea lui Ghilgameş.

O, şi apoi zeii, cu frumuseţea lor zeiească! „Priviţi-ne!”, strigau parcă, la muritorii de rând. „Adoraţi-ne!” Şi, din adorarea oamenilor, Afrodita devenea din ce în ce mai frumoasă, iar Adonis stârnea prin frumuseţea-i zeiească pasiuni până şi-n Olimp.

Da, zeii se lăsau admiraţi, erau în văzul lumii; mai puţin Narcis, rece şi trufaş, gelos până şi pe oglindă, căci se iubea numai pe sine.

„Luptaţi-vă pentru frumuseţea mea!”, strigă brusc, în istoria abia începută a lumii, Elena din Troia. Şi spadele s-au încrucişat, aţâţate fiind de plăcerea frumosului feminin.

Frumosul căzuse pe pământ prin femeie. Dar grecul care a furat focul de la zei, prin Prometeu, a ştiut că-i mai lipseşte să fure şi frumosul din Olimp; şi atunci s-a apucat să-l aducă printre muritori, prin „măsură”.

Plictisit apoi de „proporţii”, ei îl roagă pe Socrate să-i găsească frumosului acel ceva de care zeii nu le spuseseră că ar face parte din frumos – sufletul.

Cât de greu i-a fost lui Socrate să smulgă frumosul din braţele lui Pitagora, care-l închisese în „măsură”, „proporţie” şi „armonie”, apoi să-l scoată din mâlul plăcerilor văzului şi auzului, în care îl împotmoliseră sofiştii, şi să-l aducă acolo unde-i era locul: adică în suflet!

De aici, din poarta sufletului, Frumosul, prin mâna lui Platon, s-a-mprietenit cu Binele şi Adevărul. Întotdeauna Platon a fost un sensibil şi de aceea a dat cheia lui Eros, cel mai frumos dintre zei, ca să deschidă uşa

Ideilor Pure. Nedreptăţindu-1, Aristotel n-a mai vorbit de acea „philia” (iubire) care te-nsoţea tot timpul în lumea lui Platon, iar noi, oamenii de mai târziu, ne întâlneam astfel cu o falsă moştenire – cu un univers rece al ideilor şi al frumosului – şi de aceea nu ne puteam împrieteni cu nişte „esenţe metafizice”. Dar, cu toate acestea, ceva lipsea Frumosului ca să fie deplin, să-l recunoaştem nu cu mintea sau cu spiritul, ci cu fiinţa. Unde era acel frumos al fiinţei? Călcam demult pe el, noi căutându-l printre oameni.

„Troiţele olteneşti înalţă braţe rugătoare spre luceafăr sau visează îngândurate ca o doină ridicată în picioare” (Radu Gyr).

Aceasta lipsea lumii! Această „ridicare în picioare” a Frumosului. Da, dar, ca Frumosul să fie ridicat în picioare, avea nevoie de un sprijin. Şi-atunci, oamenii au făcut crucea. Iar Unul dintre ei, dar care nu era al lor, s-a apucat s-o care. Acela purta numele de Iisus. Şi acest Unul dintre ei, purtând crucea, a înfrumuseţat-o şi, o dată cu ea, şi sufletele adormite ale lumii. Da, dar lumea nu avea timp atunci de aşa ceva, nu ştia că Cel ce cară crucea era născut nu din frumosul lumii, ci din Prea-Frumosul unei Maici Prea-Curate:

Scară dacă nu era, Domnul nu se cobora. Tu eşti scara cea de flori Cu un capăt peste nori. Tu eşti Raiul prea-frumos, Ce ai tras pe Domnul jos.

(Pricească – Cartea Facerii, cap. 28)

Acest Frumos, apoi, a intrat în sufletul unui copil născut în „Grădina Maicii Domnului” şi de aceea el s-a numit Făt Frumos. Şi colindând din basm în basm, a făcut un drum presărat cu bunătate sufletească, cu sacrificii, lăsând florile frumosului să-i cadă din mână, neîntorcând capul după ele, ca un copil risipitor de dragoste. Ce duhuri rele a stârnit această bunătate, ce invidii ascunse, această frumuseţe liberă, de i s-a frânt viaţa acestui flăcău pe o nouă cruce, unde, bătut în cuie, îşi murmura destinul! „Fă-mă, mamă, cu noroc/şi aruncă-mă în foc!”

Şi-n alte părţi ale lumii, Frumosul era pândit de răutatea omului. 1001 de nopţi nedormite i-a luat Şeherezadei ca să născocească poveşti şi astfel să scape de sabia regelui Şahriar. Frumosul a ajutat-o să scape.

Ca să nu mai spun că, în îndepărtata Chină, un împărat a comandat să i se facă cea mai frumoasă pictură din lume, amenințându-l pe bietul artist că, dacă n-o să-i placă, o să-i ia viaţa. Şi pictură frumoasă a făcut pictorul curţii. Cu munţi şi văi, cu-n cer de basm şi cu un mare lac, unde se oglindeau norii şi unde, pe micile valuri, tremura o barcă. „Nu-mi place!... Strigă împăratul. Decapitaţi-1!” Dar era prea târziu: pictorul se suise în barca pictată de el şi acum, intrat în propriul său tablou, evadase de urâtul acestei lumi, vâslind prin frumos.

Dar nimic din „noroacele” acestea nu-l atinse pe bietul Făt Frumos, căci el un alt frumos moştenise. Nu cel ce adoarme urechea sau văzul, ci cel ce trezeşte fiinţa. Era Frumosul crucii. Şi aşa, înălţat încă o dată pe cruce, de data aceasta singur, fără de tâlhari în jur, a început să vorbească poporului în mijlocul căruia se născuse şi pentru care acum murea:

Măi, ce Făt Frumos blestemat am fost eu! N-am răpus nici un zmeu, n-am tăiat nici un cap de balaur... In faţa mea s-au închis toţi codrii de aur. Palate de mărgăritare s-au ferecat cu drugi şi zăvoare.

Fântânile, cu adâncul zăcut, mi-au dat mormoloci de băut.

Stelele mi-au întins aguridă, Grădinile, viermi şi omidă...

Măi, ce Făt Frumos blestemat am fost eu!

N-am văzut umbra Sânzienii, mi-au ţopăit dinainte stârpituri şi sluţenii.

La fiece pas, în tot locul, în cârcă-mi sărea – Barbă-Cot – nenorocul.

La toate cotiturile, mi-a smuls Strâmbă-Lemne pădurile. Mi-a strâmbat inimă, rămurişuri, copaci, Sub luna ruptă de vârcolaci. Pe toate cărările, Sfarmă-Piatră mi-a surpat depărtările.

Mi-a spart stâncile, munţii, şi stemele frunţii...

În urma mea, din gol, din ruine, doar vidma năprasnică vine, vine, gonind, despletită în vânt,

? Nirosind a mormânt.

Zadarnic arunc piepteni şi perii pe-ntinsul durerii.

Nimic nu răsare nimic nu pune hotare între mine şi vidma cu gheare...

Măi, şi-am să dorm, am să dorm, am să dorm, să nu ştie nimeni că dorm, nici Uşurelul-Vântului, nici Greul-Pamantului, nici Păsări-lăţi-lungilă.

N-aude, Na-vede, somn fără milă, fără urmă, fără prăsilă...

Măi, ce Făt Frumos blestemat am fost eu!

(Basm – Balade – Radu.

Ortodoxia în arta românească

— Câteva reflectii- „Dar nu numai călătorii, ci şi filosofii aveau o bună părere despre neamul din Carpaţi. Socrate, înţeleptul cel mai de seamă al lumii vechi, a auzit într-o zi o vorbă care l-a uimit. În ţările dimprejurul Mării Mediterane, spuneau unii, ca un lucru de la sine înţeles: minte sănătoasă în trup sănătos.

Auzind vorba asta, înţeleptul nostru legiuitor Zamolxe a răspuns: tocmai dimpotrivă! Numai cine are suflet sănătos, acela poate avea şi trup sănătos.

Când a auzit Socrate acest cuvânt adânc, a tresărit ca dintr-un vis. Atâta fineţe de judecată l-a uimit. Şi, cinstit cum era, s-a închinat până la pământ în faţa filosofici ieşite din pădurile Carpaţilor – el, înţeleptul cel mai de seamă al Atenei, l-a plăcut foarte acel răspuns, fiindcă semăna în multe priviri cu ceea ce el însuşi învăţa pe ucenicii săi” (Simion Mehedinţi).

Apoi, tot de la Simion Mehedinţi aflăm că geograful Pomponiu Mella a scris despre aceşti strămoşi frumoşi: ad mortem paratissimi – adică: „pregătiţi grabnic să moară”. Ce expresie: grabnici Cât preţ puneau pe veşnicie acei oameni care plângeau la naşterea unui prunc şi râdeau la moartea unui om! Râsul dacic, cel ce frânge moartea, era ca o sărbătoare a izbăvirii de necazuri. Oare câte popoare au râs în faţa morţii, compătimind-o de pe marginea veşniciei? Poate că tocmai acest râs în faţa morţii ne-a oferit dăinuirea ca neam. Şi mai scrie undeva romanul, despre acest neam frumos:

apetitus mortis – adică: „cu pofta de a muri”. Dar nu cea sinucigaşă, ci cea de înfruntare a ei prin moarte.

„Cu moartea pre moarte călcând”; va veni mai târziu Hristos peste acest popor, pregătit parcă dinainte, mai bine decât oricare popor al lumii, pentru această învăţătură. Cămaşa hristică îşi găsise parcă trupul potrivit. Iar acest trup a fost cel a strămoşului nostru.

O sfânta trinitate a fost şi ieslea în care s-a născut poporul român, spune mai departe Simion Mehedinţi: „Căci, o dată cu credinţa cea nouă, se naşte şi limba cea nouă, şi poporul. Toate trei se ridică spre cer ca o cruce de neînfrânt”.

Toate acestea le spunea Simion Mehedinţi, ca să producă în România două lucruri: un front moral de redresare a naţiei şi o apropiere tot mai mare între fondul tradiţional al poporului nostru şi învăţătura evanghelică, pregătind astfel terenul pentru generaţia nouă de atunci, pe care toţi o aşteptau. Şi din asemenea seminţe au înflorit florile generaţiei interbelice.

Era firesc ca, dintr-o asemenea plămadă, credinţa să nu fie dezlipită de neam şi de limbă. Era firesc ca arta populară să fie în acelaşi timp creştină.

„Bogăţia unui neam se aprinde în arta lui populară. Se fixează aici, în această artă, eternităţi de suflet din Sufletul Neamului. Zăcămintele neliniştilor interioare sau, dimpotrivă, zăcămintele seninătăţilor lăuntrice ale poporului irump la suprafaţă numai în arta lui... Ciudat duhovnic – această artă populară! Ea primeşte spovedania unui neam întreg, în tot ce spovedania cuprinde mai curat şi mai adânc ca trăire internă; şi, primind-o, o împleteşte cu argint, o topeşte în flăcări mari de curcubeu şi o aruncă în lume ca pe o pasăre măiastră, ieşită golaşe dintr-un fund de suflet şi suflată cu azur şi pene de foc, de către buzele cereşti ale Artei” (Baladă şi eroism, Radu Gyr).

Multe teme ale vieţii sunt cuprinse în această artă populară românească. Avem de-a face aici cu ceea ce putem numi creştinism organic, creştinism implicit.

Există o minune de carte, editată prin 1938, O viziune românească asupra fiinţei, în care autorul, Ovidiu Papadima, surprinde cu har ţesătura creştină permanent prezentă în covorul artei populare româneşti. Conştiinţă autentică românească, pătimitor al temniţelor comuniste, Ovidiu Papadima face parte din acei fii ai neamului care au creat omul frumos. Căci numai omul frumos al unui neam îi recunoaşte acestuia din urmă frumuseţea. Un exemplu: Geneza.

Geneza este tratată într-o povestioară bucovineană cu atâta tandreţe, umor şi fior creştin, încât realizezi că mitul la români are substanţă unică. Este, de fapt, mintea creştină pusă la lucru, ca să-l parafrazăm pe Hegel, care spunea că pune conceptul la lucru.

Dumnezeu care a făcut lumea este imaginat în chipul unui ţăran român, bătrân şi obosit de muncă. Nimic titanic, nimic supra-omenesc, ci, din contră, firesc, adică apropiat firii. Dumnezeu ca model, nu idol, cu putinţa de a fi recunoscut şi urmat. Oare ce poate fi mai aproape de ţăranul român decât ţăranul însuşi? Şi ce-i poate fi mai caracteristic decât munca, trudă

care îi sfinţeşte viaţa şi-i dă sens? Nimic, în această imagine, în care se oglindeşte, din etichetele ce se învârtesc în jurul acestui neam astăzi. Truda, şi somnul ca odihnă, ca vamă sfântă a efortului. Într-adevăr, ce ciudat! Niciodată ţăranul român nu s-a perceput pe sine ca hoţ, ca viclean, şi asta nu pentru că şi-a înfrumuseţat imaginea, ci întrucât n-a avut niciodată asemenea boli sufleteşti. Iar dacă firea românului de azi este distrusă de asemenea tare, ele sunt rezultatul unor zdrobiri de fibră, ale unei contaminări sinistre.

(Şi, ca o paranteză, într-o altă povestire populară, pământul este văzut ca o masă, dar la picioarele ei stau dracii şi o rod, ca să se prăbuşească. Şi, zice povestea: noroc cu femeile care trec mălaiul prin ciur, iar dracii, auzind zgomotul muncii, fug. În concepţia ţăranului român, munca ţine pământul să nu cadă, aceasta fiind probabil fibra morală adevărată a neamului nostru.)

Aşadar, Dumnezeu, ca un ţăran bătrân, trudit de muncă, adormit, se odihnea pe bucăţica de pământ ce o făcuse cu palmele sale. Şi-n rest – apă, apă şi numai apă. Ce muncă şi pe „bietul Dumnezeu" să facă pământul! Nici un miracol, nici un bătut din palme, nici o minune, ci simpla muncă a unui ţăran. Cu câtă tandreţe îl „înomeneşte" românul pe Dumnezeu Tatăl, făcându-ne astfel să asistăm parcă la o nouă „întrupare" a Ziditorului! Dar, de data asta, în ipostaza ţăranului român.

Dumnezeu trudea şi, obosit, dormea. Şi iese dracul din apă şi spune: „Măi frate, nu vrei să te ajut?" Adică, vrea să intre în parteneriat. (Când auziţi de parteneriat, gândiţi-vă puţin şi la această solicitare.) Şi Dumnezeu a răspuns uluitor, a răspuns nedemocratic, călcând în picioare parcă toate normele „politicii corecte" de astăzi. Vedem prin acest răspuns că Dumnezeu este o fiinţă absolut nedemocratică, dar profund milostivă şi îngăduitoare. Iar el răspunde: „Bine, măi nefârtate!" Adică: nu frate! Tu să te duci să aduci pământ, dar să mă trezeşti, pentru că, fără de binecuvântarea mea, să nu mergi. Şi spune povestea că s-a dus dracul o dată, de două ori, de trei ori, şi a adus pământ, dar, de gelozie şi de-al dracului, nu l-a trezit, că a zis că-l pune singur. Îl lipea şi cădea. Şi de milioane de ori se duce şi îl lipea şi cădea. Şi atunci, din furie demonică, văzând că nu poate singur, i-a venit gândul să îl ucidă. Şi, urcat pe bucăţica aia de pământ, l-a luat în braţe pe Dumnezeu să-l arunce în apă. A făcut un pas şi, făcându-1, creştea pământul. Şi s-a dus spre nord şi a crescut pământul, cu Dumnezeu dormind; şi s-a dus spre sud şi a crescut pământul; şi spre est şi spre vest; şi nu-şi dădea seama dracul că a făcut semnul crucii. Şi aşa s-a făcut pământul: cu Dumnezeu dormind.

Dar concluzia este şi mai puternică: aceea că până şi Dumnezeu are nevoie de semnul crucii. Vă rog să reţineţi: la „somnul" acesta al lui Dumnezeu, creştinul trebuie să răspundă printr-o stare de trezvie. Ce expresie frumoasă şi unică! Adică: şi treaz şi viu, pentru că poţi să fii treaz, dar mort sufleteşte. Această stare de veghe a creştinului în faţa vieţii e concentrată sublim într-un vers: „în pădure, într-un pom, /Toate păsările dorm, /Numai una n-are somn/Cată să se facă om. /Nesomnul păsării îi

asigură acesteia un statut ontologic superior. Nesomnul omului îl apropie pe acesta de existenta lui Dumnezeu.

Există în Prâslea cel voinic şi merele de aur neputinţa firii, cum ar spune Constantin Noica, de a păzi merele de aur. Fiindcă zmeul îi aducea eroului pe-ndelete somnul adânc, adică somnul fiinţei. Şi atunci, ca să nu cadă în acest somn, Prâslea îşi pune sub bărbie nişte ţepuşe. Aceste ţepuşe îl ţin pe Prâslea trezviu. Şi astfel înţelegem că ţepuşa pe care trebuie să şi-o pună poporul român ca să nu-şi adoarmă fiinţa este memoria, este rugăciunea, este credinţa. Dar, în creaţia populară, există şi pentru cunoaşterea omului un statut aparte. El, omul, poate să cunoască orice, oricând, dar această cunoaştere, în concepţia ţăranului român, spune Ovidiu Papadima, are şi un prag; o opreliște. Pragul nu te împiedică să treci, dar te avertizează că drumul căutării este greşit şi, dacă îl vei parcurge cu încăpăţânare şi cu neascultare, vei suporta consecinţele unei sancţiuni. A trece pragul, în concepţia artistului popular, nu e păcat împotriva lui Dumnezeu, ci păcat împotriva firii, pe care a lăsat-o Dumnezeu. Iar a nu trece pragul nu este frică de Dumnezeu, ci încrederea absolută în rânduiala dinainte stabilită de acesta.

Există apoi, în această minune de folclor românesc, o detectare a diavolului, fără egal în alte culturi sau credinţe. În primul rând, pentru român, dracul nu e mare, e cel mult bătrân; de aceea se spune la ţară: „Fă-ţi crucea mare, că e dracul bătrân”. Pentru român, după cum subliniază şi părintele Stăniloae, dracul e mic..., dar, spun eu, este zilnic. Este chiar răsfăţat. Din Scaraoţchi ajunge un fel de capră mică prin curtea omului. Nimic titanic sau supradimensionat, dar zilnic în casa omului, gata oricând să-l corupă pe acesta, să-i tulbure rânduiala, atacându-i fiinţa prin aşa-zisele detalii nesemnificative. Tulburătoare remarcă, această identificare a răului, chiar în forma diminutivă, dar care, oricând, precum buturuga mică, poate să răstoarne carul cel mare. Şi mai vede ceva ţăranul român, subliniază Ovidiu Papadima, că dracul, în folclorul românesc, nu este perceput doar ca un distrugător biblic (tu faci focul şi el stârneşte ploaia), ci şi ca un veşnic constructor nepriceput: dă-i dracului, să facă o casă, şi acesta o face, dar o face fără uşi şi fără ferestre. Dacă îi dai să-ţi facă o vioară, ţi-o face perfect, dar fără găuri. Şi din ea nu va ieşi nici un sunet.

Există, tot în folclorul românesc, o perlă a ortodoxiei, un fel sublim de a fi român.

În teoria sa despre sublim, Immanuel Kant spune: există un sublim geometric şi un sublim dinamic. Sublimul geometric este produsul unui raport fizic al omului cu universul, în care omul este copleşit ca existent, dar nu ca fiinţă. Şi exemplificând, filosoful de Königsberg explică, paradoxal, în termeni poetici apariţia acestui sentiment înălţător, spunând că, atunci când vezi cerul înstelat, o plăcere neliniştită te apucă, pentru că ştii că nu poţi să-l cuprinzi; şi orice joc al intelectului şi al imaginaţiei se opreşte. Eşti mic, spune Kant, dar în acelaşi timp ai satisfacţia intelectului, care doreşte lucruri pe care nu poate să le cuprindă.

Sublimul dinamic, zice Kant, este o altă raportare a omului la natura copleşitoare. Furtuna este un lucru care te răvăşeşte, spune Kant. Este o forţă care te copleşeşte şi, din nou, eşti umilit în substanţa ta umană. Dar, în acelaşi timp, îţi dai seama că condiţia ta morală poate să depăşească natura. Şi vedem în aceste cugetări ale filosofului german un lucru foarte frumos şi foarte adevărat în raportul omului cu natura, dar vedem că sublimul nu se mai naşte din raportul omului cu Dumnezeu.

Nimic din toate acestea nu le veţi vedea în concepţia ţăranului român. Undeva, într-un comentariu, G. Călinescu spunea că atât Kant cât şi ţăranul român gândesc la fel, dar în alţi termeni. S-a înşelat. Ţăranul român gândeşte fundamental diferit. El nu se lasă gândit de gândirea sa, ci se lasă gândit de Dumnezeu. Numai din acest fel de a fi a putut ţâşni acea definiţie a sublimului de a fi creştin, din versul: „Doamne, Doamne, /mult zic Doamne, /Dumnezeu pare că doarme/cu capul pe-o mănăstire/şi de nimeni n-are ştire/”.

Acest contrapunct făcut de geniul creştin ţărănesc românesc are echivalentul evanghelic al lui: Cred, Doamne, ajută necredinţei mele.

Sublimul românesc ţâşneşte astăzi de pe porţile disperării, fără să cadă în prăpastia deznădejdii. Pentru ţăranul român, Dumnezeu există tot timpul, chiar şi atunci când pare că doarme. Niciodată românul, în crunta lui istorie, terorizat de nedreptăţile vremurilor pe care le-a trăit, nu a strigat: Dumnezeu e mort. Nici măcar nu doarme Dumnezeu, pare că doarme, şi nu oricum, ci „cu capul pe o mănăstire”.

Eminescu nu este un scriitor explicit ortodox, el este un scriitor român, fundamental român, şi de aceea creştinismul se manifestă la el în mod natural, atât cât trebuie şi atunci când trebuie. Dacă vreţi să vedeţi exprimată substanţa creştin ortodoxă a neamului, să analizăm câteva versuri din Scrisoarea a III-a – această „Eroică” a poporului nostru. Caracterul simfonic al poeziei este străbătut în momentele cheie de un sublim fior creştin. Baiazid îi spune lui Mircea: „Tot ce stă în umbra crucii, împăraţi şi regi se-adună/Să dea piept cu uraganul ridicat de semilună… /(.) Şi de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag… /”

Expresia „umbra crucii” vine să-i amintească lui Mircea cel Bătrân că Imperiul Otoman a trecut şi peste creştini. „Tu te lauzi că Apusul înainte ţi s-a pus? /Ce-i mâna pe ei în luptă, ce-au voit acel Apus? /Laurii vroiau să-i smulgă de pe fruntea ta de fier/A credinţei biruinţă căta orice cavaler. /Eu? Îmi apăr sărăcia şi nevoile, şi neamul… /Şi de-aceea, tot ce mişcă-n ţara asta, râul, ramul/mi-e prieten numai mie, iară ţie duşman este. /Duşmănit vei fi de toate, fără a prinde chiar de veste”. Şi astfel, Mircea îi spune lui Baiazid că până acum s-a luptat cu orgoliul cruciaţilor, nu cu un popor de crucificaţi. Mircea cel Bătrân îi pune în faţă, fără de veste, natura profund hristică a poporului român.

Dar semnul acestei naturi fusese dat prin însăşi prezenţa smerită în faţa lui Dumnezeu, dar demnă în faţa istoriei, căci Mircea apare în faţa cuceritorului lumii sub forma unui bătrân „atât de simplu, după vorbă, după port”. Aşadar, creştinul absolut exprimat în smerenia voievodală. Voievodul

nu a venit cu hlamide, cu coroane strălucitoare, a venit cărându-şi cu sine bătrâneţea-i senină, îmbrăcată în haine simple. Parcă îl vezi coborând pentru o clipă dintr-o frescă bisericească, cu simplitatea sfântului, care-i spune istoriei să nu-l mai tulbure pe Dumnezeu, înaintea victoriei armate asistăm la această sublimă victorie a creştinismului. De la vlădică la opincă, ei erau în această asceză asumată. Voievodul nu se confunda cu ceilalţi, căci „moşneagul ce priveşti/Nu e om de rând, el este domnul Ţării Româneşti. /Eu nu ţi-aş dori vreodată să ajungi să ne cunoşti, /Nici ca Dunărea să-nece, spumegând a tale oşti". Dintr-o dată, din teaca smereniei iese sabia demnităţii creştine.

Există în bărbatul acesta, creştin fundamental, un axis creştin neîntinat, asumat. N-o să găsiţi negociere, intoleranţă, ci doar o încercare de a stabili un raport creştin cu cel din faţa lui. În clipa în care destinul se arată implacabil, Mircea cel Bătrân îşi asumă printr-o vers paradoxal viitorul: „De-o fi una, de-o fi alta… Ce e scris şi pentru noi, /Bucuroşi le-om duce toate, de e pace, de-i război". Spun „paradoxal", pentru că el nu reprezintă indiferenţa, ci opţiunea creştină, atât a păcii cât şi a războiului, căci pacea este bună dacă este de la Dumnezeu, dar, dacă este de la diavol, mai bun este un război în numele lui Dumnezeu. Esenţa ortodoxiei româneşti este lămurită în acest vers, în care neamul îşi apără, cu viaţa, credinţa.

„Tot ceea ce faceţi să faceţi în numele lui Dumnezeu, în numele Tatălui Nostru", cum spunea Apostolul Pavel. La fel şi Mircea: fie pacea, fie războiul, e dispus să le primească în numele lui Dumnezeu.

Găsim apoi expresia firii creştine a acestui popor şi în ansamblul brâncuşian de la Târgu Jiu, închinat eroilor căzuţi în primul război mondial. Căci denumirile iniţiale, modificate apoi din raţiuni ideologice, au fost: Poarta înfrăţirii între neamuri şi nu: Poarta Sărutului; Masa celor doisprezece Apostoli şi nu: Masa Tăcerii; Coloana Pomenirii fără de sfârşit şi nu: Coloana infinită. Privit de sus, din elicopter sau din avion, complexul memorial de la Târgu Jiu este unit de o alee, formând deopotrivă o sabie, dar şi o cruce. Este, de fapt, o cruce-sabie. Romburile Coloanei Pomenirii fără de sfârşit sunt profiluri de coşciug, stilizate de artist. Şi astfel, coşciug peste coşciug lăsând ultimul capac deschis, arată jertfa continuă a acestui neam. Este ca un testament şi ca un act de identitate al nostru. Brâncuşi intuind astfel, ca şi Eminescu, condiţia permanent jertfelnică a acestui neam.

Dar tot acest puternic conţinut creştin din arta românească aruncă, prin ricoşeu, dimensiunea ortodoxă profund degenerată a artistului contemporan. Paradoxul cenzurii comuniste s-a exprimat prin faptul că, pe de o parte, a mutilat cât a putut credinţa ortodoxă, dar, pe de altă parte, a creat şi un soi de rezistenţă, la care cu toţii eram părtaşi. Artistul român supravieţuitor al fostului regim era dotat parcă cu acest soi de tonus, venit din vechime. Presiunea cenzurii, paradoxal, întărise spiritele tari, dar astăzi, când ea a dispărut, a ieşit din istorie cu tonusul acesta prins între ochiurile năvodului ei. Aşa se explică distrofia ortodoxă a tânărului artist contemporan. Pesemne că această degenerare creştină care bântuie arta românească contemporană este rodul suprem al comunismului.

În numele democraţiei artistice, deci în numele unei ilegitimităţi, prostul gust şi-a câştigat dreptul la exprimare. Văzută la dimensiunea ei oficială, arta contemporană îşi denunţă public şi instituţionalizat slăbiciunile de cultură minoră, marcată de pusee mimetice şi sincroniste. Cu vocaţia cu care artistul nou, spontaneu, al timpurilor noastre aleargă să fie orice, numai român nu, cu aceeaşi vocaţie îşi rejectează propriul trecut şi propriile rădăcini. Autorupându-se de la sursa inspiraţiei, adică de la neam, îşi caută izbăvirea în permanenta revoluţie formală a unei arte debusolate, ce vine din afară. Fostul artist, instrument de propagandă al ideologiei comuniste, aleargă astăzi în hipermarketul artistic, ţipând în gura mare că el este o marfă. Iar oamenii de mall ai lumii noastre îl cumpără şi îl azvârle ca pe un obiect de unică folosinţă. Artistul de astăzi poate să aibă dexterităţi, poate să fie cel mult artizan, dar îi lipseşte fundamental sensibilitatea autentică şi vocaţia de a fi o conştiinţă. Artistul de astăzi este încurajat să vorbească de urât, folosind urâtul într-o lume care parcă doreşte să se urâţească de la o zi la alta. Şi te întrebi de ce aceşti tineri artişti de astăzi au un fel de plăcere inexplicabilă de a vedea urâtul şi numai urâtul din propria ţară şi din propriul suflet, de a povesti urât şi numai urât despre propriul neam, nelăsând loc, nici măcar o secundă, ca să se întrezărească frumosul. Ei, care n-au pătimit nimic în numele acestui neam, ei, care n-au cunoscut tortura de a fi român sub comunism! De ce?

Arta lor se doreşte a fi astfel seismograful patologiei ce marchează lumea de astăzi. Ortodoxia, pentru ei, nu există. Sau, dacă există, este ca o lume apusă. Excitaţi de izbânzile ştiinţei, ei nu numai că îşi declină dexterităţile prin noua tehnologie, dar îşi abandonează propria fiinţă în braţele ei. Şi, ce paradox, din mâlul acestei arte nefireşti pentru noi, încurajată aici şi aiurea în lume, au ţâşnit nuferii artei mărturisitoarei Artiştii aceştia nu sunt tineri, sunt o mirare a firii, au apărut neanunţaţi, precum vocaţia fundamentală a frumosului, care este aceea de a te surprinde. Ei sunt bătrânii acestui popor, care nu pot să uite frumuseţea acestui popor. Ei sunt bătrânii frumoşi ai acestui neam, reduşi de istoria contemporană la titlul de „foşti deţinuţi politici de la canal”, „foşti deţinuţi din puşcăriile comuniste”, „foşti bandiţi ai poporului”, „înalţi trădători de patrie din gulagul sovietic” sau „foştii duşmani ai poporului” (partizanii).

Şi iată din ce s-a format frumosul sufletesc al omului frumos, pe care a dăinuit poporul. Şi atunci, de ce ei vorbesc atât de frumos despre neamul românesc, ei, care au avut viaţa ucisă? De unde au această forţă de a sta în fata plutonului de execuţie şi de a spune despre România, precum Petre Ţuţea: Excelsior/? Aceşti artişti mărturisitori sunt plămânul prin care mai respiră azi ortodoxia în artă. Cum au apărut? Aceşti artişti neaşteptaţi ce tulbură somnul dulce al artistului oficial, aceşti artişti care încearcă să trezească în dangăt de clopot fiinţa adormită a bietului român! Lacrima milostivă a lui Dumnezeu, pentru ca acest neam să nu piară, sunt ei.

Prin această artă mărturisitoare a lor, se poate vedea în întregime, ca adâncul unui lac privit printr-o apă cristalină, deplina frumuseţe sufletească a poporului român, această frumuseţe ca prin miracol nevătămată. Tinereţea

lor mutilată, torturată, ucisă, trupurile lor schingiuite fără de vină şi îmbătrânite înainte de vreme sunt vasul în care s-a turnat frumuseţea sufletească a românului. Aceasta este frumuseţea de care Sfântul Ioan Gură de Aur spunea că ne face să ajungem prieteni ai lui Dumnezeu.

Văzându-i cum trec azi prin lume pe aceşti oameni, ce se strecoară printre noi tăcuţi, purtând sub modestul pardesiu de pensionar inima curată a ţării, mi-am adus aminte de o întâmplare povestită de un vânător de cerbi. Pândind prin desişul pădurii, un cerb mare şi frumos apare în bătaia puştii. Îi vede ochii mari şi înlăcrimaţi şi, mai ales, îl ascultă cum îşi chema, din dragoste, cerboaica. Dar toate acestea nu îl fac să nu apese pe trăgaci. Numai că glonţul tras în inima cerbului, paradoxal, se întoarce prin forţa dragostei în inima vânătorului, căci cerbul s-a prăbuşit, dar n-a privit o clipă spre locul de unde venea moartea, ci ochii lui ţinteau mai departe, neclintiţi, spre locul unde ştia că îl aşteaptă cerboaica iubită.

Cu ochii cerbului acela parcă aceşti martiri privesc, neîntorcându-se o clipă spre istoria care le-a împuşcat viaţa, ci privind înainte, spre Cel ce i-a mântuit. Dumnezeu şi-a trimis artiştii!

O privire asupra Spiritului Răsăritean.

Poarta.

Subiectul care, nu vreau să zic trebuie tratat, trebuie gândit astăzi cu sensibilitate, cu vulnerabilitate, este un subiect care impune o delicateţe a apropierii: spiritul răsăritean. Căci a gândi cu sensibilitate nu este specific raţiunii, ci minţii.

A vorbi despre spiritul răsăritean îmi aduce aminte de beduinul acela din deşert, înconjurat de o echipă a BBC-ului. Era seară, îşi terminaseră filmările şi membrii echipei stăteau lângă cortul beduinului. Beduinul se juca cu un băţ în nisip. Şi realizatorii de la BBC au simţit nevoia să-l întrebe pe beduin:

— Ne poţi spune o poveste?

Şi beduinul, neridicând ochii din nisip, a spus:

— Nu.

— De ce? Au întrebat englezii de la BBC.

— Pentru că n-am poartă, răspunse beduinul.

Poarta, adică acea intrare prin care poţi să pătrunzi pe vârful picioarelor în intimitatea unui univers străin. Ideile mari vin pe vârful picioarelor – spunea Nietzsche.

Neştiinţa sufletului.

Mă apropii cu pietate, pentru că ne apropiem de omul răsăritean. Îmi vine să spun ca acel mare Părinte al bisericii, Tertulian, la începutul creştinismului: „chem un nou martor, pe tine, suflete!”. Ce vocaţie extraordinară! N-a chemat raţiunea, ci a zis: „te chem pe tine, suflete!” Dar nu tu, suflet învăţat în biblioteci, îndestulat cu educaţie, care vrei să-i înţelepţeşti pe alţii… Nu, ci pe tine, suflete neajutorat, neinstruit, cel de la colţul străzii, tu, suflete, care te ai numai pe tine însuţi. De neştiinţa ta am nevoie. Sacrificium intellectus – „sacrificiul intelectului”. O minte deşteaptă a Occidentului, Cari Gustav Jung, spunea că acest sacrificiu al intelectului

înseamnă o anulare a lui, o renunţare la raţiune. S-a înşelat, sacrificium intellectus e metanoia (altă minte, altă sensibilitate, altă fiziologie a raţiunii).

Solomon se roagă către Dumnezeu: „învredniceşte, Doamne, inima mea, ca să pot vedea binele şi răul”. N-a spus: învredniceşte raţiunea mea. Dar imperiul cunoaşterii, în Apus, este demult monopolizat de raţiune, pe când în Răsărit cunoaşterea este a minţii, nu a raţiunii. Mintea este puntea care se face între gândul omului şi inima lui. Şi de aceea mintea nu separă lucrurile, ci le integrează într-un tot, fără să le amestece, creând acele subtile diferenţe, pe care niciodată raţiunea nu le va vedea, călcându-le în picioare la infinit. Aceasta este rana deschisă pe care raţiunea apuseană o face încontinuu minţii răsăritene.

Există un vers, apropo de artă la poporul român, cutremurător – l-a cules Mihai Eminescu: „Suferă şi pătimeşte/Şi-ai să auzi iarba cum creşte”. În fiziologia normală, iarba nu se aude, iarba se vede; dar suferinţa, ca instrument de cunoaştere, schimbă această fiziologie, dă vocaţie altor organe să se întrepătrundă, să vezi cu ochi dincolo de fire, cum ar zice Dionisie Areopagitul. Acest vers este mama înlăcrimată a altui vers, cel mai frumos din ortodoxie: „Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată”, semnat: Mihai Eminescu. A muri nu te învaţă nimeni, decât bunul Dumnezeu.

Perspectiva răsturnată.

Ne apropiem încet, analizând în alţi termeni, de această întâlnire cu spiritul răsăritean. Iar această analiză nu se supune categoriilor intelectuale, cum ar spune Nae Ionescu, ci mai degrabă unui alt concept, cel al perspectivei răsturnate, a lui Pavel Florenski. Există o ipoteză de interpretare a picturii bizantine, numită perspectiva inversă. Adică: acea perspectivă ce răstoarnă legile optice, impunând dincolo de acestea o altă legitate, cea a importanţei simbolice a încărcăturii emoţionale, dar şi duhovniceşti. Şi astfel, este posibil ca în prim plan să vedem oameni în genunchi, dar la dimensiuni mici, iar undeva în spate, la dimensiuni mari, chipul Sfântului sau al Mântuitorului. Se creează nu numai alt spaţiu, dar şi alt timp al privirii, precum şi un alt fel de a citi acest spaţiu.

Ceva vine din spate, mult mai puternic decât prezentul de prim-plan. Mai mult: putem vedea în fresca bizantină că fiecare obiect este tratat aparte, ca un unicat, şi nu ca un lucru absorbit de peisaj. Un copac, o stâncă ce face parte din decor îţi opresc privirea, făcându-te să meditezi asupra lui. Ai impresia că pictorul s-a oprit la fiecare obiect în parte şi s-a rugat. Dar, ce ciudat, acest lucru nu creează o izolare a lor, ci un alt fel de a fi împreună. In pictura bizantină, nimeni nu face figuraţie, totul este important. Omul este persoană, iar natura însfinţită. Tabloul în perspectiva optică clasică atrage privirea către interiorul lui, introducându-te în lumea reprezentată, pe când icoana vine către tine oferindu-ţi o altă lume, împărăţia lui Hristos. Această altă lume nu reprezintă o alternativă pe orizontală, ci verticala mântuirii. De aceea, omul, când priveşte icoana, primeşte o nouă demnitate.

Există apoi şi o perspectivă ierarhică a diferitelor trepte duhovniceşti, căci nici apostolii nu sunt egali cu Hristos şi nici îngerii între ei. Această perspectivă ierarhică a creştinismului răsăritean a fost duşmanul de moarte

al comunismului şi este, poate, piedica de netrecut a lumii ce vrea să vină peste noi. Această perspectivă răsturnată este, de fapt, ordinea firească a lucrurilor, aşezată de Dumnezeu. Numai din această perspectivă poate fi înţeles spiritul răsăritean.

Dar, pentru spiritul apusean de astăzi, aceasta este o intraductibilă.

Raţiunile inimii.

Intraductibilul este spaima societăţilor deschise, este inamicul numărul 1 al globalizării, care calcă intimitatea în picioare. Intimitatea unui om, intimitatea unei credinţe, intimitatea unui popor sunt duşmanul de moarte al accesibilităţii. Obsesia accesibilităţii către celălalt creează violul tainei, spulberarea miracolelor.

Trăim într-o perioadă în care cu toţii trebuie să fim accesibili, nu-i aşa? Niciunul nu mai trebuie să aibă mister şi taină, cu toţii trebuie să aderăm. Şi, cu toate acestea, există o sensibilitate pe care aş vrea să o fructific, nu cu cetăţeanul occidental, ci cu fratele meu creştin de dincolo – pentru că taina nu este numai un privilegiu al Răsăritului, a fost cândva şi o dimensiune fundamentală a Apusului. Altfel, Blaise Pascal nu ar fi spus: „inima are raţiuni pe care raţiunea nu poate să le cunoască”. Blaise Pascal vine din Apus, este fratele creştin de dincolo. Dacă Apusul ar fi fost o mulţime de Blaise Pascal, ca inimă, atunci n-am fi avut parte de ideea unei comunităţi, ci de inima unei comuniuni.

Obsesia totalitarismului.

Stephen Hawking, un mare om de ştiinţă occidental, afirmă că „în curând, trebuie să ajungem la gândirea lui Dumnezeu”. Din dorinţa de absolut? Nu. Tot timpul omul a avut o dorinţă de absolut, dar la el nu este dorinţa de/7/absolut, este dorinţa de totalitarism, este obsesia gândirii finale; nici măcar nu mai este concurenţa cu Dumnezeu, este chiar substituirea lui Dumnezeu.

„Vom uni teoria relativităţii cu cea cuantică şi vom avea gândirea lui Dumnezeu”. „Şz pe urmă ce urmează?” „Mai sunt mici lucruri de reparat”, ni se răspunde. Dar dincolo, în umilul Răsărit, auzim ca un murmur vocea mult mai modestă, dar parcă mai cinstită, a unui om, un ciudat amestec de mucenic cu savant, românul Nicolae Paulescu: „omul de ştiinţă nu trebuie să se întrebe dacă există Dumnezeu; omul de ştiinţă trebuie să ştie că există Dumnezeu”.

Pedepsit la nelinişte veşnică, spiritul apusean se declină astăzi de parcă deasupra lui ar pluti blestemul lui Richard al III-lea: „Eu sunt eu. Ba mint: eu nu sunt eu” (Shakespeare, Richard al III-lea). Pesemne că acesta este tributul pe care trebuie să-l plătească omul faustic, amfibie care participă şi la fiinţă şi la nefiinţă (Leibniz).

Seismele lui interioare, sufleteşti, Omul Apusean le-a trimis Omului Răsăritean sub formă de ideologie. Noi le-am îndurat cu preţul jertfei şi ne-am împăcat cu sine, dar oare de ce tot ei au rămas cei neliniştiţi? Poate că: „neliniştit e sufletul meu, până nu se va odihni întru tine, Doamne!” (Fericitul Augustin).

Orgoliul cunoaşterii ştiinţifice, şi nu cunoaşterea ştiinţifică în sine, care e un dar de la Dumnezeu, orgoliul acesta seamănă cu acel cocoş, de care vorbea Siluan Athonitul, stăpân peste ograda lui, ce privea mândru, cotcodăcind, în jur, confundând lumea găinilor cu bogăţia universului. Iar pe deasupra lui, zburând în linişte, în pacea cerului, văzând cu mult mai mult decât cocoşul, era vulturul. Acesta din urmă reprezenta cunoaşterea adevărată, adică cunoaşterea duhovnicească.

Aşa este în Răsărit: omul trebuie sa trăiască în integralitatea lui. Există dincolo, din când în când, o obsesie a totalitarismului, fie el ideologic, artistic sau ştiinţific. Pesemne, reflexul târziu al acelui creştinism, care dorea cu orice preţ să facă împărăţia lui Dumnezeu pe pământ. Pe când în Răsărit, Biserica a procedat invers, cum ar spune Nae Ionescu: a încercat să-l mai dezlege pe om de ambiţiile lui pământeşti, făcându-l să privească cerul.

Obsesia pictorului cubist este să vadă ce se află în spatele obiectului. Vezi o vioară, da, dar cum arată vioara din spate; şi atunci se desconstruieşte vioara şi pe tot cadrul pictural apare o structură reconstruită. Construcţie şi deconstrucţie a realului, din perspectiva ochiului total, ce se vrea atotvăzător. Să nu rămână nimic ascuns, nici un loc de taină!

Abstracţionismul şi-a asumat recrearea lumii. Şi astfel, din nou, în Răsărit, perspectiva este inversă.

— Ce cauţi aici? Întreabă pelerinul rus pe un monah.

— Am păcătuit.

— De ce?

— Am fost pictor abstract.

Aceasta este prăpastia cea mare ce ne desparte astăzi.

Principiul clarificării şi mângâierea tainei în habitatul mental al Evului Mediu occidental exista, cum spune Erwin Panofsky, obsesia principiului clarificării. Credinţa face apel la raţiune să o clarifice, iar raţiunea, la rândul ei, face apel la imaginaţie; şi totul se termină în simţirea, obligată să clarifice, la rândul ei, imaginaţia. Dar, gândirea aceasta este una în cerc, căci Toma d'Aquino zice: şi simţul e o formă a raţiunii, e o putere cognitivă. Această obsesie a clarificării aruncă totul sub monopolul raţiunii. Pe când la noi, în Răsărit, Simeon Noul Teolog ne vorbeşte de simţirea tainică, aceea care este darul pe care-l primeşte omul duhovnicesc prin har de la Dumnezeu. A vedea cele ale firii cu ochi de deasupra firii. Pentru Omul Răsăritean sunt lucruri care trebuie să fie clarificate, lucruri care aşteaptă să fie clarificate şi lucruri pe care nu trebuie să le clarifici niciodată. Acelea sunt lucrurile pe care le luminează Dumnezeu. Cunoaşterea prin dezvăluire, sau o altă învăţătură.

/

Am căutat răspuns la întrebarea mea, spunea Tolstoi, prin gura lui Constantin Levin, în Anna Karenina. „Dar răspunsul nu mi-l putea da gândirea, care nu e pe măsura acestei probleme. Răspunsul mi l-a dat însăşi viaţa, prin cunoaşterea, din partea mea, a binelui şi a răului. Iar cunoaşterea aceasta n-am dobândit-o prin nimic, ci mi-a fost dată, ca şi celorlalţi oameni, mi-a fost dată, fiindcă n-aş fi putut-o lua de nicăieri.

Cum am ajuns aici? Am ajuns oare cu raţiunea la învăţătura că trebuie să-mi iubesc aproapele şi să nu-l sugrum? Mi s-a spus asta în copilărie şi eu am crezut bucuros, pentru că mi se spunea ceea ce aveam în suflet. Dar cine a descoperit asta? În nici un caz raţiunea! Raţiunea a descoperit lupta pentru existenţă şi legea care porunceşte să sugrum pe toţi aceia care-mi împiedică satisfacerea dorinţelor. Asta-i concluzia raţiunii. Raţiunea nu putea descoperi iubirea de aproapele, fiindcă asta nu e raţional”.

Cât de departe este mărturisirea lui Tolstoi faţă de statuia zeiţei Raţiunii, plimbată de făuritorii Revoluţiei Franceze! Şi totuşi, există, între omul Răsăritean şi cel Apusean, încă o potecă mică, precum un firicel, acoperită de ierburile uitării, ce se strecoară miraculos printre bulevardele asfaltate ale noii civilizaţii. Pe străzile pavate cu cimentul cunoaşterii umane aleargă omul agresiv de azi, însingurat şi neîndurător cu semenii, dar pe potecuţa acoperită de iarbă păşeşte calm Dumnezeu.

Potecuţa comună.

Ni se spune povestea din Apus abatelui Suger, de la Saint Denis, care avea nevoie de nişte bârne mari, de o lungime excepţională, pentru acoperişul noii aripi, de vest, a mănăstirii şi care nu se găseau. „Dar într-o noapte, după ce mă întorceam de la slujbă, am început să gândesc în pat că mă voi duce eu însumi prin toate pădurile de prin preajmă… Lăsând în seama altora orice altă treabă şi plecând cu noaptea în cap, am dat fuga împreună cu dulgherii, neuitând să iau şi măsurătoarea pentru bârne, în pădurea ce se cheamă Iveline. Când am ajuns pe pământurile noastre de pe valea râului Chevreuse (…), i-am chemat pe toţi pădurarii noştri, care cunoşteau la fel de bine şi celelalte păduri din jur, i-am cercetat sub jurământ, încercând să aflăm unde am fi putut să aflăm lemn de o asemenea lungime, indiferent cu preţul oricărui efort. Lucru la care ei au zâmbit şi de care ar fi vrut chiar să râdă, dacă ar fi îndrăznit; erau uimiţi că nu ştiam că într-adevăr aşa ceva nu se găsea în toată zona. Dar noi, cu îndrăzneala credinţei, am început să căutăm prin păduri; şi, în primul ceas de căutări, am găsit un lemn de lungimea necesară. Ce să mai spun? Pe la nouă ceasuri, sau poate şi mai devreme, printre tufişuri, prin desişul pădurii şi prin mărăcinişuri, am găsit douăsprezece asemenea lemne, exact cât aveam nevoie. /'

Există deci o îndrăzneală a credinţei, iar această îndrăzneală este răsplătită cu acel ceva ce surprinde cunoaşterea obişnuită. Povestea seamănă izbitor, în substanţa ei creştină, cu povestea din Răsărit a tânărului clopotar din filmul Andrei Rubliov, al lui Tarkovsky.

— Pentru cine pictezi? Îl întreabă bătrânul Teofan Grecul pe mult mai tânărul ucenic, Andrei Rubliov.

— Pentru oameni! Răspunde acesta.

— Oamenii au să te dezamăgească! Eu pictez pentru Dumnezeu! Răspunde Teofan Grecul.

Timpul trece şi cuvintele bătrânului se adeveresc. Mănăstirea pictată de Rubliov este profanată. Tătarii o calcă în picioare. Dezamăgit, trist, Rubliov renunţă să mai picteze. Şi timpul trece. Aproape 20 de ani. Dar, într-o zi, i se dă să participe la o întâmplare. Cneazul rus ordonă să se facă un

clopot mare din bronz, pentru mănăstire. Şi lucrul începe, dar, iată, meşterul bătrân, singurul posesor al secretului, cel care ştia cum se toarnă bronzul, cel care ştia cum să aleagă lutul în care să fie turnat bronzul topit, ca să nu se spargă la temperatură ridicată, se-mbolnăveşte de moarte. Şi vedem cum ceilalţi meseriaşi stau la uşa bolnavului, aşteptând cu nerăbdare să primească secretul. Dar înăuntru, la capul bătrânului, stă numai fiul lui, un puşti de vreo 14 ani. Şi iată că vine clipa morţii. Apoi, uşa se deschide şi puştiul strigă la meşteri: „Urmaţi-mă, căci ştiu secretul!”. Şi multă gelozie a intrat în inima meseriaşilor, dar n-au avut ce face, l-au urmat.

Apoi vedem cum puştiul aleargă, tulburat sufleteşte, pe malul râului, îşi înfige mână în pământ şi zice: „Acesta-i lutul cel bun!”. Construcţia începe şi clopotul apare în toată frumuseţea lui. Cneazul, mândru, înconjurat de ambasadori străini, se uită cum clopotul mare, tras de boi pe o funie, se-nalţă să fie primit în clopotniţa măreaţă a mănăstirii. Jos, în genunchi, norodul se uita cu evlavie la această nouă frumuseţe – clopotul cel mare.

Undeva, pe un deal, singur, Rubliov priveşte spectacolul mulţimii ce se uită la clopot, ca la o imensă icoană.

Dar, deodată, îl vedem pe puştiul meşter, venind şi căzându-i în poala, plângând, îi spune: „N-am ştiut nimic! Tata a plecat dincolo fără să-mi spună secretul. Dumnezeu mi l-a spus!”

Frumoasă poveste! Câtă asemănare – căci şi abatele şi puştiul au avut acces la cunoaşterea prin dezvăluire – dar ce păcat că, între timp, în faţa Madonei renascentiste, omul apusean exclamă: Uite un Rafael! Pe când, în Răsărit, ţăranul român a rămas încremenit parcă pentru eternitate, sărutând bucata de lemn pe care era pictată icoana Maicii Domnului. Cândva, am avut dimpreună îndrăzneala credinţei ce ne dăruia acest alt fel de a şti. Aceasta a fost potecuţa.

Importanţa lucrurilor mici.

Undeva, la Luvru, există o pictură mică a lui Fra Angelico, intitulată Biciuirea lui Hristos. Desigur, perspectiva nu-şi spusese cuvântul încă, dar pictura inversează în mod ciudat planurile de importanţă în chiar dimensiunea ei bidimensională. Se spune despre Fra Angelico că postea două zile înainte să se apuce de pictat. Pesemne că acest post îl făcea să vadă importanţa reală a lucrurilor, încărcătura lor sfântă; şi astfel, penelul refuza simpla anecdotică sau descriere. El nu ilustrează, ci mărturiseşte. Evident, există multe picturi cu biciuirea lui Hristos, marcate mai toate de o teatralitate, de o scenarizare aproape cinematografică, ce reduce totul la un eveniment istoric. Nimic din toate acestea. Pictorul vede, sau i se dă să vadă, în starea de graţie în care ancorează privilegiat sensibilitatea artistului, în altă stare a ei, numită vedenie.

Şi astfel, în prim-planul picturii, vedem cum ne priveşte, după coloanele unui templu, un cal. Privirea lui este întrebătoare şi de o inocenţă zguduitoare, parcă ar întreba: de ce? Iar în spate, într-un plan îndepărtat, abia dacă zărim trei oameni, biciuindu-l pe al patrulea. Acolo, căzut sub lovituri, este Hristos. Poate acest tablou este cea mai discretă relatare din pictura creştină apuseană, dar şi cea mai sensibilă, despre ceea ce s-a-

ntâmplat atunci. De ce a ales în prim plan această privire a calului inocent, care ne priveşte parcă uşor speriat de ce poate face omul, Omului? Este o privire mirată şi întrebătoare parcă pentru întreaga omenire. Dar, de ce n-a pus pictorul chipul unui om? Pesemne că n-a găsit.

Da, lucrurile mari, esenţiale, ale lumii, au o discreţie dusă până la anonimat, în clipa manifestării lor istorice. Mult timp îi trebuie umanităţii să vadă, să recunoască. Aceste tablouri judecă timpul însuşi în indiferenţa lor faţă de ceea ce a fost vital şi parcă îl admonestează şi astăzi, spunându-i: tot ce este important îţi scapă. Iată firicelul creştin – unde ne regăsim. Poate ar trebui să ne întoarcem cu toţii la privirea aceea a căluţului, care parcă ne spune: voi nu vedeţi ce se-ntâmplă?

Dar nimeni astăzi nu o să aibă timp de aşa ceva. Omul-număr al Apusului se întâlneşte cu omul-număr al Răsăritului. Peste potecuţa lui Dumnezeu se-ntinde ca un cavou de sticlă bulevardul, corect pavat, pe care aleargă în toate direcţiile, dar fără sens, omul teleghidat – omul-cip. Urmărit şi teleghidat, omul-cip nu mai are puncte cardinale, rătăceşte în acest labirint cu multe uşi, dar fără nici o ieşire. Lui i s-au pus ochelari, ca să vadă lumea egal. Şi astfel, oamenii au ajuns egali cu sfinţii, sfinţii egali cu Dumnezeu şi Dumnezeu egal cu el – omul-cip.

Vechea perspectivă ierarhică este distrusă din nou de noua fraternitate nivelatoare, ce încearcă a umili firea creată de Dumnezeu. Ochiul lui nu se mai înclină în fata fiecărui

/lucru, ca la o minune lăsată de Dumnezeu, aşa cum făcea odată pictorul bizantin, ci, accelerat, le aşează pe toate acestea pe raftul supermarketului în care trăieşte, dezlipindu-le astfel de sfinţenia lor şi lipindu-le, în locul rămas gol, o etichetă cu un preţ. Rămas astfel fără de mirare în faţa lumii, dar îmbolnăvit de o curiozitate malefică, omul-cip de astăzi aleargă în lume, lipind nevrotic etichete tuturor lucrurilor pe care le găseşte în cale, vrând obsesiv să le numească pe toate, acoperind cu numele lui numele dat de Dumnezeu. Paradoxul omului-număr de astăzi este dorinţa lui de ordine artificială exterioară, chemată să-i liniştească marea dezordine dinăuntru. Amprentând totul cu etichete, făcând lumea o tarabă de brand-uh, sfârşeşte prin a se autoamprenta, pentru a trece liber spre nicăieri. Conştiinţa-cip este paşaportul lui către abis.

„Ştiinţa Adevărului Unic ne permite să rezolvăm problema fericirii cu ajutorul construcţiilor geometrice şi al celor patru operaţii aritmetice. Ecuaţia personală a fiecărui Număr furnizează despre el toate informaţiile necesare. Eu, D-503, sunt un număr mediu: media geometrică a numerelor părinţilor mei. În ecuaţia personală a fiecărui Cetăţean-Număr, variabila X desemnează libertatea. Dacă valoarea ei este zero, cetăţeanul nu reprezintă nici un pericol, el nu va comite nici o infracţiune împotriva Statului Unic”. Aşa ne spunea, încă din 1920, Evgheni Zamiatin, în romanul Noi, în care numele oamenilor sunt substituite printr-o literă, urmată de un şir de cifre, perfect înregimentat într-o societate unde „numerele” se încolonează zilnic, ca să iasă la plimbare colectivă: „aşa cum sunt prezentaţi luptătorii pe monumentele asiriene: o mie de capete, două picioare turnate – un întreg,

două mâini desfăcute – un întreg”. Statul e condus de un Binefăcător, reales an de an în Ziua Unanimităţii, pentru că „istoria Statului Unic nu cunoaşte întâmplarea ca vreun singur vot să fi îndrăznit a încălca măreţul unison”. Drept răsplată, în această zi, fiecare număr primeşte o uniformă nouă, albastru-gri.

Cărămizi fără de viaţă, dar cu preţ în construcţia Noului Turn Babei, numerele noii societăţi cu valoare umană zero au ajuns, cum ar zice Jacques Prevert „fiinţe de hârtie şi cerneală”. Cu astfel de boală cumplită, venită de aiurea, peste el se confruntă azi spiritul răsăritean. Oare a câta oară? Căci ideologia criminală a comunismului venea tot din laboratoare străine peste el, ales parcă să fie cobaiul lumii. Şi, cu toate acestea, iată-1, totuşi, astăzi, în esenţa lui, nefiresc de treaz în faţa acestui pericol. Poate că tocmai carcera comunistă din care a scăpat îl face azi să refuze ideea de a fi un număr, o simplă amprentă, sau să devină trupul unui cip.

Omul Răsăritean a pătimit, n-a avut experienţe, el a pătimit, verbul acesta nu-l cunoaşte Apusul – iată o altă intraductibilă. Căci numai pătimitul aude „iarba cum creşte”. Din acest auz special, spiritul răsăritean a învăţat să adulmece pericolul nevăzut. Nu este suspiciunea, ci un alt ochi. Se spune că, atunci când omul trage să moară, Dumnezeu îi trimite îngerul Morţii, care este un înger ce poartă pe aripile sale mulţi ochi. Iar dacă Dumnezeu, în mila Lui, decide ca omul respectiv să nu moară, îl chema înapoi pe îngerul Morţii, numai că acesta, înainte de a se întoarce, îşi desprinde un ochi de pe aripile lui şi-l dăruieşte celui ce trebuia să moară. Iar muribundul, revenind la viaţă, din clipa aceea o va vedea altfel.

Acest ochi este darul pe care l-a făcut Dumnezeu spiritului răsăritean.

Despre Omul Frumos.

A vorbi despre Omul Frumos în contextul în care trăim, într-o lume mutilată, a omului urât, într-o lume schilodită, într-o lume confuză, pe care, iată, o gustăm din plin, ce provocare extraordinară!

Lumea de azi se găseşte într-un continuu proces de urâţire. In noul imperiu al urâtului, frumosul este doar o amintire, care abia mai murmură sub marşul triumfal al unei lumi schilodite, aflată în plină ofensivă. Omul Frumos este ultimul strigăt de salvare, este ultima redută a umanităţii, în luptă cu oceanul de neomenesc care vine. Omul Frumos este ultimul suspin hristic pentru o lume aflată în cădere definitivă.

De fapt, lucrul cel mai important, în epoca pe care o trăim, este să avem capacitatea să recunoaştem Omul Frumos. Omul Frumos nu mai este la modă. La modă este omul util, la modă este omul eficient.

Aveam un naş, Dan Gabrielescu. Aparţinea marii familii de boieri Gabrielescu; bunicul lui făcuse parte din „Junimea”, alături de Titu Maiorescu. Comuniştii îl sărăciseră cu totul, nu-l lăsaseră să-şi profeseze meseria de avocat, şi-atunci, din disperare, se apucase să predea matematică. Sărăcia îl încolţise din toate părţile şi se transformase în boală. Fusese constrâns să-şi opereze un plămân. Raportul său cu propria-i respiraţie, deci cu viaţa, era gradat în fiecare zi; avea un singur plămân. Boala îi vulnerabilizase şi mai mult fiinţa sensibilă şi, cu toate astea, nu uita să trăiască zilnic frumosul. Într-

o zi, când aveam vreo opt ani, m-a întrebat: „Ai citit Don Quijote?” Nu, am răspuns eu. „Cum, tu nu ştii de Don Quijote? Nu ştii de Dulcineea din Tobozo?” Nu, am răspuns eu, simţindu-mă din ce în ce mai vinovat. „Păi, atunci, ce fel de viaţă o să duci?”, mi-a răspuns naşul. „Cum ai să ştii ce e iubirea?”

Peste câteva zile, primeam cartea Don Quijote, din partea lui. Am citit-o speriat şi evident că n-am înţeles nimic; dar de-atunci am reţinut, din privirea lui, obligaţia fiecărei fiinţe umane de a cunoaşte povestea lui Don Quijote. Naşul meu dădea vieţii un sens către frumos. Mă corectase.

Mai târziu, fiind în liceu şi venind acasă, m-a întrebat:

— Ce-ai învăţat astăzi?

— Despre un poet stupid.

— Cum îl cheamă? M-a întrebat.

— Lucian Blaga, am răspuns.

— Şi de ce e stupid mă? M-a întrebat din nou naşul meu.

— Păi, uite, domnule, ce versuri scrie: „Caut, /nu ştiu ce caut. /Caut lumina de ieri, /trecutul apus”./

Naşul meu a tăcut, după care s-a uitat la mine şi mi-a spus:

— Şi tu zici că omul ăsta este stupid? Păi, hai să vedem ce caută!

Apoi, am primit cea mai frumoasă lecţie despre memorie şi nostalgia amintirii. În trei săptămâni terminam de citit Trilogia valorilor şi Trilogia culturii.

Ţin minte şi acum, nişte cărţi vechi, editate de Fundaţiile Regale. Începusem să găsesc lumina de ieri, trecutul apus. De-atuncea ştiu că memoria unor lucruri măreţe poate să înfrumuseţeze un prezent meschin.

De-atunci am ştiut că memoria frumosului este izbăvitoare şi că este un dar hristic.

Dar să ne întoarcem la începutul poveştii. Aveam doar şapte anişori, când naşul meu îmi deschide într-o dimineaţă uşa şi-mi spune disperat:

— Mă simt rău. Am să mor. Cheamă Salvarea!

Eram singur acasă. Disperat, m-am îmbrăcat la repezeală cu ce-am găsit.

— Ce să fac? L-am întrebat disperat.

— Uite, îţi dau o fisă, să dai un telefon. Du-te şi cheamă Salvarea! Spune-le să vină repede, că? Nor!

Şi astfel, m-am pomenit alergând cu paşii mei micuţi prin ploaie, încercând să întrec moartea, care ameninţa viaţa naşului meu, şi să ajung Salvarea. Prin ploaia măruntă am văzut telefonul public prins de un perete. Era atârnat mult mai sus decât aş fi putut ajunge cu mâna. Am văzut două sticle de lapte, pe care le-am pus sub telefon şi pe care m-am urcat, cu o dexteritate născută doar de groază. Ţineam strâns între degete fisa de telefon, de parcă ar fi fost ultima picătură de viaţă a naşului meu. Cu mâna tremurândă am format numărul de telefon.

— Alo! Salvarea? Am strigat disperat.

— Da, mi-a răspuns o voce, rece, indiferentă.

— Da, ce e…?

— Moare bunicul! Moare bunicul! Veniţi de urgenţă! Moare bunicul!

— Câţi ani are bunicul?

— 76, zic, şi telefonul s-a închis.

Abia atunci am auzit picăturile de ploaie. O singurătate cumplită m-a cuprins. Eram distrus interior de vocea de mormânt a Salvării.

Am alergat înnebunit, i-am spus că mi-au închis telefonul, iar naşul meu, disperat, mi-a zis:

— Nu trebuia să le spui vârsta. La oamenii în vârstă Salvarea nu mai vine.

Mi-a dat o nouă fisă şi, alergând din nou prin ploaie, mă-ntrebam de ce la oamenii în vârstă Salvarea nu mai vine.

Mi-am găsit sticlele şi-am vorbit din nou la telefon.

— Alo! Salvarea? Moare bunicul! Moare bunicul! Am început să strig.

— Câţi ani are bunicul tău, mă?

— 18 ani, am răspuns.

Şi de data asta am închis eu telefonul.

Acum, paşii mei către casă, prin ploaie, erau rugăciuni.

Am minţit, dar există şi minciuni izbăvitoare. Un paradox. Făcusem, cum se zice, păcatul ăl bun.

În Pateric, vine la un Sfânt în chilie un hoţ şi-i zice: „Scapă-mă, am greşit, lartă-mă! Vine potera peste mine, ascunde-mă, salvează-mă!”. Potera vine, îl caută, îl întreabă pe Sfânt dacă n-a văzut hoţul, iar Sfântul nu zice nimic. Şi aici, ca şi în cazul meu, Sfântul a minţit, dar este minciuna sfântă, cea a sufletului cinstit, care nu se suprapune cu corectitudinea. Minciuna aceasta salva o viaţă. După ce a trecut potera, Sfântul îi spune hoţului: „Dumnezeu te-a salvat, nu eu! Ai greşit, ai cerut ajutor cu disperare şi El ţi-a ascultat sufletul. De-acum ştii ce ai de făcut”. Şi de atunci hoţul n-a mai furat. Juridic, sfântul era pasibil de tăinuire, dar, duhovniceşte, salvase un om. Ciudată îngăduinţă! Nu-i aşa că ne aminteşte de îngăduinţa lui Hristos, nefirească, pentru iudei, în faţa femeii adultere? Sufletul frumos nu se supune legii, el se supune instanţei divine.

Am minţit, dar am făcut-o ca să-mi salvez năşicul. Lumea corectă tocmai îmi arătase faţa. Iar politica corectă de astăzi ne mutilează cinstea în numele corectitudinii.

Surprinzător, cei de la Salvare au venit. Cred că au venit curioşi să vadă cum arată un bunic de 18 ani.

Din Salvare a coborât un doctor, cam la vreo 40 de ani, grăsuţ, uşor răvăşit, târând după el o tristeţe. Năşicul, între timp, când l-a văzut pe doctorul acesta, care era mai răvăşit decât el, l-a întrebat:

— Dar ce vi s-a întâmplat?

Doctorul lua tensiunea şi, cu ochii concentraţi pe tensiometru, spuse în şoaptă:

— M-a părăsit iubita.

Şi eu asistam la schimbul ăsta: tensiunea năşicului meu scădea şi creştea a celuilalt, a doctorului. Vedeam cum năşicul meu, din bolnav, se transforma în doctor, iar doctorul se transforma în pacient.

— Doişpe cu cinci, spune doctorul (era tensiunea bună a naşului meu).

— Nu trebuie să suferiţi atâta, îi spune năşicul, luându-i tensiunea sufletească doctorului. Şi năşicul începea să-l ocrotească.

Şi eu, atunci, am asistat la lucrarea lui Dumnezeu. Salvarea salva trupul, iar Omul Frumos, sufletul. Unul mergea spre vindecare, celălalt, spre mântuire. Şi astfel, la sfârşitul acestui consult reciproc, năşicul se simţea bine, iar doctorul avea sufletul liniştit. Mai departe, i-am văzut împrietenindu-se. Doctorul venea o dată pe săptămână, pretextând că trebuie să-i ia tensiunea, dar, de fapt, venea să-şi ia doza de frumuseţe sufletească.

Omul frumos nu este vizibil, el nu are imagine, el ţâşneşte, în aparenţă, într-un gest mic, iar gestul ăla, pentru tine, este izbăvitor şi-ţi persistă în suflet toată viaţa, ca o icoană.

Acum câţiva ani mă duceam în America şi avionul s-a oprit pentru o escală în Timişoara. Iar de acolo s-a urcat în Boeing-ul modern un sat întreg de babe, îmbrăcate în negru, ca dintr-un film de Kakoyanis, înfofolite, legate, grase, cu paporniţe, de parcă mergeau cu rata. În sinea mea, am gândit stânjenit că aşa se strică imaginea României în lume. Pe vremea aceea credeam că imaginea e importantă, nu România.

După ce am trecut Atlanticul şi ne apropiam de destinaţie, cu o oră înainte, ni s-a dat să completăm nişte formulare, destul de agresive, care te anchetau în toate dimensiunile tale de călător.

Am avut sentimentul că tot avionul dădea teză la limba română. În starea aceasta de examen, m-am pomenit cu vreo cinci băbuţe lângă mine, care mi-au spus cinstit: „Scrie-ne şi nouă, maică, aici, că noi nu ştim nimic!” Şi astfel, eu le întrebam din chestionar şi ele îmi răspundeau din inimă:

— Când te-ai născut, mamă…?

— Câţi copii ai?

Şi-aşa mi-am dat seama că stăteam de vorbă cu Independenţa României.

A început să se clatine avionul. Avionul se clătina şi la toţi ne-a fost frică, inclusiv mie, ăsta cu imaginea României în lume. Mi-am pus centura, stewardesele au plecat şi ele speriate. Babele, în schimb, stăteau lângă mine şi se sprijineau de partea de sus, ca şi cum ar fi mers cu rata. Zic:

— Maică, stai jos, că a început furtuna. E pericol să ne prăbuşim. Nu ţi-e frică?

— Lasă, mamă, răspunde băbuţa, mi-am făcut o cruce, la Dumnezeu nu insist!… Ajunge.

În siguranţa ei stăteau două mii de ani de creştinism. Iar eu, pe lângă băbuţă, eram un puric.

Eu eram imaginea de azi a României în lume, iar ea era icoana neamului din totdeauna.

Băbuţa m-a reîncreştinat într-o fracţiune de secundă şi, astfel, am văzut din nou Omul Frumos.

Sigur, putem discuta în termenii filosofiei.

Ce e frumosul? Întreabă Socrate pe Hippias. E un dialog, Hippias Maior – eu vă reproduc aşa, la nivelul anecdotic, pentru că Socrate era un tip cu o

inteligenţă fantastică, el îl ajuta pe celălalt, din faţa lui, să descopere singur adevărul, doar provocând un proces de „moşire” a acestuia, numit de greci maieutică. Arta lui consta în simularea unei ignoranţe totale, lăsându-şi adversarul să-şi manifeste din plin orgoliul şi suficienţa.

Şi zicea:

— Vai, tu, Hippias, înţeleptul înţelepţilor, ce e frumosul, că nu ştiu?... Uite, stau şi mă gândesc ce este frumosul.

Şi Hippias zice:

— Cum, Socrate, nu ştii, ia uită-te tu acolo, pe câmp! Uită-te! E un cal. E frumos?

— E frumos.

— Păi, vezi, ăla este frumosul.

— Vai, Hippias, zice Socrate, uite cum nu m-am gândit, cum înţelepciunea ta îmi aduce mie limpezime în minte. Eu n-am ştiut, treceam ignorant, deci calul este frumos, este extraordinar! Şi totuşi, Hippias, zice Socrate, am o nelămurire: acum, în clipa asta, o fată poate să fie frumoasă?

— Sigur, Socrate, o fată poate să fie frumoasă.

— Eşti extraordinar, Hippias! Cum limpezeşti tu lucrurile, unul câte unul! O fată poate să fie frumoasă. Vai, Hippias, ce înseamnă înţelepciunea şi ce înseamnă ignoranţa!

Ţineţi cont de această simulare fantastică. Este expresia unui cabotinism de geniu. Dobitocul, până nu-l umfli, nu plesneşte.

Şi, zice Socrate:

— Totuşi, Hippias, uite ce gând mi-a trecut şi-mi tulbură înţelepciunea: o lingură de aur e utilă sau e frumoasă?

— Păi, este şi, şi.

— Eşti fantastic! Deci, frumosul este şi util, Hippias, este extraordinar!

— Da.

— Deci, frumosul poate să fie şi util.

Şi tot aşa îl duce pe Hippias să spună tot felul de lucruri. Păi, zice: ce e frumosul? Şi o furnică e frumoasă, şi faţa de masă, şi asta. Şi Hippias se îneacă în detalii, în realităţi. Se îneacă în ceea ce grecii numesc aporia: o gaură neagră, care te absoarbe, o înfundătură a gândirii din care nu mai poţi să ieşi, pentru că Socrate îl ducea în alt plan existenţial. El întreba ce este frumosul şi i se răspundea arătându-i-se lucrurile frumoase. Şi atunci, de la concept la empirie este un salt uriaş.

Şi Socrate zice:

— Păi, vezi, Hippias, se pare că noi nu cunoaştem frumosul, noi îl recunoaştem (ceea ce numeşte grecul anamnesis, aducere aminte).

Dar, dacă Socrate m-ar întreba pe mine, să presupunem: ce este frumosul, Dan Puric? Eu nu mai ştiu ce este frumosul, Socrate, i-aş răspunde. Adevărat, mi-ar răspunde Socrate, căci astăzi nu mai putem recunoaşte frumosul, cu toate că el există. Tot ceea ce ne-a rămas de recunoscut este urâtul.

Dar, să ne întoarcem la Hippias, când frumosul era şi în afară şi înăuntrul omului. Concluzia socratică este că suntem dotaţi aprioric cu facultatea aceasta de a recunoaşte.

Bineînţeles, dialogul este mult mai amplu, el implică acolo şi faptul de potrivire.

— Ceea ce se potriveşte, Hippias, că o înmormântare poate să fie frumoasă pentru noi, dar nu este frumoasă şi pentru zei.

Sunt alte sisteme de referinţă.

— Frumosul este o potrivire între ceva, între ce e în noi şi ce este afară, sau ce este Hippias? Deci, îl zăpăceşte pe Hippias. Problema este că Socrate îl forţa pe Hippias să facă un salt de la lucrurile frumoase, pe care le găseşti în lume, la ideea de frumos, pe care o avea în propria sa conştiinţă, dar nu ştia că o are. Socrate este primul care vorbeşte de recunoaştere. Noi avem, ontologic, în noi, existenţial, capacitatea de a recunoaşte frumosul.

Mai târziu, alt filosof, Plotin, spune: ce văd este frumos, ce aud este frumos, dar mai este ceva. Astea sunt lucruri măsurabile, dar mai apare ceva, nemăsurabil, cum ar fi sufletul. Cum îl măsurăm? Şi atunci, zice: noi percepem divinul din afară cu divinul din noi. E un salt.

Intre Socrate şi Plotin s-a întâmplat, în gândirea şi-n existenţa omenirii, un accident, o fractură.

Să vedem care este acest accident, în care, după părerea mea, au rămas ancoraţi creştinii.

Un administrator al imperiului roman, un fel de comisar european, cum vedeţi dumneavoastră pe la televizor, pe aici, pe la noi, pe care, mai târziu, în vremea imperiului carolingian, împăratul îi numea „missidominici” (nişte administratori ca şi cei de astăzi, care vin şi ne iau nouă tensiunea), un administrator de genul ăsta, numit Pilat din Pont, s-a întâlnit cu Iisus Hristos, căruia chiar nu ar fi vrut să-i facă nici un rău, dar era supus unor presiuni.

— Pentru ce ai venit? L-a întrebat Pilat din Pont pe Iisus.

— Am venit să mărturisesc adevărul, răspunde Iisus Hristos. La care Pilat din Pont zâmbeşte, apoi pleacă, ştiind că orice discuţie despre adevăr este infinită. Era unda de şoc târzie a gândirii greceşti, axată pe întrebarea: ce e adevărul? Nu: cine e adevărul? Grecii fiind în căutarea ideii de adevăr, dincolo de adevăruri, precum în cazul frumosului ca idee şi a lucrurilor frumoase ca existente, nu ştiau fiinţa adevărului, sau fiinţa frumosului. Pilat din Pont se întâlnise cu fiinţa adevărului, cu adevărul întruchipat, iar această întâlnire ratată este moştenirea cea mai cumplită a Europei occidentale, care, în virtutea ei, te întreabă, astăzi, în mod obsesiv: ce eşti? Şi nu: cine eşti?

Răvăşiţi în lucrurile realităţii, numărându-le la infinit, contabilizându-le, cel mult ducându-le la concept, la idee, această lume, a lui Pilat din Pont, ratează într-una, spălându-se pe mâini, întâlnirea întru fiinţă.

Sfântul Siluan Atonitul comentează în mod strălucit această prăpastie, săpată de obtuzitatea administratorului roman, atunci când a stat față către față cu Fiul Omului.

Eu sunt calea, adevărul şi viaţa.

Hristos spusese cine este, numai că nu fusese recunoscut. El era, în ultimă esenţă, primul om frumos cu adevărat. Căci fără de păcat era fiinţa lui. A-l recunoaşte, pentru Pilat din Pont, era o imposibilitate. Frumosul lui Pilat din Pont aparţinea unei alte lumi.

Am văzut, la Socrate, în Hippias Maior, că nu cunoaştem frumosul, ci că îl recunoaştem. Dar, spune Caragiale: „Şi eu şi mitocanul privim la lună”... Pentru mine e ceva frumos, pentru el, nimic. Luna este frumoasă sau sufletul meu? Şi Caragiale conchide: „Luna este arcuşul, eu sunt vioara”. Deci, ca sunetul să iasă, este nevoie de amândouă.

Şi eu şi mitocanul privim la poporul român.

Pentru mine, poporul român este, ca şi pentru Petre Ţuţea: Excelsiorl Pentru mitocan, este o manea dată la maxim, la adăpostul căreia poate să fure în linişte.

Şi victima din închisorile comuniste şi călăul se uită la memoria recentă a neamului. Primul îşi vede rana neînchisă, celălalt, pensia halucinant de mare, ca o răsplată a criminalităţii lui.

Cine şi ce recunoaşte?

Paradoxul, subliniat de Schiller în Teatrul ca. Instituţie morală, funcţionează perfect. Dacă pe scenă se joacă Avarul şi în public se află întâmplător un om avar, acesta râde, se amuză, dar nu se recunoaşte în personajul respectiv. „Şi, atunci, de ce jucăm?”, se întreabă Schiller. „Pentru ceilalţi”, răspunde tot el. Pentru ca oamenii normali, văzând pe scenă prototipul avarului, să se gardeze în viaţa de zi cu zi în faţa acestuia. La ce bun memoria istoriei recente? Ca noi, oamenii normali, văzând prototipul torţionarului de-acum 60 de ani, să-i recunoaştem copilul ideologic de astăzi şi să nu-i mai permitem să se reproducă. Are şi frumosul dreptul la legitimă apărare. Fostul torţionar, colonelul Crăciun, spunea despre Ţuţea, la Aiud: „Minte, avea de toate. Era gras, mânca bine şi toţi deţinuţii erau bine îngrijiţi”.

Copilul ideologic al colonelului Crăciun, de astăzi, spune, la fel, oricărei conştiinţe care se ridică întru adevăr, mărturisind că o doare o Românie umilită. „Minte”, spune tânărul politruc de astăzi. „PIB-ul pe cap de locuitor a crescut. România este în plină dezvoltare europeană. Trebuie să fim fericiţi pentru asta.” Şi tot aşa la debutul terorii comuniste în România, când marele actor Puiu Iancovescu fusese arestat şi apoi, după câţiva ani de puşcărie, forţat să participe la şedinţele sindicale tovărăşeşti, şi tot aşa, deci, atunci ca şi acum, tovarăşul secretar de partid răspunzător cu propaganda striga în plină şedinţă: „Partidul ne-a creat condiţii minunate de viaţă. Avem de toate. E bine. E foarte bine. Nu-i aşa că e bine tovarăşe Iancovescu?”, îl întrebă brusc acesta pe marele actor. Iar Iancovescu răspunse genial: „Eu am venit aici de lichea, nu de prost”. Pentru mine România e Grădina Maicii Domnului, pentru intelectualul românoeuropean, dedulcit la noile privilegii comunitare, România este o grădina de vară, de unde el, anesteziat de şpriţ, nu mai simte durerile ţării, ci numai confortul scaunului şi, evident, plăcerea chefului cetăţeanului de rând, ridicată la rangul de statut ontologic. Acestui gânditor „identitar” numai între frontierele confortului său, dacă îi spui ce a zis

Eminescu: „Crist a învins cu litera de aur a adevărului şi a iubirei, Ştefan, cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, cellalt apărătorul evanghelului ei”, va răspunde cu suficienţă dâmboviţeană, considerându-se un fluviu al cunoaşterii, precum şi cu reflexul formatat la bursele din străinătate, etichetând cu lejeritate mărturisirea ca fiind un reziduu de gândire patetic ortodoxă şi naţionalistă. Şi eu şi el privim România. Eu din rana nevindecată a lui Eminescu, iar el, bălăcindu-se în apa călduţă a noului internaţionalism.

În mitologia indiană, găsim un pasaj în care se vorbeşte de ideea de jertfă ca act necesar pentru trezirea umanităţii. Unul dintre zeii rivali vrea să-l omoare pe Krishna şi trimite spre el o săgeată. „O, tu, Krishna, Stăpân al lumii, săgeata ucigaşă vine spre tine! Opreşte-o, Stăpâne, că tu poţi opri totul, tu poţi opri şi timpul… Nu, n-am s-o opresc, răspunde Krishna. Las-o să-mi pătrundă în carne, căci, numai sângerând, lumea va înţelege”.

La fel ca şi Krishna, Fiul Omului ştia dinainte că va fi trădat şi ucis. Chiar îi spune lui Iuda: prietene, ceea ce vrei să faci, fă mai curând. De unde această nerăbdare paradoxală în faţa morţii?

„în noaptea în care a fost vândut, mai vârtos însuşi pe sine s-a dat pentru viaţa lumii”.

Şi El, ca şi Krishna, putea să oprească timpul. Hristos nu numai că nu-l opreşte, dar îl accelerează. Dar Hristos face ceva în plus, ceea ce niciodată un iluminat al lumii sau zeu nu a făcut. Se duce într-o grădină, numită Ghetsimani, şi se roagă plângând, adică îşi manifestă „omenitatea”, cum ar spune Grigore Palama.

Nu frica, ci suspinul fiinţei în faţa morţii.

Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta! Insă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voieşti. (Mt. 26, 29)

Pe Krishna îl admirăm ca pe un zeu, dar Iisus ne cutremură. În Krishna nu ne recunoaştem, dar în Hristos, da. Omenirea întreagă este prinsă în lacrima lui.

De două mii de ani ne închinăm la lacrima aceasta. Dar, tot acolo, în grădina Ghetsimani, El îşi depăşeşte „omenitatea” şi ne dă floarea creştină a mântuirii. În plin plâns i se dă să ne dăruiască această minune: „Facă-se voia ta, Doamne!”.

De atunci, noi, creştinii, suntem lacrima Lui pe obrazul lumii. El în Ghetsimani a plâns şi s-a rugat ca să fim împreună. Aceasta este frumuseţea lui Hristos, Omul Frumos.

La ordin.

Asta n-au înţeles comuniştii: că sufletul pe cruce recâştigă adevărata libertate, că toate metodele lor de tortură, toate metodele de reeducare psihică au făcut mai mulţi sfinţi decât robi, au sfinţit pământul ţării cu sânge de mucenici.

Iustin Pârvu.

A gândi urât România, a gândi urât despre România, este echivalat astăzi cu a gândi critic despre România. A fetişiza România, a o împodobi

nefiresc şi nedrept, este o altă formă de urâţire a ei. Între aceste două dimensiuni ale urâtului stă condiţia tulbure a României de azi.

A te reîmprieteni cu condiţia de a fi român necesită actul primordial de a te re-împrieteni cu tine însuţi. Niciodată ca acum omul n-a fost mai despărţit de sine. Mai neatent cu şinele său şi, paradoxal, atât de atent cu ego-ul său. Între un narcisism biologic şi o deprimare sufletească este aşezată cuşca în care se zbate omul de azi.

Există o dragoste de sine, care n-are de-a face cu Narcis (narcisismul) sau cu egocentrismul contemporan. Aristotel o numea, în Etica nicomahică – philautia, adică „iubire de sine", pe care el o aprobă, cum ar zice Constantin Noica, deoarece este vorba despre şinele său cel bun.

„Chiar PHILIA nu este posibilă, decât pentru că, în primul moment, e către sine, philautia. Nu poţi purta prietenie, dacă nu-ţi porţi prietenie".

Prin această re-împrietenire cu propriul tău neam, tu te vei gândi altfel pe tine însuţi şi vei gândi şi altfel despre tine; se va-ntâmpla în felul acesta o restaurare ontologica şi, de ce nu, o vindecare. Cel care şi-a asumat restaurarea ontologică a omului a fost Hristos. Şi-a luat asupra sa firea omenească. Jertfindu-se pe cruce, nu numai că ne-a răscumpărat din ghearele păcatului primordial, dar ne-a şi înălţat, la o condiţie fără precedent, de fii ai lui Dumnezeu.

Dar cine cu cine se împrieteneşte, întreabă Socrate (Lysis). Cei ce se aseamănă sau cei ce se deosebesc şi tocmai prin asta se atrag, dorind să se completeze? Afinitatea sau diferenţa? Poate toate astea la un loc, dar cu un scop comun de a se înnobila unul pe altul, de a se înfrumuseţa unul pe altul. Iar această înfrumuseţare prin dragoste înseamnă marea desprindere de urât. Dar şi răul cu rău se adună infinit, dar nu pot crea prietenie, ci cel mult ura. Poate calitate cu calitate, suflet cu suflet, nepierit sub vremi să se adune, dar nu într-o mare de numere, ci într-o singură inimă. „Care unu cu unu fac doi?... Dar când prietenul se întâlnea cu prietenul, cine se aduna cu cine? Care prieten devenea doi? Sau poate făceam cu toţii UNA!... Sub mirare...!" (Constantin Noica, Trei poeme filosofice pentru S.).

Acest UNA ar fi poate consecinţa reîmprietenirii noastre cu noi înşine şi cu noi între noi. Dar, înainte de acestea, ar trebui o altă reîmprietenire, cu mult mai mare şi mai frumoasă, reîmprietenirea cu Dumnezeu. Omul Frumos nu se naşte singur, ci din această prietenie cu EL. Căci El ne-a dăruit această prietenie. Dar există azi o libertate a răului de a călca pământul în lung şi în lat, numai ca să zdrobească toate înmuguririle. Aceasta este „libertatea" omului fără Dumnezeu.

Dar libertatea omului fără Dumnezeu este scara inversă, pusă special de către diavol, pentru re-coborârea omului în păcat. Astăzi, păşim pe această scară înapoi, în iad, în numele libertăţii. Cuşca iadului comunist s-a spart, însă ieşirea a fost programată către un iad şi mai mare, dar, de data aceasta, neobservabil. Iar pe scara aceasta sinistră se-nghesuie inconştient şi înfometat, ca spre o nouă mântuire, omul contemporan.

Omul Frumos este cel ce urcă astăzi invers pe această scară, înfruntând nu numai turma care coboară, dar şi insultele ei.

Căci „iubirea mă apără, de aceea îmi port fruntea sus, în exil, printre oameni” (Emil Botta).

Urâtul judecă frumosul, aşa cum moartea lui Hristos pe cruce a fost o „judecată a judecăţii”, cum ar spune Sfântul Maxim Mărturisitorul. Dar tot această răstignire a adus şi vindecarea zidirii, căci cu rănile Lui noi toţi ne-am vindecat!

Demnitatea hristică a neamului se reface tocmai din această răstignire hristică a poporului român. Ea este sursa de re-iubire a României, de re-împrietenire cu sine, ca român, de re-îndrăgostire de această ţară.

Crucificarea frumosului românesc n-a însemnat moartea lui, ci, în mod sublim, o reîntrupare hristică în acest neam. Dumnezeu ne-a ales dincolo de alegerea istoriei criminale, ca să biruim prin suferinţa asumată. Moartea s-a apropiat de acest popor, înghiţind tot ce se poate înghiţi, dar nu a putut ucide martirii şi sfinţii lui. Căci, apropiindu-se de trupul lui Hristos, ce-şi făcuse trupul „momeală” pentru diavol, „moartea este străbătută de undiţa Dumnezeirii; şi gustând din trupul lipsit de păcat şi făcător de viaţă, este distrusă şi dă îndărăt pe toţi aceia pe care altădată i-a înghiţit. Căci, după cum întunericul dispare când vine lumina, tot astfel şi stricăciunea este alungată la apropierea morţii” (Sfântul Maxim Mărturisitorul).

La fel s-a apropiat această moarte şi de trupul creştin al neamului nostru. Dar, din trupul schingiuit al neamului nostru, s-a înălţat icoana noastră. Icoana martirică este oglinda cinstită a sufletului nostru, pe care moartea n-a putut-o înghiţi!

Dar tocmai revenirea la ea, la această icoană, este oprită astăzi prin toate mijloacele. Sabotajul revenirii la icoana neamului are forme diferite. De la insulta celor care şi-au sacrificat viaţa, tinereţea, pentru credinţa în neam şi în Dumnezeu, la indiferenţa manifestată prin coaliţia tăcerii, la minimalizarea jertfei lor, până la ocultarea făţişă. Suspendarea adevărului izbăvitor este slujba de azi a omului urât. El, omul urât, nu cunoaşte zidirea, lucrarea, treaba lui este boicotul continuu. Omul urât este născut ca să stea la pânda Omului Frumos. Este raţiunea lui, este viaţa lui, urâtă de la

/'/' un cap la altul.

„Omul inimă – omul dinlăuntru”, cum zice sfântul: iată izbăvirea din acest mâl care paralizează fiinţa României de astăzi! Urâţirea a tot şi a toate: iată chirurgia estetică, făcută de omul urât pe obrazul lui Hristos!

Şi secolul al XVI-lea avusese moravuri libere, până la grosolănie. Şi atunci amorul a fost împăiat şi plantat ca o graniţă pe o hartă a lui Tandru. S-a simţit nevoia ca iubirea să aibă o hartă străbătută de fluviul Tandreţii. „în MAREA NEPRFETENIEl şi LACUL INDIFERENŢEI curg trei fluvii: ÎNCLINAŢIA, STIMA şi RECUNOAŞTEREA, care, toate trei, pot să conducă la iubire. Aceste trei fluvii îmbăiază toate un Tandru, trei forme ale iubirii, ce se diferenţiază toate prin originea lor: TANDRU PRIN ÎNCLINAŢIE, TANDRU PRIN STIMĂ şi TANDRU PRIN RECUNOŞTINŢĂ. Dincolo de aceste trei locuri ale fericirii, iubirea, oricare ar fi curentul care o poartă, aleargă spre pericolele şi spre capcanele simbolizate de MAREA PERICULOASĂ, unde se vor arunca cele trei fluvii. Pe lângă râu sunt sate, ce marchează etapele succesive ale unei iubiri

conduse precis, simbolizând calităţi şi mijloace ce-l poartă spre tărâmul fericit. La hotarul Ţării lui Tandru sunt locurile unde iubirea se pierde” (Harta lui Tandru, ce figurează în romanul Cecilia, al d-nei de Scudery).

Cât de actuală este această hartă a iubirii!

Şi astăzi trăim între o Mare a neprieteniei şi într-un Lac al indiferenţei. Dar fluviul Tandreţii nu mai există. Există doar un pârâiaş al frumosului, şi acela subteran. Dar, de sub cimentul acestei lumi, urât civilizate de azi, mai ţâşneşte miraculos, prin acest asfalt, câte un ghiocel.

„Aşa te sfătuiesc: să nu stai împreună cu oameni fricoşi, ca nu cumva să pierzi cinstea mea şi a străbunilor mei. Că de moarte nimeni nu te poate izbăvi, numai singur Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este mult milostiv şi cu mila Lui te va umbri pe tine şi capul tău, iar duşmanii tăi vor fi biruiţi”.

Aşa glăsuia Voievodul Frumos al acestui neam, Neagoe Basarab. Iar poporul l-a ascultat. Timpul a trecut şi românul a apărat cu preţul vieţii cinstea Voievodului Frumos şi a străbunilor săi.

Pe unul din ei, Un ţăran blând şi bun îl chema George Păun. Avea vorbe cu tâlc Şi ochi înţelept, într-o zi, înainte de a muri, M-a chemat pentru o vorbă, Aşa, un fel de uşurare.

Pentru sufletul lui curat şi mare.

Mi-a povestit de livadă, de vite, De nevastă, de copii, De pământul pe care l-a muncit şi de care a fost jefuit, De casa lui primitoare, Unde a găsit fiecare un cuvânt bun şi o bucată de pâine.

Apoi, mi-a făcut semn să plec. Se apropia îngerul Morţii Şi voia să-l întâmpine singur. M-am urcat în patul meu de sus, Iar ţăranul acela blând A zâmbit amar şi s-a dus. N-am mai văzut niciodată Faţa unui mort atât de senină, Atât de luminată.

APOI, ÎN PATUL LUI A FOST ADUS ALT ŢĂRAN.

Care a murit peste vreo două zile. Apoi alţii, pe care nu-i mai ştiu, Figuri resemnate de ceară, Care treceau ca nişte umbre tăcute într-o lume ce-i scăpa de tortură, De foame, de bâte, de ură.

(Dumitru Oniga, George Păun)

Şi apoi, această coloană nesfârşită de ţărani români, de oameni frumoşi puşi unii peste alţii, coşciug peste coşciug, lăsând capacul deschis permanent pentru următorul, a fost scara pe care a coborât Dumnezeu la noi.

Etaje de suferinţă până la cer.

„Pe la jumătatea lui august, un sfert din fiecare etaj a fost transformat în spital… Morţii se înmulţeau şi-n fiecare noapte căruţa morţii, cu calul şchiop, căra la cimitir unul, doi sau chiar mai mulţi morţi. Doctorul Rânca, la vizitele medicale, ridica din umeri şi striga: „Eu ştiu că sunteţi bolnavi. Eu ştiu ce vă trebuie. Dar ordinul este ca să muriţi! N-am ce vă face!„ Şi oamenii, ascultători, mureau” (Dimitrie Bejan, Viforniţa cea mare).

Şi astfel, Omul Frumos din această ţară a fost ucis la ordin.

Dar care oare este ordinul din zilele de azi?

Moştenirea privirii

— Ai rămas în urmă! Ţipam eu la bătrânul meu tată. Se construiesc blocuri, se asfaltează.

Bătrânul tată nu răspundea nimic, privea cu durere senină prin fereastra blocului în care stăteam, ca un vultur ţintuit într-o colivie, căruia duşmanii îi confiscaseră zborul, dar nu libertatea privirii.

— Ai rămas în urmă, vremurile tale nu se mai întorc! Strigam cu disperare către el.

Bătrânul tată era departe, în urmă. Se vedea pe sine alergând, copil, prin lanul mare de grâu, apoi tânăr, la vânătoare de dropii, îşi simţea calul şi ogarul care-l urma, apoi cerul, cum îl privea şi, mai ales, marea.

— Nici anul acesta comuniştii nu or să aibă recoltă, pentru că n-o să plouă, întrerupse bătrânul tată liniştea.

Intre timp, oamenii, ca furnicile, pe şantier, construiau blocuri, metrouri, hidrocentrale… Progresul era zguduitor de prezent, de continuu. Pikamerele mitraliau liniştea zilei, uruitul excavatoarelor devenise muzica muncii continue. Transpiraţia era interzisă, melancolia, la fel, iar cântecele patriotice voioase ofileau orice formă de vis. Progresul devenise prezent continuu. În faţa lui trecutul dispăruse şi, o dată cu el, şi memoria. Iar viitorul îngenunchea umil în faţa clipei de-acum. Eternitatea fusese alungată de prea mult prezent.

Într-o zi, s-a auzit totuşi un vuiet, ca un strigăt comun de groază. Zgomotul pikamerelor s-a transformat în focuri de mitralieră, iar oamenii şi-au ascuns inima în blocuri. Străzile rămase pustii strigau disperate după ei.

— Tată, au căzut! Striga puştiul cu aceeaşi disperare. Or să-ţi dea pământul înapoi!

Bătrânul privea tot liniştit prin fereastra blocului. Copilul din el alerga prin lanul de grâu, muncit de străbunii săi. Alerga pe pământ, ca pe palmele lor muncite.

— Nu încă! Răspunse sec. N-am scăpat încă de El! Apoi a venit toamna. Ploua mărunt şi crucea de lemn înfiptă în ţărâna noului mormânt părea un umil catarg în marea de tăcere.

— Tată! Ia-ţi pământul înapoi! Strigă la mine copilul meu. Ai tot dreptul, acuma se poate.

Iar eu priveam ţintuit pe fereastra blocului meu.

— S-au schimbat vremurile, trăim alt timp, nu vezi? Eu îl vedeam în amintire pe tata cum tace.

— Nu încă, i-am răspuns. N-am scăpat de ei…!

Undeva, în cameră, televizorul deschis anunţa că

/

România a păşit într-o altă epocă istorică, a ieşit din comunism şi a apucat-o pe drumul progresului şi al democraţiei. Încă o dată istoria îşi bătea joc de mine.

Sfântul.

Iubiţi părinţi ai acestei Sfinte Mănăstiri Petru Vodă, iubiţi creştini!

Astăzi, Biserica creştin-Ortodoxă prăznuieşte pe Sfântul Dimitrie cel Nou din Basarab. Este o sărbătoare importantă, atâta timp cât o simţim astfel

şi ne duce să vedem sfinţenia. Altfel, ea poate să fie doar o simplă amintire ritualică şi noi să păcătuim şi să omorâm această sfinţenie.

/

Când eram copil, pe valea Buzăului – un râu de munte foarte puternic, învolburat şi furtunos, care făcea deseori inundaţii catastrofale – mergeam cu maşina, cu un ţăran, şi, la un moment dat, îmi spune:

— Vezi bolovanul acesta? Când a fost inundaţia, acum vreo 10 ani, au rămas nişte copii izolaţi aici şi nu mai aveam cu ce să le aducem mâncare, ajutoare; şi atunci a venit să ne ajute, de la Buzău, un elicopter. A făcut o manevră greşită, elicopterul a intrat în râu, coada elicopterului se sprijinea puţin de mal. Râul era viforos, abia au putut să iasă cei dinăuntru pe coada elicopterului, să ajungă la mal. Însă pilotul nu a mai putut să iasă, a fost înghiţit de ape. Mare durere în familia acestui tânăr pilot şi mare necunoscută, pentru că, iată, nici nu aveau ce să îngroape. Şi într-o noapte tatăl lui a avut un vis: se făcea că pe râul Buzăului e un bolovan, era un anume bolovan. Sub bolovanul acela, sprijinit undeva sub apă, era copilul lui. A doua zi dimineaţă s-a trezit şi s-a dus acolo, la cei care erau responsabili, să zică: „Eu ştiu unde este copilul meu”.

Evident că au fost grade mari de suspiciune, au fost semne de întrebare, dar, totuşi, parcă nu puteau să treacă peste suferinţa unui părinte – să înregistrăm aici coeficientul de creştinism chiar şi în autorităţile comuniste. Au zis: „Haide să mergem!”. Şi au mers cu maşina de-a lungul râului şi, la un moment dat, tatăl a zis: „Aici!”. In clipa aceea, maşina s-a oprit, oamenii au intrat în apă, apa se limpezise de mult, dar totuşi nu se vedea nimic, iar undeva sub bolovan era trupul pilotului, bătut tot timpul de apă şi păstrat, pentru că apa era rece. Şi astfel, părintele şi-a luat trupul copilului înecat şi a reuşit să-l îngroape creştineşte.

Dacă aţi fi dat evenimentul la vreun canal de televiziune străin, la Discovery, ar fi spus că este un lucru paranormal şi ar fi încercat să-l explice în termenii aceştia simpli, stupizi, pe care îi vedem în fiecare zi.

Ţăranul român spune: „Este o minune!”.

De ce v-am spus lucrul acesta? Pentru că el face parte din ceea ce Dumnezeu ne dă ca o descoperire. Asemenea descoperiri intră în zona minunii, a tainei. Astăzi, Biserica sărbătoreşte viaţa Sfântului Dimitrie cel Nou Basarabov. Un sfânt a cărui viaţă intră pe o pagină, nu mai mult. Informaţiile sunt mai mult decât lacunare. Acest sfânt, în timpul vieţii, nu a făcut nici o minune, decât una singură, care, evident, este ignorată de lumea de astăzi şi pe care, dacă oamenii de rând ar face-o – este o minune care ne stă tuturor în putinţă – lumea de astăzi ar arăta altfel. Este extraordinar de frumos şi de… Nu pot să folosesc cuvântul „interesant”!

Ieri l-am sărbătorit pe Sfântul Mare Mucenic Dimitrie. Sfântul Mare Mucenic Dimitrie a fost voievod al Tesalonicului, martir şi mucenic, uriaşă figură a Bisericii, martir mărturisitor, care a avut curajul de a-i mărturisi împăratului că este creştin. A doua zi după Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, noi îl sărbătorim pe Sfântul Dimitrie cel Nou din Basarab, cioban. Celălalt era

voievod, acesta este cioban. Ce interesant lucrează Dumnezeu! Nu tine cont de

/funcţia pe care o ai, de rolul pe care îl ai, la distanţă şi în taină... Acest cioban care păzea oile şi – spunea la un moment dat – n-o lăsa pe oaia cea rătăcită, lăsa turma întreagă şi fugea după cea rătăcită. Căutându-şi oile, într-o zi calcă din greşeală un cuib de vrăbiuţe, de păsări sălbatice, şi călcând omoară puişorii, fără să vrea. Un gest, o întâmplare, un accident, care se poate întâmpla orişicui în viaţa asta, din nebăgare de seamă.

De ce vă spun că această minune, dacă umanitatea ar fi făcut-o, ar fi arătat altfel? Pentru că acest cioban – ce înseamnă lucrarea lui Dumnezeu!

— Impresionat, cu sufletul distrus de ceea ce a făcut, are un gest care pare de o copilărie infinită: îşi lasă desculţ piciorul cu care a călcat fără să vrea cuibul, trei ani de zile. Il pedepseşte pentru ceea ce a făcut: să calce pe ciulini, pe spini, prin iarnă, prin frig. Îl pedepseşte pe acest mădular neatent. Proloagele spun: canoniseşte.

Lucrul pare copilăresc, infantil, dar eu vin şi spun aşa: tu, omule, cu sufletul tău nebăgător de seamă, cum ai călcat în picioare sufletul celuilalt şi nu te-ai canonisit niciodată? Câte suflete călcăm în picioare şi nu ne canonisim sufletul nostru trufaş, arogant şi de cele mai multe ori nedrept? Gândiţi-vă că un singur gând a provocat războaie şi a omorât sute de mii de oameni şi nimeni nu şi-a canonisit gândul. Gândiţi-vă că numai un singur gând al unui om a distrus zeci, sute de milioane de oameni – luăm exemplu comunismul – şi nimeni nu l-a canonisit.

Vedeţi dumneavoastră gestul acestui cioban, care toată viaţa lui asta a făcut? Apoi s-a călugărit... Era dintr-un sat numit Basarabov, din Bulgaria, pe malul râului Lom.

Nimeni nu dă importanţă lucrului acestuia, care este covârşitor: această asumare absolută a greşelii... Gândiţi-vă că cei care au provocat comunismul astăzi nu se canonisesc, nici măcar nu regretă, sunt chiar contemporani cu noi, chiar ne conduc. Nimeni nu face gestul acesta, al unui simplu cioban.

„Şi s-au minunat îngerii din cer, Dimitrie, căci tu ai fost înger pământesc. S-au minunat că, fiind în trup, l-ai ucis şi l-ai învins pe cel fără de trup” – adică pe diavol. Aşa spune Acatistierul, cuvântul de laudă al sfântului. Aţi auzit, Sfinţiile voastre, aţi auzit, iubiţi creştini?

„S-au minunat îngerii din cer de tine, Dimitrie, înger pământesc, îngerii din cer s-au minunat – ce expresie extraordinară: înger pământesc!

— Că tu, cel în trup, l-ai înfrânt pe cel fără de trup, pe diavol, şi înspăimântându-se de minunile tale, cu toţii au strigat: Bucură-te, omule ceresc! Bucură-te, îngere pământesc! Bucură-te, tu, care eşti corabie duhovnicească! Bucură-te, că nu te-ai lăsat înşelat de lăcomia strămoşească! Bucură-te, tu, cel semănătorule de vie sufletească!”

Păi, numai cuvintele acestea îţi arată noţiunea '/

Sfântului. Mare atenţie!

/

Să reluăm, de la început: „Bucură-te, tu, înger pământesc!” – deci, nu înger ceresc. Îngerii din cer se miră de îngerul pământesc. „Tu, omule ceresc!” – n-a zis: omule pământesc. Se spune că îngerii ne duc rugăciunea la Dumnezeu. Dionisie Areopagitul făcea o ierarhie a îngerilor. Noi ne rugăm şi-l învăţăm şi pe cel mic: „înger, îngeraşul meu, /ce mi te-a dat Dumnezeu”, ca rugăciunea lui să ajungă la Dumnezeu. Ce sunt sfinţii? Sfinţii sunt treptele pe care coboară Dumnezeu, de mila noastră, ca să ajungă aici. Ştiţi ce este un sfânt? Un sfânt este un om pământesc, ca orişicare dintre noi, care îşi face trupul şi sufletul treaptă, ca Dumnezeu să coboare, să ne ierte şi să ne ajute. Şi ca să-şi facă trupul treaptă, el trebuie să fie de o curăţenie extraordinară.

Să ştiţi că importante la un sfânt sunt minunile; dar cel mai important lucru este viaţa minunată, viaţa lui ca o minune de la un capăt la altul. Dacă vă uitaţi în viaţa acestui ciobănaş, n-a făcut decât lucrul acesta şi apoi să se roage toată viaţa; să se roage pentru iertarea păcatelor. De fapt, nu se ştie decât că s-a rugat.

De ce v-am spus povestea cu acea inundaţie şi cu acel tată, care a avut un vis, şi cu o durere mare? Pesemne că sfântul s-a coborât şi i-a spus; pentru că povestea spune aşa despre sfânt: într-o zi, în faţa peşterii – acest sfânt avea acolo o chilie, unde se ruga – a trecut la Domnul, iar trupul lui a rămas căzut între cele două pietre. Mai târziu, când apa Lomului s-a ridicat şi s-a umflat, a fost o mare inundaţie, a fost înghiţit acest trup de râu. Şi totuşi, într-o seară, o fată chinuită de un duh rău a avut un vis, în care i s-a spus: „şi de mă vei scoate din apă – roagă pe tatăl tău să o facă – am să te vindec”. Şi fata, în veacul, poate, al XIV-lea – al XV-lea, nu se ştie când s-a întâmplat acest lucru (sfântul a trăit în veacul al XIII-lea), i-a spus tatălui; şi oamenii s-au adunat în jurul apei (precum, sute de ani mai târziu, oamenii aceia, undeva, într-o localitate din România), s-au adunat în jurul bolovanului şi au văzut ceva, ca o lumină. Era trupul sfântului, care acum era transformat în moaşte. Moaştele sunt trupul neîntinat, îndumnezeit, al Sfântului. Le-au pus în raclă.

Ne întoarcem din nou, să vedem ce este sfântul, pentru că altfel degeaba îl sărbătorim pe acest mare sfânt şi pe toţi sfinţii noştri: până nu învăţăm să ne vedem sfinţii, nu suntem creştini.

Paul Morand, unul dintre marii diplomaţi francezi, om de cultură, scriitor francez, care a vorbit foarte frumos despre România, avea doar o singură nedumerire: „Mă întreb de ce românii urcă în dealul Patriarhiei şi sărută o mână, ca de maimuţă, învelită într-o dantelă?”

Mâna aia ca de maimuţă, răspund eu, era mâna Sfântului Dimitrie, care m-a împiedicat pe mine, ca român, să fac ce-au făcut francezii la Saint-Denis, când, în plină revoluţie, în furia unei idei, şi-au dezgropat toţi regii şi le-au aruncat oasele. Vă închipuiţi poporul român dezgropându-şi voievozii şi aruncându-le oasele? Cum a lucrat mâna aceea, pe care dumneavoastră o sărutaţi şi o sărutam cu toţii, şi lucrează încă, şi nu se ştie cum!

Şi spune în Acatistier: „înţelegere neînţeleasă vrea să înţeleagă păgânul”. Ce cuvânt superb: înţelegere neînţeleasă! N-are acces! Vrea să înţeleagă păgânul şi el nu s-a dumirit, de moaşte, că, fiind făcute din materie,

se află deasupra firii şi fiind făcute din trup, nu se lasă stricăciunii; şi de aceea noi strigăm: „Bucură-te, trup sfânt, căci vas sfânt al Duhului Sfânt tu eşti!”

Acesta este neamul românesc, aceasta este credinţa, acesta este acel ceva care lucrează tainic: îngerii cu rugăciunea noastră către Dumnezeu şi sfinţii ca trepte pe care Dumnezeu coboară din când în când în lume şi te sărută pe frunte.

Şi să mergem mai departe! Minunile sfântului Dimitrie s-au întâmplat după… Nu se ştie ce domnitor bulgar a vrut să ia moaştele din Basarab; şi boii au mers ce au mers şi în zona unui sătuc numit Ruşi s-au oprit şi n-au mai mers. Şi atunci nu au ştiut ce să facă (acest „nu ştiu ce să fac”, o să vedeţi, în viaţa noastră, cât trăim, că nu are definiţie). Nu au ştiut ce să facă şi s-au gândit la o formă naturală – cum să zic – de moment, spontană: să scoată boii, care erau obişnuiţi cu jugul, şi să bage doi boi neînvăţaţi cu jugul şi să-i lase se ducă ei în orice direcţie vor. Şi aceştia s-au dus înapoi în Basarab – aşa au vrut boii! Sfântul Duh vorbeşte prin oricine vrea şi cum vrea.

De ce vă spun lucru acesta?

Pentru că astăzi sărbătorim un Sfânt. Sfinţii, fiind trepte de coborâre a lui Dumnezeu, sunt hristofori, sunt purtători de Dumnezeu. Îl iau şi se aşează, ca Dumnezeu să coboare. Suntem într-o perioadă în care călcăm pe Sfinţi, călcăm pe moaşte. Canonizările!… Mai degrabă predica mea de astăzi aş numi-o „Nevoia de grabnică canonizare”, pentru că o ţară care are mulţi sfinţi are multe trepte, ca Dumnezeu să coboare, să vină rapid în ajutor.

Există păcatul mare ca, aşa cum s-a acoperit cu natura trupul Sfântului Dimitrie, să acoperim cu uitare, cu laşitate, cu frică, cu oportunism, oasele, moaştele şi memoria sfinţilor noştri. Ce aveţi dumneavoastră în această mănăstire sunt moaşte de la Aiud. Nu ştiu câte mănăstiri şi biserici au asemenea moaşte şi curajul de a le pune la închinare. E foarte greu! Trebuie să treacă 700 de ani? Dar cel de lângă mine, din istoria recentă a ţării, care a înfruntat cu demnitate creştină, acum 60 de ani, pe cel ce l-a chinuit până la moarte? La fel ca Dimitrie, i-a uimit pe îngerii din cer prin credinţa sa de nezdruncinat: „Cum, tu, înger pământesc, cu trup fiind, l-ai învins pe cel fără de trup?”

Am să desfac semnificaţia lucrului ăstuia aici, înaintea dumneavoastră. Închipuiţi-vă o celulă, în puşcărie, închipuiţi-vă un biet trup de tânăr, de 25 de ani, de 30 de ani. Unul dintre ei se numea părintele Atanasie şi a fost în această Sfântă Mănăstire, stând faţă în faţă cu răul invizibil. Un trupşor de om bătut, chinuit, schingiuit, l-a înfrânt pe diavol. Diavolul era invizibil. Nu era amărâtul ăla de plutonier, care îl chinuia, care îl bătea, care îl schingiuia – ăla era doar instrumentul. Trupul nevăzut era ideologia, era duhul vremii şi el, stând neclintit, ca Sfântul Dimitrie, din trup fiind, l-a învins pe cel fără de trup, pe satana.

Şi aceste trupuşoare care au intrat în pământ sunt moaştele sfinţilor noştri, de la Aiud, de la Piteşti, de la Gherla, de la Sighet, de peste tot unde neamul acesta a dat sfinţi. Deşi sunt Sfinţi de acum, noi îi recunoaştem. Ei s-

au comportat exact ca Sfântul Dimitrie: au învins diavolul. Care trup de astăzi stă neclintit în faţa diavolului invizibil? Căci şi diavolul de astăzi e tot invizibil, este nevăzut. De aceea mi s-a părut important actul de recunoaştere a Sfântului, actul de recunoaştere a lui.

Vorbeam ieri, la Mănăstirea Turnu, despre sfinţii contemporani, care sunt lângă noi: Sfântul Părinte Iustin, Sfântul Părinte Arsenie Papacioc; dar sunt şi sfinţi deghizaţi în pensionari, care au trecut prin puşcăriile comuniste cu trup de martiri şi aşa au ieşit; şi nimeni nu-i recunoaşte.

Eu am să vă dau un exemplu, către sfârşitul acestei predici, care nu are nici un alt scop decât acela de a ne face să ieşim din păcatul uitării şi să învăţăm dimpreună să ne vedem sfinţii. Îmi aduc aminte, prin 1993, i se lua un interviu lui Tudor Greceanu, mare pilot de aviaţie, unul din eroii noştri, care nu stătea într-o vilă, nu stătea într-o casă mare, ci stătea într-o nenorocită de garsonieră, cu o faţă albă, ca de icoană. In pat, invalid – pentru că, atunci când a vrut să evadeze din puşcăria comunistă şi l-au prins comuniştii, l-au ţinut cu ambele picioare în apă rece, trei zile; şi la unul a făcut cangrenă şi a trebuit să-i taie piciorul. O viaţă de om distrusă. Stătea sub pătură, bolnav, dar senin şi demn, şi acolo, la picior, unde-i lipsea piciorul, pijamaua era prinsă cu un ac de agrafă. Şi l-a întrebat reportera:

— De ce, domnule Tudor Greceanu, vă ridicaţi de la sol, când raportul de avioane era de 1 la 300?

Capacitatea noastră de apărare, în timpul războiului, era limitată; şi atunci, el, când se ridica în cer, era într-un raport uriaş, o disproporţie îngrozitoare. Dar l-am văzut, când a răspuns, că era neclintit. Nu a dat nici un argument logic. Era ca o sfântă icoană. Şi a spus:

— Ne ridicam ca sa ne luptăm. Uite-aşa! Ca să le arătăm că nu există sat fără câini!

Tudor Greceanu este un sfânt; Valeriu Gafencu este un sfânt; Radu Gyr este un sfânt; Mircea Vulcănescu este un sfânt; şi lista e mare. Sunt femei ale acestui neam care sunt sfinte şi care au ajutat să nu se piardă această credinţă.

Deasupra Craiovei era un duel aerian. O ţărăncuţă, undeva în marginea Craiovei, printr-un sat, urmărea înspăimântată cum trăgeau cu mitralierele în aer unul într-altul; şi, la un moment dat, un avion românesc cade în flăcări. Şi ce-a putut să facă femeia aia? A luat nişte lumânări şi, de pe câmp, în goană, a strâns nişte floricele, să-i ducă pilotului mort, acolo, la căpătâi, pentru că ştia că are şi ea un copil care este pilot. Şi alergând cu lumânările şi cu florile – avionul era în flăcări – ea se ducea suspinând, dar nu ştia că cel din avion era chiar fiul ei.

Din asemenea jertfe mute s-a făcut istoria dureroasă a acestui neam. Numai aşa am rezistat. Ţineţi minte ce vă spun: nu vor trece zece ani şi sfinţii aceştia vor fi canonizaţi!

/

Dar eu, până atunci, mă înclin în faţa sfântului care a adus aceste Sfinte Moaşte de la Aiud, aici; pentru că, în timp ce ceilalţi au îngenuncheat în faţa stăpânilor vremelnici cu frica faţă de om, el a îngenuncheat ca un

voievod în faţa lui Iisus, cu dragoste de neam. Voievodul acesta ortodox se numeşte Iustin Pârvu. De aceea, închei astăzi şi spun: să ne închinăm şi noi acolo unde se închină Voievodul nostru de astăzi, adică înaintea Sfinţilor noştri martiri şi înaintea Mântuitorului!

(Predică rostită la Mănăstirea Petru Vodă, în octombrie 2008) îndrăzniţi!
/

Şi-l întreabă Don Quijote pe Sancho, întors de curând din Toboso, unde fusese trimis de stăpânul său să-i ducă un mesaj Dulcineei, „dulcea lui vrăjmaşă”:

— Vasăzică, ai ajuns. Şi ce făcea acea regină a frumuseţilor? De bună seamă că ai găsit-o făcând perlele şirag sau brodând cu fir de aur vreo deviză drăgăstoasă pentru cavalerul acesta, ce-i este rob!

— N-am găsit-o aşa, răspunde Sancho, ci vânturând două baniţe de grâu, în bătătură.

— Dar, ia seama, zise Don Quijote, că boabele de grâu atinse de mâna ei se prefăceau în boabe de mărgăritar... Şi... Ce te-a întrebat de mine? Şi tu ce i-ai răspuns? Dă-i drumul, povesteşte totul, nu trece cu vederea nici o vorbuliţă!

— Ea nu m-a-ntrebat nimic, zice Sancho, dar i-am spus eu de la mine, în ce chip ai rămas măria-ta să faci pocăinţă, din pricina ei, gol de la brâu în jos, stingher în munţii ăştia..., plângând şi blestemându-ţi soarta.

— Dacă i-ai spus că-mi blestem soarta, n-ai spus drept, zise Don Quijote, căci, dimpotrivă, o binecuvântez, câte zile oi avea de trăit, că m-a învrednicit să merit a iubi o atât de înaltă Domniţă ca Dulcineea din Toboso.

— E atât de înaltă, răspunde Sancho, că, zău, mă-ntrece şi pe mine cu mai bine de un cot...

Acesta este dialogul frumosului cu lumea, unde realul, în numele luciditătii, răneşte fiinţa, în timp ce frumosul, în numele iubirii, o înfrumuseţează permanent.

Se obişnuieşte să se vorbească despre „delirul dragostei”, acel „ceva” ce te orbeşte şi te face să nu mai vezi realitatea. Dar nimeni nu vorbeşte despre delirul mediocrităţii, acea „beţie a lucrurilor meschine” (mărunte), care-şi cer dreptul la suveranitatea fiinţei tale, doar prin majoritatea lor covârşitoare, sabotând în permanenţă visul de a fi om, şi a cărui urmare este urâţirea continuă a vieţii.

Frumosul rănit de sabia realului îşi lasă sângele ca jertfă (asupra acestuia), dar, ce ciudat, numai aşa, rănit, frumosul înfrumuseţează!

Iar realul, astfel înfrumuseţat, pleacă la drum cu o altă inimă.

Este nevoie de această rănire, a frumosului, ca realul să nu cadă o dată cu istoria, să fie salvat de vremelnicia ei şi de registrul său minor. Fiecare om frumos poartă parcă, precum o moştenire hristică, cununa de spini a realităţii. Dar tocmai acest sacrificiu al frumosului face ca realitatea să devină o altă realitate.

Şi patosul iubirii sacrifică cuvintele, iar iubiţii abia murmură şi se iubesc tăcând. Tăcerea iubiţilor este o altă realitate, mai mare, mai adevărată şi mai

apropiată de Dumnezeu. Tăcerea iubiţilor este căldura ce iese din focul în care au ars toate cuvintele de iubire.

Tăcerea iubiţilor este o altă temperatură. Frumuseţea omului este o altă temperatură a omului. Frumuseţea ţării mele este o altă temperatură a ei, acolo, la temperatura aceea, omul este mai adevărat; acolo, la temperatura aceea, se află România profundă, România tăcută, România numai inimă.

Peste 375 de ani de la acest dialog al frumosului cu lumea, al lui Don Quijote cu Sancho, într-un bloc din Drumul Taberei, bătrânul meu tată vorbea la telefon cu acelaşi patos ca al lui Don Quijote, neglijând complet evidenta dură a realităţii:

— Vă mulţumesc, domnişoară, sunteţi tare drăguţă, am înţeles, sărut-mâinile!

Iar telefonul răspundea implacabil:

— A fost ora 15, 20 de minute, 15 secunde.

— Am înţeles, duduiţă, mii de mulţumiri, nu vă mai osteniţi! Venea cu nespusă tandreţe răspunsul tatălui meu.

— A fost ora 15, 20 de minute, 50 de secunde – răspundea din nou vocea feminină de la telefon.

Neobosit, tata răspundea cu o politeţe zguduitoare:

— Vă rămân profund îndatorat, duduiţă, sărutări de mâini!

— Închide, odată, telefonul! Se auzi vocea autoritară, din bucătărie, a mamei. Spune-i, dragă, că vorbeşte cu robotul!

Iar eu, văzându-l pe tata, văzându-i eleganţa faţă de acea voce venită de departe, căci tatăl meu, pesemne, se îndrăgostise, ca Don Quijote de Dulcineea, „din auzite şi nu din vedere”, văzându-l deci, frumosul mă cuprinsese. Tata... Mă îmbolnăvise de frumos! Această „realitate” era mecanică şi, la fel ca natura, nu-şi cerea iertare.

Din lupta aceasta, natura câştigă, câştigă în clipă, dar nu oricum, ci umilind frumosul; tatăl meu era umilit. Realitatea îl depăşea, dar el nu observa, pentru că el privea în inima ei.

Dar, ce paradox: tocmai această umilinţă creează demnitatea frumosului!

Căci naşterea frumosului pe pământ, al adevăratului frumos, s-a născut din cea mai cumplită umilinţă, din umilirea lui Hristos. Prin coroana de spini, prin bice, prin hulituri şi pietre aruncate, se strecura sus „ Frwnuseţea Mântuitorului.

Mai târziu, frumosul acesta creştea din ochii rilor creştini, care priveau dincolo de sabia legionarul„ roman, dincolo de ochii însângeraţi ai fiarelor dezlănţuit 1 care se repezeau să-i sfâşie. Această privire către „dincolo' de realitatea care-i sfârteca era „privirea sufletul „ creştin”. Ochii lui Hristos nu vedeau pietrele ce ' zdrobeau faţa, gura hulitorilor, cuvintele lor ordinare care se repezeau ca un stol de ciori deasupra Lui să-i ciugulească slava. Ochii Lui murmurau iertarea, privind dincolo de mâna care îl lovea. Şi poate de atunci inima noastră a primit sămânţa iubirii.

Această „privire către dincolo”, această privire hristică a avut-o şi „puşcăriaşul”, „banditul” din temniţele comuniste. Şi astfel, zidul puşcăriei îi ţintuia trupul, dar se năruia în faţa inimii sale. Groapa comună de mai târziu n-a putut să acopere viul lui Hristos. Frumosul hristic nu biruie realitatea din faţa ta, ci timpul acestei realităţi. Frumosul lui Hristos nu este o promisiune, o amăgire, ci este un alt prezent, acum, aici.

Acest alt prezent, acum, aici, l-a avut Mircea Vulcănescu, când, în faţa completului de judecată comunist-criminal, vorbea nezdruncinat României bolnave despre România Sfântă. El vorbea de prezentul lui Hristos în plin prezentul României comuniste. Cei ce-l priveau aveau acea ură intactă, neerodată de vreme, a hulitorilor lui Hristos, şi, tot ca şi atunci, printre pietrele celor care îl aleseseră pe Barabas, inima rănită a Om ^ Frumos se strecura printre loviturile de bocanci ^ plutonierilor „care aleseseră comunismul”. Şi, aşa cum, pline lovituri, Hristos privea spre Tatăl Său, aşa şi acU^ cel torturat privea spre România Sfântă. Ei, din n

¦ erau judecătorii care judecau frumosul. Morile de P lui Don Quijote, care nu măcinau grâu, ci suflete arneni, istoria le pusese din nou în mişcare: ° 5unt mori de vânt, stăpâne!

— Cât te înşeli, dragul meu Sancho – e vrăjitorul ce a vrăjit, ca să nu-l vezi – nu sunt mori, dragul meu Sancho, sunt monştri!

Frumosul hristic are deci înainte-vederea, vede urâtul, răul camuflat în banal, şi, mai presus de toate, are „sentimentul^ primejdiei”.

— Nu te păcăli, dragul meu Sancho, dă-mi lancea, trebuie să luptăm!

Ce aberant, ce inutil, ce ridicol, ce lipsă de realism!

Când steagurile roşii fluturau peste tot, când şenilele sovietice arau până la sânge sufletul ţării, când istoricii, speriaţi, rescriau peste noapte, ca şi acum, istoria României, a unei Românii neantizate, înfrânte şi minore, când oamenii cei mai frumoşi' ai ţării erau aruncaţi în temniţe, când demnitatea ţării fusese împuşcată, când însăşi credinţa neamului fusese aruncată în balta din mijlocul drumului, ca să nu poţi trece în viaţă, decât chlcând-o în picioare…, atunci te apuci tu să vorbeşti de Neamul Sfânt Românesc?

Ce Don Quijote al lui Hristos!

„ Dă -mi lancea, Sancho, trebuie să lupt!”

Ce deşert era România lui Mircea Vulcănescu de atunci, sau, mai bine zis, ce temniţă, ce iad, smuls din mea cealaltă şi adus aici! Şi ce zdrobire a iadului din Partea acestui popor! Căci cei înnebuniţi de diavol ^ansformau mănăstirile în închisori, iar cei înălţaţi de ia, mnezeu le transformau din nou în mănăstiri. În plin | '61 murmurau printre lacrimi de suferinţă prezentul lui Hristos. Iar completul de judecată comunist asculta fără să audă şi privea fără să vadă acest prezent hristic, mărturisit de deţinutul Mircea Vulcănescu.

„Vorbeşte, condamnat Mircea Vulcănescu, întru apărarea ta!”, se-auzi glasul judecătorului. Iar condamnatul spuse: „într-o dimineaţă, dintr-o bisericuţă românească, ies în odăjdii frumoase şi scumpe doi sfinţi: Sfântul Casian şi Sfântul Nicolae. Undeva, în marginea drumului, un ţăran se chinuia de unul singur să-şi ridice carul, căzut într-un şanţ.

— Mă duc să-l ajut, spune Sfântul Nicolae.

— Spiritul, ca să rămână spirit, nu coboară niciodată la suflet, ca să nu se strice, răspunde Sfântul Casian.

— Dar eu, eu am să mă cobor, răspunde Sfântul Nicolae; şi suflecându-şi odăjdiile scumpe, se bagă până la genunchi în şanţul cu noroi, să-l ajute pe bietul ţăran să ridice carul.

Şi nu ştiu de ce, spune Mircea Vulcănescu în continuare, poporul român de atunci îl îndrăgeşte mai mult pe Sfântul Nicolae decât pe Sfântul Casian".

Acesta este cuvântul de apărare al lui Mircea Vulcănescu, dar nu întru apărarea sa, ci întru apărarea NEAMULUI. Şi apoi, tot aşa ca şi Sfântul Nicolae, el, Mircea Vulcănescu, a intrat cu odăjdiile scumpe ale sufletului său înalt în mâlul istoriei, ca să ridice „căruţa cu ţărani" ce se împotmolise, şi care se numea poporul român.

Reeducarea a început demult. În primul rând cu Don Quijote. Esenţa lui de ideal tulbura mediocritatea familiei, şi, la fel ca şi această familie, istoria, în mediocritatea ei, întotdeauna îşi stinge singură luminile izbăvitoare.

— Recunoşti, Don Quijote, că nu mai eşti cavaler, că eşti un simplu om? Îi spuse omul tânăr deghizat în cavaler, angajat de familie ca să-l vindece, care tocmai îl trântise la pământ pe Cavalerul Tristei Figuri, punându-i lancea în piept.

— Da, recunosc! Suspină trist bietul bătrân.

— Renunţi, Don Quijote, la iubirea ta faţă de Dulcineea din Toboso? Şi recunoşti că nu există? Îl întreabă din nou cavalerul câştigător.

— Nu..., nu, asta nu pot s-o recunosc! Răspunde Don Quijote.

Realul înfrânge deci Frumosul, îi pune lancea în gât şi-i aşează moartea pe piept.

Şi, ce paradox, Frumosul renunţă la sine, dar nu la Frumuseţe. Cu ochii spre Frumuseţe, Frumosul pulverizează moartea, aşa cum Hristos, cu ochii spre Dumnezeu, anula istoria.

Dar vindecarea de frumos, lancea aceasta pusă în pieptul Omului Frumos nu a rămas o ameninţare, ci, precum piroanele care străpungeau palmele şi picioarele Mântuitorului, tot aşa mii, zeci de mii, sute de mii de Români îşi lăsau pieptul străpuns de lance, din dragoste de Dumnezeu şi de Neam.

„La rând era el (Mircea Vulcănescu). După ce l-a torturat prin bătaie pe tot corpul (pentru a nu ştiu câta oară), a căzut în nesimţire. Era plin de sânge. Un plutonier robust l-a luat de un picior, târându-l pe jos. Capul îi bălăngănea în dreapta şi în stânga, ca o minge legată cu o sfoară şi trasă de un copil zglobiu, în joacă. Cum trecea tocmai prin dreptul meu, m-am târât puţin ca să-i îmbrăţişez capul şi să-l încurajez. Se vedea că nu este mort. Ţiganul care îl târa m-a îndepărtat cu o lovitură de bocanc în piept, care mi-a tăiat respiraţia. Cred că aceasta a fost ultima tortură pentru bravul bărbat. Îmbăindu-l cu apă rece pentru a-şi reveni în fire, a contractat o congestie pulmonară şi după câteva zile a murit, sporind mormintele necunoscuţilor de pe câmpul din vecinătate cu încă unul" (Din iadul temniţelor comuniste, de Gheorghe Andreica).

Şi înainte de a muri a spus: „Să nu mă răzbunaţi!"

Cine eşti tu, Omule Frumos? Am întrebat. De ce nici moartea nu te face să renunţi? Noi

/

Suntem jnepii, mergem înainte la-nălţimi de foc deasupra ştepii; ne zdrelim de cuie şi de ţinte şi-ndârjiţi, cu jâghearele, cu ţepii, ne-mbidzim pe lespedea fierbinte, mergem înainte, suntem jnepii. (…)

Poate înspre culmea cu mari focuri Trecem peste sânge şi morminte. Poate ne vom sfâşia de blocuri, nu-i nimic, călcăm pe oseminte. Sus ne-aşteaptă vulturii, în ciocuri cu cununa spaţiilor sfinte. Suntem jnepii, mergem înainte.

(Radu Gyr)

Da, sunteţi „jnepii”; mergeţi înainte?… Urlă plutonierul angajat să vindece de frumos poporul român. Atunci o să vă arăm de vii! Vom întoarce brazda peste voi şi-o să vă facem morminte, unii peste alţii. O să vă îngropăm sub trupurile voastre – urlau, înnebuniţi, medicii bolnavi ai lumii răsturnate. O să vă educăm să creşteţi împotriva voastră! O să vă re-educăml O să smulgem frumosul şi frumuseţea din sângele vostru!

Şi astfel, „căderea în lumea păcatului originar se face în timp şi în trepte mici, dar la Piteşti a fost o prăbuşire totală şi bestială, în cele mai adânci caverne ale iadului. Străântunecarea, însoţită întotdeauna de frângerea de sine, te despoaie de tolba cu poveşti şi de dulceaţa primelor rugăciuni, de amintirea sărbătorii în mijlocul familiei, când în jurul mesei se strângeau întotdeauna cei dragi şi dintr-o aceeaşi sămânţă, de cele dintâi jurăminte de dragoste faţă de fiinţa îndrăgită… Strigătele bestiale şi înjurăturile te alungă din patria limbii.

Când am ajuns să ne lovim între noi, am plâns cu altfel de lacrimi decât cele de la începutul schingiuirilor. Fiecare devenim tâlharul de lângă crucea celuilalt… Cavalerii Apocalipsului dau buzna peste noi…, lovitura aplicată în frunte şi-n suflet este aidoma loviturii cu care sunt înjunghiate animalele aduse la înjunghiere. Suntem schingiuiţi de parcă ne-am fi omorât părinţii şi părinţii părinţilor noştri şi o dată cu ei trebuia stârpită sămânţa unui neam… Crucificaţi, traşi pe roată, sfâşiaţi de colţii mai ascuţiţi decât ai fiarelor din arenele păgâne, retrăim chinurile îndurate de toţi luptătorii pentru dreptate ai lumii acesteia.

Nu ştiu cum ar fi îndurat Fiul lui Dumnezeu chinul răstignirii, dacă ar fi fost crucificat de propriii lui fii” (Mihai Buracu, Tăbliţele de săpun de la Itşet-ip).

Şi astfel, crucificat la pământ, Omul Frumos, cu lancea înfiptă în piept, e întrebat:

— Recunoşti că nu mai eşti nimic…, că eşti o margine a lumii?!

— Da, recunosc! Răspunde cu tremur de moarte Omul Frumos.

— Recunoşti că nu există Dumnezeu?

— Nu, asta nu pot să recunosc! Răspunde Omul Frumos.

— Cine eşti tu, bă, banditule? Se răsti brusc plutonierul la Omul Frumos. Eşti un nimic, bă, un număr, un bec!

— Da, sunt un bec! Răspunse Omul Frumos, cu ultimele puteri, şi-apoi se stinse.

— S-a stins becul nr. 2! Răcni apoi paznicul. Şi temniţa se umplu de tristeţe. Mai murise un Om Frumos. Căci toţi ştiau că aşa erau denumiţi: „becuri”. Da, aşa era în iadul de la Sighet. Toţi deţinuţii erau numiţi „becuri”.

— S-a stins becul nr. 2, nr. 3! Răcni din nou plutonierul, apoi s-au stins şi alte „becuri”, la Aiud, la Piteşti, la Târgu Ocna…, tot becuri şi becuri, adică lumini de oameni, de a rămas ţara asta pe întuneric!

Iar acest „întuneric” a fost pântecul hidos în care s-a zămislit „omul urât” de azi. Porţi, lanţuri şi lacăte ferecate peste acest iad, mormântul viu al Omului Frumos!

Îndrăzneşte, nu-ţi fie frică! Îmi şopteşte inima lui Hristos din mine.

Îndrăzneşte, coboară, fiul meu, în iadul acesta şi trezeşte-ţi fratele – Omul Frumos! Îndrăzneşte, că eu i-am zdrobit lanţurile şi i-am ucis moartea! … El doar doarme.

Basmul din Carpaţi.

Undeva, într-o ţară frumoasă, ascunsă între munţi, se înalţă o mănăstire, ce ţine în inima ei un Basm. Lumea vine să-l vadă, să-l asculte, ca să-şi aducă aminte de sine. Şi multe lucruri află cei veniţi acolo de la Basmul pitulat în inima mănăstirii. Cum că, odată, erau mai buni, mai drepţi, mai viteji şi cu mult mai frumoşi; şi, nevenindu-le să creadă, se întreabă între ei.

„Veniţi, strigă apoi unii la alţii, e cineva acolo, în munţi, care ne spune că suntem buni!” „Cine vă spune asta?”, întrebau furioşi oamenii mici de la poalele muntelui, cei care ţineau de împărăţia urâtului. „El, Sfântul!… Basmul nostru!”, strigau bucuroşi oamenii. „Nu-i nici un sfânt! Este un biet bătrân, ce vă minte. N-aţi fost niciodată frumoşi, sunteţi la fel ca noi. N-aţi fost niciodată altfel! Suntem egali!”, ţipau, speriaţi că în ţara lor s-ar putea naşte Frumosul, slujitorii împăratului urât.

Ceva începea să se schimbe în împărăţia întunericului.

Basmul aducea Lumină, iar lumea simţea, începând să freamăte. De mult nu mai văzuseră soarele şi nici măcar stelele. Mergeau cu capul în jos, în pământ. „Ridicaţi capul spre stele! Le spunea Basmul. Sunteţi frumoşi!” „N-avem voie, murmurau bieţii oameni, iar trupul nu ne mai ascultă. Aşa ne ştim de când ne-am născut, cu capul în jos”. „V-aţi născut liberi”, le spunea Basmul. Şi vorbele lui deveneau lumânări în întunericul ţării. „Stingeţi lumânările! Strigau soldaţii. Nimeni n-are voie să vadă!” Şi oamenii legii alergau după cuvintele-lumânare, să le stingă. Suflau din răsputeri, dar mica flacără, în loc să se stingă, devenea şi mai mare. „De ce suflă soldaţii împăratului Urât în lumânările-cuvinte, părinte?”, întrebau oamenii temători Basmul. „Le este frică că va veni Ziua şi-atunci o să vă vedeţi frumuseţea, răspundea bătrânul. Le este frică de libertatea voastră”. „Dar unde este frumuseţea noastră, părinte?”, întrebau nedumeriţi oamenii. „Au îngropat-o în întuneric!”, răspunse cu tristeţe Basmul.

„Se dă LUMINĂ!”, a strigat deodată cineva. Şi oamenii, înnebuniţi de spaimă, alergau care încotro, întrebând: „Ce ne facem?”.

„Deveniţi voi înşivă lumânări!”, răspunse bătrânul, şi-şi aplecă lumina spre frunţile oamenilor. Şi, în clipa aceea, mii de luminiţe s-au adunat şi s-a făcut Ziuă. „Ce basm frumos! Îmi spuse copilul de lângă mine. Deci, aşa s-a făcut din nou Ziuă în împărăţia întunericului! Dar, cine era bătrânul ca un basm? M-a întrebat din nou copilul. Cum arăta? A fost şi el copil, ca mine?” „Nu pot să-ţi spun în VORBELE LUMII despre el, acestea nu-l cuprind. Ar trebui să am CUVINTE-LUMANĂRI ca să ţi-l povestesc”.„încearcă totuşi…”, stărui puştiul. „Bine, atunci am să ţi-l povestesc tot printr-un basm. Îl ştiu de la un călugăr atonit”. „Ce înseamnă călugăr atonit?”, mă întrebă puştiul. „De pe Muntele Athos, i-am răspuns, Muntele cel Sfânt. Acolo e locul unde se adună poveştile lumii şi devin adevărate”. „Dar cum se poate asta?”, se minună puştiul. „Pentru că oamenii cred”, i-am răspuns. „Dar tu, crezi?”, l-am iscodit în continuare. „Da, cred!”, mi-a răspuns puştiul, fără să clipească. „Atunci ŢI SE VA DA SA VEZI”, i-am spus.

Se spune că odată, într-un sat, un copil, într-o noapte, a visat Raiul. „Mamă! Mamă! Unde e Raiul?”, a întrebat copilul nerăbdător, a doua zi de dimineaţă, de cum se trezi. Dar mama, biata mamă, n-avea timp. Avea atâta treabă în gospodărie! Şi-atunci, s-a dus la tata, să-l întrebe. „Nu ştiu…, caută-l singur”, îi spuse acesta obosit şi se apucă mai departe de muncă. „Unde? Unde e Raiul?”, întrebă copilul, aproape plângând, pe oamenii din sat. Dar oamenii nu aveau timp de el, erau grăbiţi. „Ce lume urâta…”, îşi spuse pentru sine puştiul.

„Ca să-l găseşti, trebuie să părăseşti satul acesta…, se-auzi glasul unui bătrân, ce-l privea demult. Şi acolo, în pustie, după ce ai să mergi cale de o zi, ai să găseşti un om singur, ce stă într-o colibă. El o să-ţi spună unde este Raiul”.

Zis şi făcut. Şi a doua zi de dimineaţă, când părinţii lui nu se sculaseră încă, îşi luă o trăistuţă cu câteva merinde şi plecă furişându-se printre casele adormite, către pustie. In curând, soarele răsărise, iar în urma paşilor lui satul fusese acoperit de nisip. Merse ce merse şi, într-adevăr, către seară, ca prin minune, din pustia întinsă ţâşni o colibă. Mare îi fu mirarea bătrânelului ce locuia acolo de mulţi ani. „Ce te aduce pe-aici, copilule?”, îl iscodi acesta pe micul călător. „Vreau să găsesc Raiul, răspunse copilul, şi cineva mi-a spus că tu ştii cum să ajung”. Bătrânul tăcu, îl privi adânc, apoi îi spuse: „Acum, hai să mănânci ceva şi să te culci, că oi fi obosit. Mâine în zori o să plecăm împreună către Rai”.

Noaptea trecu repede. De data asta, el, copilul, n-avu nici un vis. De fapt, nici n-a dormit. A stat aşa, cu ochii deschişi, aşteptând ziua. Bătrânul ştia. Iar către zori, pustia primea în pântecul ei două siluete, ce se porniseră la drum. Merseră ce merseră şi, către seară, dintre nisipuri, puştiul văzu cum se ridică nişte ziduri de piatră şi o clădire mare, cu o cruce în vârf. „Ce este aceasta?”, întrebă copilul. „Aceasta este o mănăstire, spuse bătrânul. De-aici începe poteca către Rai”. Şi-apoi, bătrânul mănăstirii îl primi pe micuţul care nu ştia nimic de rosturile de acolo. „Şi ce-am să fac aici”, întrebă copilul. „Deocamdată, să faci curat, ai să măturі şi mai încolo om vedea”. Şi timpul trecea, trecea, copilul le făcea cu răbdare şi sârg pe toate.

Dar iată că vine o zi, după mult timp, când bătrânul mănăstirii îl întreabă pe neaşteptate: „Cum merge, cum îţi e?” „Mi-e foarte bine”, răspunse puştiul „Am de toate.”. Şi-apoi tăcu, închizându-se în sine. Bătrânul îi simţi liniştea şi îl iscodi în continuare: „Parcă ai ascunde ceva în suflet, aşa ai tăcut. Spune-mi cinstit, totul, până la capăt. Îţi lipseşte ceva?” „Mie…, nimic, se hotărî într-un târziu puştiul să răspundă, dar este acolo, în clădirea aia mare, un frate de-al nostru, tot aşa, cu barbă şi plete, ce stă legat, întins pe o cruce, şi nu poate să se mişte, şi nimeni nu-i duce de mâncare. De ce nu vine şi el la masă?”, ridică puştiul ochii din pământ, privindu-l pentru prima dată pătrunzător pe bătrân. Părintele simţi că trebuie să tacă. Aşa că lăsă liniştea să vorbească. „Da, aşa i-am dat noi canon, acolo l-am lăsat noi să stea, pentru că nu a măturat cum trebuie şi n-a făcut curat ca lumea”, se-auzi vocea unui monah, care stătea în apropiere şi care auzise discuţia. Îngerul tăcerii, care tocmai se aşezase pe umerii puştiului, dispăru. „Acolo vei ajunge şi tu, dacă nu faci treabă cum trebuie”, se-auzi vocea monahului.

Dintr-o dată, spune povestea, păcatul ăl bun s-a strecurat în inima copilului.

Era primul pas către Rai, ce se numea iubire.

Mai târziu, către seară, copilaşul se strecură nevăzut la bucătăria mănăstirii, fură ceva de mâncare şi, fără să fie observat de nimeni, intră în biserică şi o puse jos, la picioarele Fratelui atârnat de cruce. „Hai, vino să mănânci! Îi zice puştiul, uitându-se îngrijorat în stânga şi în dreapta. Hai, că nu ştie nimeni!” Şi Fratele coboară. Un zâmbet avea pe buze şi, mângâindu-l pe puşti pe frunte, acesta nu-şi dădu seama că biserica toată se umplu de o lumină nemaivăzută şi că uşile ei se ferecaseră pe dinăuntru.

Apoi, ca şi când s-ar fi cunoscut demult, au început să râdă şi să glumească, cum nu mai făcuse puştiul niciodată în viaţa lui. Era atât de fericit că-şi găsise un prieten!

Dar el nu ştia că urcase a doua treaptă a Raiului: prietenia.

Azi aşa, mâine aşa, însă fraţii ceilalţi din mănăstire au început să se întrebe: „Unde-i copilul? Ce face? De ce lipseşte seara mereu dintre noi?”. Apoi, curioşi, au început să-l caute prin toată mănăstirea. Numai biserica nu fusese controlată; şi-atunci, s-au repezit spre ea dar, spre mirarea lor, pentru prima oară nu i-au putut deschide uşile. Atunci au încercat să se uite pe gaura cheii şi, în clipa aceea, o lumină puternică i-a orbit. Nemaiştiind ce să facă, au stat aşa, înfricoşaţi, după zidurile groase ale bisericii, aşteptând până noaptea târziu, când copilul a ieşit. „Ce-ai făcut înăuntru?”, se repeziseră ei ca un stol de păsări negre asupra lui. „N-am făcut nimic”, răspunse puştiul tremurând. „Minţi! Spune ce-ai făcut?”, l-au întrebat din nou călugării furioşi. „Am furat mâncare şi am dus-o Fratelui ce stătea pe cruce”, răspunse copilul înspăimântat. „Care Frate?”, au întrebat, nedumeriţi pentru prima dată, monahii. „Cel ce stă legat de cruce şi nimeni nu-i dă de mâncare”, răspunse puştiul. „Şi ce-a făcut Fratele?”, au întrebat tulburaţi călugării. „A coborât şi-a mâncat”, răspunse dintr-o suflare puştiul.

Şi, în clipa aceea, toţi cei din jurul copilului au căzut în genunchi. Mare fu apoi spaima pe bătrânul mănăstirii, aflând toate acestea. Egumenul începu

şi el, la rândul lui, să tremure şi, cu lacrimi în ochi, îi spuse copilului: „Spune-i Fratelui celui Mare că îl rog să mă primească şi pe mine la masă…” „Am să-i spun! Răspunse copilul bucuros, dar acum pot să iau mâncare de la bucătărie?” „Da, poţi să iei cât vrei”, răspunse tremurând egumenul.

Şi seara din nou coborî peste mănăstire, iar puştiul, de data aceasta cu mâncarea luată de la bucătărie, se îndrepta vesel spre biserică. „Hai sa mănânci!”, îi strigă el, mai vesel ca oricând. Şi, din nou, Fratele cel Mare coborî de pe cruce, îl mângâie şi biserica se umplu de lumină. Ca de obicei, uşile se ferecaseră ca de la sine. Apoi câte glume şi câtă veselie în jurul celor doi! Dar, printre lacrimile de râs, puştiul şi-a adus aminte de rugămintea egumenului. „Frate, îi spuse el, bunicul cel mare, de-aici, din mănăstire, ar dori şi el să-l primeşti la masă”.

Şi, pentru prima oară, faţa Prietenului său mai mare se în tristă. Privea undeva, jos. „Vezi firimiturile astea, de pe masă? Îi spuse, într-un târziu, Fratele cel Mare. Sunt cu mult mai puţine decât păcatele lui… Nu poate să vină”. „Nu poate să vină?”, rămase uimit copilul. „Nu!”, fu răspunsul scurt al Fratelui.

Şi apoi, din nou, fruntea lor s-a descreţit şi-au început să râdă şi să glumească. Într-un târziu, copilul şi-a luat la revedere de la Fratele cel Mare şi s-a dus spre chilia egumenului, unde aceasta îl aştepta tremurând. „Ce-a zis Fratele?”, întrebă acesta, gâtuit de emoţie. „A zis că nu te poate primi!”, răspunse copilul. „De ce?”, întrebă înspăimântat egumenul. „Mi-a spus că ai mai multe păcate decât toate firimiturile de pâine căzute pe masă”.

Şi atunci el, egumenul, se prăbuşi în genunchi, într-un hohot de plâns. „Spune-i să mă ierte, spune-i că-l rog din tot sufletul meu să mă ierte!” Şi, cu un gest disperat, se agăţă de copilaş. Acesta îl privi surprins şi-i spuse: „Bine, am să-l rog din nou şi mâine!”.

Grea noapte pentru egumen! Cu zvârcoliri şi gemete de pocăinţă. Copilul însă dormi liniştit. Şi, din nou, veni a doua zi; şi, din nou, treaba obişnuită prin mănăstire. Dar toţi se făceau că lucrează. Aşteptau seara, căci ea putea să aducă iertarea. „Pot să iau mâncare?”, întrebă, cu nevinovăţie, copilul la bucătărie. „Poţi”, îi spune monahul, şi-i umplu cu mâna tremurândă vasul. Apoi, cu paşi mici, ca să nu răstoarne prea-plinul de mâncare, copilul intră din nou în biserică: „Hai să mâncăm!”, spuse el Fratelui cel Mare. „Hai!”, răspunse acesta, îndreptându-se spre el.

Şi câte jocuri, câte glume au urmat! Apoi, în mijlocul veseliei, copilul îşi aduse brusc aminte: „Te roagă egumenul să-l ierţi… Şi să-l primeşti şi pe el la masă…!”

Tristeţea se aşează între ei. De data aceasta, copilul privi singur firimiturile de pâine de pe masă: erau parcă mai multe. „Am înţeles…, spuse copilul, nu se poate…” „Da, nu se poate”, răspunse Fratele cel Mare.

Şi atunci, păcatul cel bun coborî din nou în inima copilului şi acesta îndrăzni. „Dar Tu nu te gândeşti că acum mănânci din mila lui?”, îi spuse, cu curaj, copilul, pentru prima oară. Şi sufletul Prietenului său mai mare fu mişcat din nou. Acesta îi văzu din nou inima lui bună. „Bine, spuse, după o

lungă tăcere, Fratele cel Mare, spune-i că peste opt zile am să-l primesc la masă…”

Ce bucurie pe egumenul mănăstirii, când, târziu în noapte, copilul îi spusese! Şi cele opt zile trecură. Pentru el, pentru bătrân, în post şi rugăciune şi, mai ales, în multă pocăinţă. A opta zi, dis-de-dimineaţă clopotele băteau. „De ce?”, întrebă nedumerit copilul. „Bătrânul a plecat la Domnul”, i-au spus călugării, care deja se pregăteau pentru înmormântare. Şi atunci copilul văzu.

Vedea cum, la masa Prietenului său cel Mare, stătea fericit, cu lacrimi în ochi, egumenul, chiar el. Mâncaseră dimpreună. Pe masă nu mai era nici o firimitură. Mântuitorul îl iertase.

„Am văzut Raiul! Striga fericit copilul, prin mănăstire. Am văzut Raiul!” repeta el, pentru fiecare monah în parte. „Nu se poate! Strigau aceştia. Cum arată?” „E plin de iertare!”, murmura copilul.

„Ce poveste minunată!”, îmi şopti, din nou, copilul de lângă mine. „Dar, dacă nu poţi să-mi spui cum îl cheamă pe Bătrânul-Basm, poţi să-mi spui cum îl cheamă pe copilul din povestea athonită?” „Da, Iustin”, i-am răspuns. „Iustin, Iustini”, şopti copilul, ca pentru sine, şi-mi întoarse încet spatele, ca să intre în basm.

Şi cartea se-nchisese.

Omul care ne trebuia.

Dan Puric are o forţă inexpugnabilă, şi anume forţa cuvântului, în acest vacarm de voci el fiind un om al cărui adevăr provine din curajul de a fi liber. Eu cred că e unul dintre puţinii oameni liberi din ţară. E drept că el este simpatizat, este apreciat de mii de oameni, majoritatea fiind tineri, dar nici celor mai în vârstă nu le este indiferent. Ca dovadă şi vânzarea cărţii, despre care spune foarte bine că nu e vorba de un succes, nu satisface o curiozitate, ci o necesitate. Eu cred că Dan Puric răspunde unei nevoi, unei aşteptări. Şi anume: auzindu-l şi citindu-i cartea observăm că el are ca modele România interbelică şi România posibilă, dezirabilă, care trebuie reconstruită pe terenul milenar al ei. El exercită o funcţie compensatorie, vine cu o valoare lipsă. Şi are două mari surse: marii creatori, cu care noi ne mândrim pe drept cuvânt, pentru că au dimensiune universală, şi martirii din temniţele comuniste, pentru că martirii, prin jertfa lor, sunt modele de patriotism, de demnitate şi de sfinţenie. Acestea sunt modelele la care el se referă şi pe temeiul cărora propune să construim o Românie dezirabilă.

Procedeul lui este similar cu cel al unui arheolog, reconstituind şi restituind chipul omului răsăritean, pe care-l propune fără să-l impună, cum cred unii denigratori ai lui, ca model de conduită şi comportament. Îmi aduce aminte de Cuvier, mare naturalist francez, care a reconstituit întregul unui animal dintr-o mandibulă şi un femur. Acest act s-a numit corelarea organelor. Se reconfigurează în această carte un tip de om frumos şi bun, într-o societate aflată în disoluţie şi dezmembrare a micilor comunităţi, o societate în care instituţiile nu funcţionează şi unde presa clamează autismul, neputinţa şi imoralitatea conducătorilor.

Unii zic, despre gândirea lui, că promovează autohtonismul şi naţionalismul. Aceştia ori nu stăpânesc noţiunile, ori au rea intenţie şi

gelozie. Pentru că, dacă îl ascultăm şi-l citim atent şi nu fragmentar, el pledează pentru continuitatea modelului tradiţional de Om Răsăritean, care să-şi anexeze în mod organic achiziţiile culturii universale, şi respinge slugărnicia faţă de mode efemere, ceea ce este acelaşi lucru cu pierderea identităţii.

E lesne de observat că azi se foloseşte foarte frecvent calea adjectivală şi etichetarea, lipsa de argumente, cu vorbe cărora li s-au atribuit un sens negativ, cum este acest naţionalism sau misticism, patriotism, fundamentalism, tip neointerbelic Ş. A. M. D. ca şi cum ar fi vorbe de ocară. Astea vin din partea unor oameni care au, fără să ştie, reminiscenţe comuniste în mentalitatea lor. E chiar atât de rău să fii naţionalist sau patriot?

Dan Puric se apropie de modelele României interbelice, pentru că, aşa cum am mai spus-o şi în alte rânduri, exista o România cu o istorie autentică, ce ţinea de natura ei, de spiritul ei, convergentă şi consonantă cu istoria Europei, fenomen pe care Eugen Lovinescu îl cerea numindu-l „sincronism cultural”. Era o ţară europenizată, sigur, la nivelul de atunci, dar era europenizată. Apoi a venit tăvălugul totalitarismului comunist şi a abătut-o din drumul ei, transformând-o într-un laborator de formare a omului nou, adică de deformare a omului. Care, din păcate, a izbutit. Noi culegem acum „roadele” acelei abateri. 1990 ne-a găsit prin porumbi. Aceea n-a fost istorie adevărată, ci istorie impusă, istorie artificială.

Să ne imaginăm un triunghi. De la linia noastră iniţială, în 1946, s-a pornit pe un alt drum, ca o linie punctată, şi în '90 am revenit la linia iniţială, închizând triunghiul. Nu putem face abstracţie de suprafaţa acestui triunghi, de această abatere de la drumul nostru. Trebuie acoperit prin educaţie, pentru că triunghiul acesta ne trage înapoi, e un balast de care noi trebuie să ne eliberăm. Mentalitatea de astăzi vine din perioada revolută, comunistă şi din cauza unor oameni incapabili, care nu au fost doritori să refacă linia ţării, lucru pe care-l puteau face din 1990 încoace. Au produs ei un fel de mixaj, un fel de hibrid între comunism, capitalism, tradiţie. De aceea trăim noi într-o confuzie din care trebuie să ne revenim.

O problemă reală a culturii noastre actuale, care răzbate în textele lui Dan Puric, este aceea privitoare la atitudinea noastră faţă de trecut, care există sculptat în acţiuni, fapte şi obiecte simbolice. In ceasul acesta al istoriei trebuie să ne edificăm mental asupra optativelor şi imperativelor lui, având în vedere că trecutul este realitatea de care mai mult noi avem nevoie decât are nevoie ea de noi.

Revenind la Dan Puric, remarcăm că el face apel la memorie ca să ştim cine suntem, pentru că identitatea, oricare identitate, şi a unui individ, şi a unui neam, şi a unei colectivităţi îşi are sursa în trecutul ei. Azi e foarte ciudat pentru că descendenţii unor comunişti de frunte sunt cei care scriu primii împotriva comunismului absent, în loc să-şi consume fostele privilegii în tăcere vinovată.

Amintind parcă de acelaşi tipar al minimalizării personalităţilor noastre culturale şi naţionale, am mai auzit voci care afirmau că un actor, vizând

profesia de bază a lui Dan Puric, nu are ce căuta în biserică sau că meseria lui nu este de intelectual, prin aceasta fiindu-i restricţionat accesul la un anumit tip de gândire. Mai întâi, gândirea, de orice fel ar fi aceasta, nu este o cameră secretă în care se pătrunde pe bază de cerere sau legitimaţie, şi apoi, se fac judecăţi de valoare de către persoane care nu stăpânesc bine termenii.

Pe de altă parte, n-aş vrea să scap ocazia de a aminti că, în cunoştinţă de cauză, pot afirma cu ceritudine că toţi actorii au calitatea de intelectuali, întrucât crează roluri pe scenă şi pe ecrane, iar unii dintre ei au elaborat gânduri poetice despre arta teatrală şi le-au scris. Să nu pomenim decât despre maestrul Radu Beligan, care e un intelectual de anvergură, de Adrian Pintea sau de Emil Botta.

De aceea, eu susţin că Dan Puric este deosebit de complex şi foarte necomplicat. Actoria este profesia lui de bază, dar el este cu mult mai mult decât atât. Prin discursul său teoretic, verbal şi în scris, dar şi prin creaţia lui artistică, acestea având o unitate şi fiind complementare ca limbaj, se instituie, se prezintă ca un asanator de reziduri mai vechi sau mai recente, din perspectiva ortodoxiei răsăritene, pe calea asumării integrale a trecutului, dar cu discernământ. Obiectivul lui principal, sau inamicul lui, este uitarea, şi nu atât oamenii. Pentru că Dan Puric este paşnic, îşi iubeşte semenii, face totul pentru ei şi pentru ţară. E unul din cei mai curajoşi oameni ai timpului nostru pe care îi cunosc eu şi e preocupat permanent de regenerarea spiritualităţii româneşti şi a conduitelor oamenilor de azi. El are ca teză faptul că o condiţie a definirii identităţii şi a asumării acestei identităţi este păstrarea şi cultivarea demnităţii creştine. Aceasta este calea, terapia pe care o oferă pentru a reconstrui modelul nostru cultural deteriorat: generarea sau regenerarea, reactualizarea de noi reflexe şi respingerea reflexelor denaturate. Încă ceva care face parte din rectitudinea lui admirabilă: Dan este un acuzator public al nemerniciei, al celor investiţi electoral şi al laşităţii, când nu fac şi nu decid ceea ce trebuie, ori din incompetenţă, ori din rea-voinţă, pentru binele întregii ţări. Toţi vorbesc de binele ţării, toţi folosesc formule demagogice, dar nu se observă o îmbunătăţire a ansamblului social. Eu cred că Dan este un exponent al spiritualităţii româneşti care va să fie, care ar trebui să fie1.

S-a mai spus despre el că citează des autori de mare autoritate şi prestigiu. A cita nu este un păcat cultural, dar depinde cine, când şi ce citează. Fiind o minte strălucită, cu capacitate de discernământ, Dan Puric stăpâneşte adevărul elementar că, „din nimic, nimic nu se naşte” (ex nihilo nihil est), care este principiul grecilor presocratici. El nu se lasă gândit de gândirea altora atunci când evocă în scris sau oral, ci o gândeşte interpretând-o ca un mod necesar pentru timpul nostru de a o valoriza şi actualiza, în felul acesta, el nu rămâne în trecut, limitat de sentimentul nostalgic, dar nici nu-l ignoră, cum fac cei din „generaţia spontanee”, nici nu-l demitizează, cum fac unii detractori sau nepricepuţi. Nu dă lecţii, nu se propune pe sine ca model de urmat, ci conturează silueta unui om a cărui devenire este posibilă, întrucât are premise ontologice, calea fiind

desăvârşirea. Omul vizat de el nu este un erou, eroicul presupunând o vocaţie, ca şi orice domeniu al creaţiei, de unde rezultă că eroii se nasc, nu se fac; de aici şi raritatea lor. În ceea ce face pe scenă, oral, în faţa publicului, sau în scris, el nu adaugă ceva la ceea ce există, ci a intuit un loc gol, adică spune ce nu s-a spus şi trebuie să se spună.

Nu îl mitizez acum pe Dan Puric, aşa cum nici el nu mitizează modelele pe care le are. Pentru că a avea un model nu înseamnă a te izola în umbra acestuia. Asumarea identităţii de neam nu înseamnă retezarea contactului cu celelalte culturi sau sensibilităţi. Aici se pune problema atitudinii faţă de celălalt, pe care nu trebuie să-l vedem ca străin, ci ca pe un posibil partener de dialog. Şi chiar să ni-l apropiem cu dispoziţia de iubire şi înţelegere pe care o avem, căci iubirea este un liant universal între oameni, fără de care, cum spunea Apostolul Pavel, „nimic nu e”.

Într-o lume descentrată, care-şi sărbătoreşte pierderea inocenţei, în care omul, nemaiavând puncte cardinale axiologice ferme (sus-jos, înainte-înapoi, dreapta-stânga), s-a pomenit suspendat într-o euforie fără baze, autorul discerne ce-a mai rămas viabil din acesta, pentru a-l reîntemeia pe frumos ca valoare umană, estetică şi religioasă totodată.

Orientat în labirintul lumii actuale de interogaţiile cruciale „de ce?”, „cum?” şi „ce?”, Dan Puric ajunge, străpungând coaja „veacului”, la miezul fiinţial al omului, în modalitatea unui periplu de gândire elegantă şi curată, expusă polifonic, în care alternează convergent registre literar-artistice, eseistice şi parabolice, a căror retorică nu poate fi decât persuasivă pentru un cititor care îşi lasă uitate, o dată ce parcurge textul, prejudecăţile care domină viaţa lui cotidiană. Discursul încheagă în mod flexibil un cod moral centrat pe valori perene, care pot fi un suport solid şi sigur pentru realizarea de sine a omului ca om şi redută de rezistenţă la influenţele alienante, împresurătoare.

Şi, întrucât este o carte aparte, adică neobişnuită, iar autorul e arhicunoscut, nu putem presupune că imboldul elaborării ei ar fi putut să fie nevoia de afirmare şi audienţă, ci, mai degrabă, o stare temătoare, teama că omul ar rămâne captiv caruselului în care a fost atras. Nu ne rămâne decât să credem că este un act în şi prin care se manifestă sentimentul datoriei.

Cred că nu este un abuz de hermeneutică a textului, afirmând că, dincolo de el şi printre rândurile care plac prin ele însele, circulă, legându-le, un aer blând şi tandru, că se poate „citi” elanul unei intenţii generoase şi nu un spirit trufaş, mai precis, aceea că omul urât nu trebuie urât, ci ajutat să se salveze spre a deveni frumos. Aşadar, se vizează un tip de om cu o viaţă interioară bogată, frumos şi bun, senin la chip şi cald la inimă, căci nu se poate separa frumosul de bine şi nici invers, ambele având ca fundament şi liant credinţa creştină, întemeiată la rându-i pe valoarea supremă numită iubire. Fără aceste date – se subliniază apăsat în carte – omul rămâne vulnerabil la glasurile de sirenă ale superficialităţii hedoniste şi consumiste, cât şi ale evoluţionismului agresiv, care ne aruncă în grădina zoologică a ateismului, deci, neîmplinit. De aceea, nu poate fi decât lăudabilă dorinţă a

lui Dan Puric de a reaprinde flacăra unităţii omului ca om întreg, unitate sfărâmată de opreliştile conjecturale.

Cartea de faţă este una de antropologie culturală şi în ea se conturează un vis, visul lui Dan Puric. El visează nu numai pe scenă, ci şi în scris. In visul acesta, căci, să nu uităm, există o sintagmă foarte circulată, şi anume „visul american", pe care Mircea Eliade a înţeles-o ca mit al mentalităţii americane, adică „mitul progresului infinit", se portretizează un tip de om aşa cum ar trebui să fie. În felul acesta, visul la care ne referim ne apare ca o speranţă luminoasă pusă în faţa unei populaţii amnezice. Acest model este afirmativ, nu e îndreptat împotriva unui alt model şi nu e impus, ci sugerat, dorit, năzuit. Puric sparge tiparul existent, ca orice novator, în virtutea unui tipar verificat îndelung, tipar ca model de viaţă verificat istoriceşte, care se opune, e drept, tendinţelor haotice actuale. Altfel spus, este o propunere de unghi şi perspectivă asupra omului, la care ar fi bine să gândim şi care ar putea fi un reper pentru conduita şi comportamentul fiecăruia. Ceea ce se afirmă în carte şi se descrie se realizează printr-un text captivant, deoarece însuşi autorul este o persoană carismatică. Aceste date ale cărţii şi ale omului au fost validate de către cititorii cărţii Cine suntem, ai interviurilor, de către ascultătorii talk-show-urilor de la posturile de televiziune şi de către numărul mare de spectatori care l-au aplaudat.

Dacă nu ne amăgim prea mult, noi cu toţii ar trebui să visăm şi să nu ne mărginim la a visa, ci să şi făptuim şi să îndemnăm şi pe alţii să făptuiască la nivelul vieţii cotidiene şi să nu rămânem în sferele abstracţiilor, aşezaţi în perspectiva unui ideal de om care să fie frumos întru totul şi întru toate. Să avem în vedere însă că frumuseţea – ideal dintotdeauna al omenirii – nu poate fi separată de morala laică, la rându-i consonantă cu bunul simţ şi solidară cu morala creştină.

Modelul de om din antichitatea greacă, Kalokagathos, este un fel de punct de pornire al modelului elaborat de către Dan Puric, dar adecvat timpului nostru. În tradiţia culturală europeană, facultăţile fundamentale ale omului (raţiunea, voinţa, sentimentul) au fost gratificate prin valorile: adevărul, binele şi frumosul, cărora le corespund ştiinţa, etica şi estetica. Ceea ce l-a preocupat pe autorul acestei cărţi este să arate, subliniat şi argumentat, reunirea celor trei valori supreme, dând cărţii alura unor interferenţe izbutite şi prin interdisciplinaritatea realizată între etică, estetică, antropologie culturală, eseu filosofic şi literatură artistică. Aceasta face ca ea să nu fie încadrabilă într-o specie sau gen şi să aibă unicitate.

În climatul modernităţii târzii a germinat un mediu care proliferează grosolănia, voyeurismul, hedonismul exhibiţionismul, nicăierismul şi acumismul. În această lume, ceea ce ne propune Dan Puric este un fel de oază, o redută de rezistenţă şi izvor de benefică molipsire. Acest proiect este îndreptat şi împotriva oricărei stridenţe din viaţa cotidiană, din cultură, cât şi din vorbire.

Când macularea şi urâtul sunt în expansiune, când actul creaţiei artistice se desacralizează şi cel al contemplării estetice se deceremonializează, cartea ne aduce aminte de filonul veacurilor de

frumuseţe, din care trebuie să ne nutrim pentru a face viaţa suportabilă. Aici frumosul ne apare ca un flux şi liant pentru comuniune şi nu numai pentru comunicare.

Autorul, ca un adevărat sculptor, a rafinat cu tandreţe şi acurateţe portretul omului întreg, tinzând mereu prin simţire, cuget şi faptă, solidar reunite către desăvârşire, sau, cu alte cuvinte, omul cum ar trebui să fie. Acestea ne permit să considerăm cartea, pe drept cuvânt, ca o mărturisire de credinţă, cristalizată într-un construct în care se împletesc poiesis-ul cu poetica virtualităţii şi intensiunea cu extensiunea.

Sub aspectul filosofiei culturii, el se dovedeşte a fi un moştenitor fără inhibiţii al unei moşteniri pe care n-o lasă să se stingă. Iar proba valorii acestei cărţi putem s-o facem prin reducerea la absurd, adică să ne imaginăm ce-arfifost dacă n-ar fi fost şi ce-ar fi dacă Dan ar tăcea. Drept urmare, putem lua această intervenţie a lui ca un exerciţiu de imaginaţie, iar autorul, mutatis mutandis, ca un Pygmalion îndrăgostit de modelul pe care l-a construit, dar nu numai pentru sine.

La limită, cărţile şi zicerile sale, în diverse ocazii, cât şi arta sa, cu care încântă mulţimile de oameni de toate categoriile, au meritul de a sugera o nouă optică asupra lumii şi omului şi poate chiar un drum al gândirii, un alt orizont atitudinal, nu numai celor rătăciţi în vârtejul absorbant şi ameţitor al neorânduielilor de azi, dar chiar şi refractarilor lui din stânga stângii. Omul nobil, cizelat de el, este imaginea celui care ne lipseşte, ca urmare a regândirii selective a trecutului şi posibil în viaţa reală.

În scurtul speech pe care l-a ţinut atunci când prietenii lui au aniversat împreună 60 de ani de viaţă, Titu Maiorescu şi-a încheiat intervenţia cu vorbele cronicarului: „biruit-au gândul!”. Cred că i se potrivesc şi lui Dan Puric, la cei 50 de ani ai lui, pe care i-a trăit în mod autentic, adică într-o continuă efervescentă creatoare.

Configurarea omului frumos de către Dan Puric are implicat un urcuş spre altitudinea stadiului moral şi religios, nimbat de o smerenie şi umilinţe active, întrucât are de învins vrăjmaşi redutabili: uitarea, oprtunismul, laşitatea, slugărnicia, indiferenţa, sfidarea valorilor autentice, zeflemeaua şi ateismul. Reaşezerea în locul acestora a virtuţilor aspiraţionale presupune cultivarea unei atitudini ferme şi curajoase, ceea ce ne-ar arăta faţa senină a acestui om. Omul frumos este cel care va zâmbi natural şi nu crispat, ca acum, care va vorbi limba curată românească şi nu cea murdărită de mitocani şi ţoape. Lui i se opun însă, cu subtilitatea lecturilor trecutului pe care-l detestă, şi intelectualii autointitulaţi de stânga, pe care, dacă îi radiografiem şi-i citim, în amonte, nu sunt decât urmaşii şcoliţi şi rafinaţi ai ideologiei brutale comuniste, de care am crezut că am scăpat. Aceasta probează încă o dată forţa şi inerţia prejudecăţilor.

Iminenţa curăţirii de prejudecăţile semnalate mai sus este şi sensul discursului lui Dan Puric, pe marginea şi în marginea căruia am formulat câteva consideraţii, excurs care poate fi luat simultan, ca simptom şi remediu.

Gheorghe CEAUŞU

SFÂRŞIT